

OULU, POKKISENPUISTO (PP-07)

Viemäröintiurakan kaivutöiden arkeologinen valvonta Pokkisenpuisto

14.5. – 1.6.2007

Museovirasto

Rakennushistorian osasto

Marika Hyttinen 2007

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Kunta/kaupunki: Oulu, Pokkisenpuisto
Tutkimuksen laatu: Kunnallisteknisten töiden arkeologinen valvonta
Kohteen ajoitus: 1700 – 1900-luvut
Peruskarttalehti: PK 2444 09 Oulu (1999)
Peruskoordinaatit: x = 7214 25 y = 3428 60 z = 2-4 m mpy
Maanomistaja: Oulun kaupunki
Tutkimuslaitos: Museovirasto, Rakennushistorian osasto
Kaivausjohtaja: FM Marika Hyttinen
Kenttätyöaika: 14.5. – 1.6.2007
Tutkitun alueen laajuus: n. 300 m²
Tutkimusten kustantaja: Oulun vesi
Kustannukset arviolta: 9 300 €
Löydöt: KM 2007029: 1- 170, diaario 5.6.2007
Löytöjen säilytyspaikka: Kansallismuseo
Diapositiivit: 125721: 1-45 (diar. 7.8.2007), MV:RHOA
Digitaaliset kuvat: 1-51, CD-ROM

Aikaisemmat kaivausalueita tai sen lähialueita koskevat tutkimukset:

Tutkimus	Johtaja	Vuosi	Raportin nimi	Nykyinen alue	Tutkimuslaitos	Alkuperäinen raportti
Kaupunkiarkeologinen inventointi	T. Ikonen ja T. Mökkönen	2002	Oulu – Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi 2002.		MV:RHO	MV:RHOA
Valvonta	T. Kallio	2005	Oulu, Oulun kadut, Oikokatu, Kajaaninkatu, Torikatu, Saaristonkatu, Franzenin puisto Katutöiden arkeologinen valvonta		MV:RHO	MV:RHOA
Valvonta	M. Hyttinen	2006	Oulu, Pokkisentörmä Kunnallisteknisten töiden arkeologinen valvonta Pokkisentörmällä sekä Linnankadulla		MV:RHO	MV:RHOA

Tutkimus	Johtaja	Vuosi	Raportin nimi	Nykyinen alue	Tutkimuslaitos	Alkuperäinen raportti
Valvonta	M. Hyttinen	2006-2007	Oulu, Kaupunginon varsi (KaVa -06/-07) Kaupunginon kunnostustöiden arkeologinen valvonta välillä Torikatu - Suisto		MV:RHO	MV:RHOA

Kenttäkartat: 1-11

Yleiskartta: 12

Kirjallisuus:

Bartels Michiel 1999: ”*Steden in Scherven*” – *Cities in Sherd*s 1-2. Finds from cesspits in Deventer, Dordrecht, Nijmegen and Tiel (1250-1900). Amersfoort.

Duco D. H. 1982: *Merken van Goudse Pijpenmakers 1660-194*.

Haggrén Georg 1994: ”Pikarit, ikkunat ja muut lasit – Helsingin porvariien haurasta ylellisyyttä - ja arkiesineistöä”. *Narinkka*. Helsinki 1550-1640. Jyväskylä. 282-310.

Halila, Aimo 1953: *Oulun kaupungin historia II. 1721-1809*. Oulu.

Hautala, Kustaa 1975: *Oulun kaupungin historia III. 1809- 1856*. Oulu.

Hautala Kustaa 1976: *Oulun kaupungin historia IV. 1856-1918*. Oulu.

Luostarinen Marja-Riitta 2005: ”Valkosavi- ja Weser-keramiikkaa 1600-luvun Oulusta.” *Historiaa kaupungin alla. Kaupunkiarkeologisia tutkimuksia Oulussa*. Pohjois-Pohjanmaan museon julkaisuja 16. Toim. Lipponen & Kallio. Oulu. 209-213.

Manninen Turo 1995: *Oulun kaupungin historia VI, 1945-1990*. Jyväskylä.

Niukkanen Marianna 2007: ”Punasviastioiden muoto ja koristelu – käytännöllisyyttä ja kätkeytyjä symbolimerkityksiä”. *Ruukkuja ja ruhtinaita. Saviastioita ja uunikaakeleita ajalta 1400-1700*. ed. Kirsi Majantie. Saarijärvi. 26-35.

Niukkanen Marianna 1994: ”Renessanssi keittiössä. Vanhankaupungin keramiikka-astiat”. *Narinkka. Helsinki 1550-1640*. Jyväskylä. 311-332.

Oulun kaupunki 1986: ”*Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet*”. Oulu.

Paulaharju Ahti 1968: *Oulun linna* Porvoo.

Sandman Karl 2005: *Krusifiksi Oulun Pokkisenväylästä*. Oulun yliopisto, historian laitos. Eripainossarja N:o 137. Oulu.

Satokangas Reija 2005: ”Teollistuva Oulu (1880-1919)”. *Oulun vuosisadat 1605-2005*. Jyväskylä. 81-103.

Vahtola, Jouko 1987: ”Oulun historia kaupungin perustamisesta isoonvihaan.” *Valkean kaupungin vaiheet*. Studia Historia Septentrionalia 13. Jyväskylä. 79-99.

Virkkunen, A. H. 1953: *Oulun kaupungin historia I. Kaupungin alkuajoilta isonvihan loppuun*. Oulu.

Åkerhagen Arne 2004: *Svenska kritpipstillverkare och deras pipor*. Trångsund.

Painamattomat lähteet:

Ainasoja Mika 2001: *Liitupiiput Turussa 1600-1800 –luvuilla*. Pro gradu –tutkielma. Turun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Kulttuurintutkimuksen laitos. Arkeologian osasto.

Hyttinen Marika 2006: *Oulu, Pokkisentörmä (PT-06)*.

Kunnallisteknisten töiden arkeologian valvonta Pokkisentörmällä sekä Linnankadulla 15.5. - 25.8. 2006 ja 18. - 20.9.2006. MV: RHOA, Helsinki.

Hyttinen Marika 2007: *Oulu, Kaupunginojan varsi (KaVa -06/-07)*. Kaupunginojan kunnostutöiden arkeologinen valvonta välillä Torikatu – Suisto. MV:RHOA, Helsinki.

Hyttinen Marika ja Rajala Anu 2003: *Oulu, kaupungintalon tontti (OKT-03)*. MV:RHOA, Helsinki.

Ikonen, Tiia & Mökkönen, Teemu 2002: *Oulu –. Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi 2002*. MV:RHOA, Helsinki.

Lempiäinen Terttu 2007: *Oulu, Pokkisenpuisto*.

Makrofossiilitutkimus 2007. Tutkimusraportti. Biodiversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto, Turun yliopisto, 20014 Turku.

Makkonen Merja 1991: *Pohjois-Suomen kaivausmateriaalien savipiippujen ajoitus ja tyypittely*. Yleisen historian Pro gradu –työ. Oulun yliopisto. Historian laitos.

Rossi Aki 2004: *Oulu Vanhatulli. Kaupunkiarkeologinen pelastuskaivaus*. Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorio.

Kaivauskertomuksen sivumäärä: 1- 48 + liitteet

Liitteet:

Liite 1 Karttaluettelo
Liite 2 Yhteysluettelo
Liite 3 Rakenneluettelo
Liite 4 Diapositiiviluettelo
Liite 5 Digitaalisten kuvien luettelo
Liite 6 Esinepiirroksien luettelo
Löytöluettelo
Poistettujen löytöjen luettelo
Makrofossiilianalyysi
Kenttäkartat 1-11
Yleiskartta 12

Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka: Museovirasto, Rakennushistorian osasto

Raportin kannen kuvat: Kuva 1: Pohjois-Pohjanmaan museo, *Uuno Laukan kuvakokoelma*, kuva nro. 1238, ”Oulu. Pokkisen puisto Pokkisen sillalta kuvattuna”.
Kuva 2: Kalasääski & Lohi. Kuvaaja: Marika Hyttinen. Dia 125721:31. MV/RHOA.

TIIVISTELMÄ

Toukokuussa 2007 suoritettiin Oulun Pokkisenpuistossa viemäröintiurakka, jossa alueelle asennettiin uusia vesijohtoja sekä viemäröintiä. Koko puiston alue kuuluu vuonna 2002 tehdyn kaupunkiarkeologisen inventoinnin mukaan luokkaan I eli alueella on todennäköisesti säilyneitä 1600-luvun kulttuurikerrostumia (Ikonen & Mökkönen 2002, 16). Museoviraston rakennushistorian osaston toimesta kaivutöitä valvottiin arkeologisesti aikavälillä 14.5. – 1.6.2007. Valvonnan tavoitteena oli dokumentoida kaivannoista esiin tulevat historiallisen ajan jäännökset, joista tärkeimpänä isoavihaa edeltävät kerrostumat.

Heti kaivutöiden alettua havaittiin alueella olevan runsaasti säilyneitä kulttuurikerroksia. Arkeologisesti mielenkiintoiset kerrokset alkoivat paikoitellen jo reilun metrin syvyydellä nykyisestä maanpinnasta. Kaivannoista dokumentoitiin kaikkiaan 8 erillistä rakennetta tai rakenteen osaa, joiden joukossa oli mahdollisia rakennusten peruskiveyksiä, mukulakiveystä sekä mahdollinen aallonmurtaja. Löytöinä talteen saatiin liitupiipun koppia, punasavikeramiikkaa, fajanssia, piiposliinia sekä erilaisten lasiesineiden katkelmia ja metalliesineitä. Koska alue on ollut pitkään merenranta-aluetta, saatiin kosteista maakerroksista talteen myös puu- ja nahkaesineiden katkelmia.

PERUSKARTTAOTE, PK 2444 09 OULU, Mk. 1:20 000

Tutkimusalue ympäröity

SISÄLLYSLUETTELO

Arkistointi- ja rekisteritiedot	1
Tiivistelmä	5
Peruskarttaote	6
Sisällysluettelo	7
Johdanto	9
1. Historiaa	9
1.1 Tutkimushistoria	9
1.2 Pokkisenpuiston alueen historiaa	11
1.3 Hahtiperä ja Oulun kaupunkipalot	14
2. Tutkimusmenetelmät, valvonnan kulku sekä kaivannot	16
3. Dokumentoidut rakenteet, tulkinta sekä ajoitus	18
3.1 R1	18
3.2 R2	20
3.3 R3	23
3.4 R4 ja R6	26
3.5 R5	31
3.6 R7/R7b	34
3.7 R8	41
3.8 R9	44
4. Loppulause	47
Liitteet	
Liite 1 Karttaluettelo	
Liite 2 Yhteysluettelo	
Liite 3 Rakenneluettelo	
Liite 4 Diapositiiviluettelo	
Liite 5 Digitaalisten kuvien luettelo	
Liite 6 Esinepiirroksien luettelo	
Löytöluettelo	
Poistettujen löytöjen luettelo	

Makrofossiilianalyysi
Kenttäkartat 1-11
Yleiskartta 12

Johdanto

Toukokuussa 2007 Oulun Pokkisenpuistoon asennettiin uutta viemäröintiä ja vesijohtoja. Urakan kaivutyöt suoritettiin aikavälillä 14.5. – 1.6.2007. Urakoitsijana työmaalla toimi Viherrengas Järvenpää Oy ja työmaan vastaavana mestarina Tapio Tuomaala. Pokkisenpuiston viemäröintiurakka oli jatkoa jo talvikaudella 2006-2007 aloitetulle Kaupunginojan ja sen ympäristön kunnostustöille (ks. Hyttinen 2007).

Alue on luokiteltu vuonna 2002 tehdyssä kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa kuuluvaksi luokkaan 1 *eli alueeksi, jossa on erittäin todennäköisesti säilyneitä kulttuurikerroksia ja/tai alue on tutkimuksellisesti erityisen mielenkiintoinen kohde* (Ikonen & Mökkönen 2002). Vanhojen karttojen ja säilyneiden kirjallisten lähteiden mukaan alueella on ainakin osittain sijainnut korttelialuetta aina 1600-luvun puolestavälistä lähtien (kuvat 1, 2, 3 ja 4). Lisäksi Kaupunginojan suistoalueesta etelään, osin myös suistosta pohjoiseen (kuvat 1 ja 2), on sijainnut vanha Hahtiperän satama-alue ranta-aittoineen ja meriaittoineen aina 1800-luvun alkupuolelle saakka (Hautala 1975, 7). Näin ollen Museoviraston rakennushistorian osasto päätti suoritti alueella arkeologisen valvonnan Pokkisenpuiston viemäröintiurakan kaivutöiden aikana. Kaikkiaan kenttätöitä tehtiin kahden viikon ajan. Tutkimuksen tavoitteena oli dokumentoida esiin tulevat historiallisen ajan jäännökset, joista tärkeimpinä isoavihaa edeltävän ajan kulttuurikerrokset. Valvonnan kenttäjohtajaksi palkattiin FM Marika Hyttinen ja apulaistutkijaksi HuK Tiia Ikonen. Tutkimukset kustansi Oulun vesi muinaismuistolain 15 § mukaisesti

Jälkityöt tehtiin Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa. M. Hyttinen ja T. Ikonen puhdistivat ja luettelivat kaikki löydöt. T. Ikonen piirsi kaikki kenttäkartat puhtaaksi. Konservointia vaatineet esineet konservoi Oulun yliopiston arkeologian laboratorion konservaattori Jari Heinonen. Makrofossiilinäytteet analysoi dos. Terttu Lempiäinen Turun yliopistossa.

1. Historiaa

1.1 Tutkimushistoria

Pokkisenpuiston alueella ei ole koskaan suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Sen sijaan Kaupunginojan varrella, joka sivuaa puistoaluetta, suoritettiin talvella 2006-2007

arkeologinen valvonta (Hyttinen 2007). Kaupunginojaa kunnostettiin sekä levennettiin että syvennettiin välillä Torikatu – Suisto. Tuolloin tehtiin myös Pokkisenpuiston kohdalle isohko kaivanto, jota pitkin Kaupunginojan vedet laskettiin mereen Kaupunginojan suistoalueen kunnostuksen aikana. Puistoalueelta dokumentoitiin hirsirakenteita, jotka ajoittuivat 1700-luvun loppupuolelta 1800-luvun toiselle neljännekselle. (Hyttinen 2007.) Pokkisenpuiston kesän 2007 viemärointiurakka oli jatkoa talven Kaupunginojan kunnostustöille.

Toinen Pokkisenpuistoa sivuava arkeologinen valvonta suoritettiin Pokkisentörmällä kesällä 2006. Alueelta dokumentoitiin useita rakennusten kivijalkoja, yksi huonosti säilynyt hirsiperustus, kaksi kellarirakennetta, yksi jäteoja sekä useasta paikkaa kulttuurimaakerroksia. Vanhimmat rakenteista voitiin ajoittaa 1600-luvun puolenvälin tienoille. (Hyttinen 2006.)

Mainittakoon vielä, että Pokkisenväylästä, juuri Pokkisenpuiston kohdalta, löydettiin vuonna 1984 uoman ruoppaamisen yhteydessä vedestä ortodoksinen krusifiksi. Messingistä valmistettu risti on kooltaan 26,9 cm pitkä ja leveydeltään 13,5 cm. Painoa ristillä on 345,8 g. Alueella tehtiin metallinilmaisimella etsintöjä, joka tuotti tulokseksi myös 1600-luvulle ajoittuvan kuparikolikon. Risti ajoittuu mahdollisesti 1700-luvulle. (Sandman 1985, 367-373.)

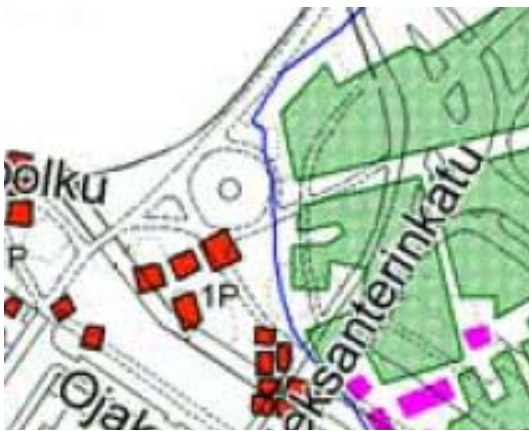
Lisäksi läheisellä Pokkitörmältä on tehty jo vuonna 1958 rahalöytö sillanrakennuksen yhteydessä. Tuolloin vedestä löydettiin kolme harvinaista saksalaista rahaa 1600-luvulta. Yksi rahoista oli klippinki eli äyrin raha vuodelta 1626, toinen äyri vuodelta 1627 ja kolmas ¼ äyri vuodelta 1636. (Paulaharju 1968, kuvaliite.) Pokkitörmältä on saatu talteen myös saksalainen raha vuodelta 1625 (Vahtola 1987, 96, kuva 36).

Edellä mainitut esine- ja rahalöydöt vedestä osoittavat selvästi, että alueella on ollut vilkasta toimintaa jo 1600-luvun alkupuolelta lähtien. Esineet kertovat myös monipuolisista ulkomaankauppakontakteista, koska esineet ovat todennäköisesti saapuneet alueelle kaupankäynnin välityksellä.

1.2 Pokkisenpuiston alueen historiaa

Pokkisenpuiston alue sijaitsee aivan meren äärellä, Kaupunginojan suistoalueen koillispuolella. Puistoalue rajautuu pohjoisessa mereen, idässä Pokkisentörmään, etelässä Aleksanterinkatuun ja idässä Kaupunginojaan (esim. kuvat 1 ja 2). Pokkisenpuiston vastarannalla pohjoisessa on Linnasaari, jossa sijaitsee 1600-luvun alussa¹ rakennetun linnan rauniot (Ks. mm. Virkkunen 1953, 350-374; Paulaharju 1968). Venäläiset räjäyttivät linnan vuonna 1716. (Paulaharju 1968, 161.) Linnan kellarin perustuksia hyväksi käyttäen rakennettiin vuonna 1875 linna raunioiden päälle puinen observatoriorakennus, joka toimi silloisen merikoulun harjoitustilana. Tähtitorni on ollut kahvilakäytössä vuodesta 1912 lähtien. (Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1986, 52.)

1600-luvun puolella välissä Kaupunginojan suisto ja nykyisen Pokkisenpuiston alue olivat varsin erinäköisiä. Ojansuussa oli tuohon aikaan laajahko lahti, jossa oli saarikin. Suuri osa Pokkisenpuistoalueesta oli tuolloin vielä veden alla (kuvat 1 ja 2). Merenlahti pisti kaupungin lounaisosaan varsin syväälle mantereeseen puolelle. Vanha satama-alue, eli Hahtiperä, sijaitsi ojansuun pohjoispuolisella rannikolla. (Virkkunen 1953, 126.)

Kuva 1. Pokkisenpuiston alue vuonna 1649. Karttaan on asemoitu päällekkäin Oulun kantakartta ja Nikodemus Tessin vanhemman kartta Oulusta vuodelta 1649. Kartassa esiintyvät punaiset neliöt ovat satama-alueella sijainneita meri- ja ranta-aitoja. (Ikonen & Mökkönen 2002, Liite 3.1)

Kuva 2. Pokkisenpuiston alue vuonna 1651. Karttaan on asemoitu päällekkäin Oulun kantakartta ja Claes Claessonin kartta Oulusta vuodelta 1651. Karttaan on merkitty punaisella ranta-aitat ja ruskealla ns. aittasilta. (Ikonen & Mökkönen 2002, Liite 3.2)

¹ Linnan rakentamisen aloittamisesta antoi Kaarle IX käskyn vuonna 1605. Linnaa rakennettiin aina 1600-luvun toisen vuosikymmenen alkuun saakka. Virkkunen 1953, 350-361.

1700-luvun alkupuolella Kaupunginojan suupuoli oli maaton maannousun seurauksena ja liete, jota kevättulvatkaan eivät pystyneet poistamaan, oli täyttänyt Kaupunginojan suun. Tästä johtuen merenranta oli jo siirtynyt kauemmaksi. (Halila 1953, 71.) Pokkisenpuisto oli jo tuolloin lähes kokonaan ”kuivaa maata” eli ranta-aluetta (kuvat 3 ja 4). Kaupunginojan tiedetään tulvineen runsaasti 1700-luvulla, mikä aiheutti suurta vahinkoa etenkin kolmannen kaupunginosan kaduille (Halila 1953, 76). 1700-luvulla Kaupunginojan suiston maatumisen takia varsinainen laivasatama siirrettiin Ankkuriniemeen. Hahtiperään pystyi tuolloin tulemaan enää pienillä aluksilla ja veneillä.

Kuva 3. Pokkisenpuiston alue v. 1705. Karttaan on asemoitu päällekkäin Oulun kantakartta ja kartta Oulusta vuodelta 1705. Kartassa näkyvä punaisella alueella on sijainnut meri- ja ranta-aittoja. Lisäksi kartassa näkyy ruskealla merkitty aittasilta. (Ikonen & Mökkönen 2002, Liite 3.4)

Kuva 4. Pokkisenpuiston alue v. 1748. Karttaan on asemoitu päällekkäin Oulun kantakartta ja Jakob Johan Wikarin v. 1748 Oulusta laatima kartta. Karttaan on viivoitettu punaisella meri- ja ranta-aitta-alue. (Ikonen & Mökkönen 2002, Liite 3.5)

Hahtiperän aitat säilyivät edelleen ja niitä oli myös vanhan sataman edussaariissa mm. Kiikelissä, Pikisaarella sekä Plaatansaarella. (Halila 1953, 92.) Kaupunginojaan kaadettiin yleisesti jätettä, mikä aika ajoin kiellettiin jyrkästi. Kaupunkilaiset eivät kuitenkaan noudattaneet määräyksiä. (Halila 1953, 78-79.) Myös Hahtiperän satama-alueelle kertyi runsaasti jätettä talven mittaan, joka kulkeutui paikalle juuri Kaupunginojaa pitkin (Halila 1953, 78). Hahtiperä säilyi kaupungin sisäsatamana aina 1800-luvun alkupuolelle saakka (Hautala 1975, 7).

Vuoden 1822 suurpalon jälkeen Hahtiperän aitat siirrettiin alueelta pois ja tilalle rakennettiin puistoalue (Hautala 1975, 64). Kaupunginojan varret päätettiin jättää eräälaisiksi suoja-alueiksi tulipaloja vastaan. Näin ollen näille avoimille paikoille eli *plaaneille*² ei saanut rakentaa, vaan ne rauhoitettiin puistoalueiksi. Kaupunki ei kuitenkaan tuolloin tehnyt ko. alueista puistoja, vaan antoi alueilla kasvaa heinää ja myi vuosittain alueen heinät huutokaupalla oululaisille. (Hautala 1975, 64; Hautala 1976, 279.) 1850-luvulla alettiin laittamaan kuntoon puistoalueita laajemmin. Esimerkiksi 19.12.1850 maistraatti päätti laittaa Kaupunginojan varrella sijaitsevat kolme plaania (eli avointa paikkaa) kuntoon. Lisäksi niistä päätettiin tehdä yleisiä kävelypaikkoja, joissa oli oltava aitukset, sillat, käytävät ja rautaiset penkit, eikä kaupunkilaiset saaneet laiduntaa sakon uhalla eläimiään näillä alueilla. (Hautala 1975, 64-65.)

Kuva 5. Kalasääski ja lohi kuvattuna länteen. Taustalla Pokkisenpuiston työmaa Dia 125721:31. MV:RHOA. Kuvaaja: Marika Hyttinen.

Pokkisenpuisto hahmottui kuitenkin vasta 1860-luvulla. Tällöin Kaupunginojaa syvennettiin ja sen varrella olevia plaaneja täytettiin ja tasoitettiin. Kaupunginojan kaivuusta saatua maata ajettiin myös Pokkitörmälle täytemaaksi. (Hautala 1976, 286;

---

² Tästä johtuen Kaupunginojaa on kutsuttu myös *Plaanaojaksi* ja oululaisittain *Laanaojaksi*

Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1986, 23.) Nykyään Pokkisenpuiston maisemaa hallitsee Kalasääski ja lohi –suihkulähdepatsas (kuva 5), joka on peräisin vuodelta 1959 (Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1986, 23).

1.3 Hahtiperä ja Oulun kaupunkipalot

Jo 1600-luvulla Hahtiperän satama-alue joutui tulen saaliiksi vuoden 1652 suurpalossa, jossa tuhoutui ”*enin osa porvariston taloja ja omaisuutta sekä myöskin itse linnansilta ja saarella olevat proviantti-aitat*” (Virkkunen 1953, 128). Vuonna 1705 kaupunkia ja Hahtiperää tuhoutui useaan otteeseen. Heinäkuussa paloi suuri osa kaupunkia. Elokuussa syttyi jälleen uusi raivoisa tulipalo, jossa hävisivät kaikki Hahtiperän 39 aittaa. Kaikkiaan näissä kahdessa palossa tuhoutui Hahtiperässä ja muualla aittoja yhteensä 21 kappaletta. (Virkkunen 1953, 130-131.)

Palojen jälkeen paloturvallisuutta yritettiin lisätä uudella rakennusjärjestelmällä. Hahtiperänkatua päätettiin maistraatin ehdotuksesta leventää ja muuttaa sen suuntaa yhtenäisemmäksi muiden katujen kanssa. Uudelleen rakennettavien talojen ja Hahtiperän saaren välille päätettiin myös jättää enemmän vapaata tilaa tulipalojen varalta. Osa vanhoista tonteista jätettiin näin ollen rakentamatta. (Virkkunen 1953, 131-132.)

Hahtiperän vanha satama-alue oli todella tulenarkaa aluetta, koska se oli tiheään ja sekavasti rakennettu. 1700-luvun alkupuolella ja puolivälissä useiden ”läheltä piti” – tilanteiden jälkeen maaherra kehoitti oululaisia varovaisuustoimenpiteisiin ja esim. vuonna 1739 kiellettiin alueella tupakanpolto. Toinen paloturvallisuutta lisäävä päätös, joka astui samalla voimaan, oli kielto satamakorttelin saunojen lämmityksestä kesäaikaan. (Halila 1953, 99.)

Varotoimenpiteistä huolimatta Oulu paloi 1700-luvulla useasti. Erityisesti vuonna 1773 oli suurempia paloja kaikkiaan kolme kappaletta. Esimerkiksi heinäkuussa v. 1773 paloivat mm. Hahtiperän ja Kiikelin aitat. (Halila 1953, 101.)

Sen sijaan vuoden 1822 suurpalossa Hahtiperän makasiineista suurin osa säästy. Aittoja käytettiinkin väliaikaisina asuntoina palon jälkeen niille, joiden koti tuhoutui palossa. Vuoden 1822 palon jälkeen (kuva 6) oli Hahtiperä menettänyt merkityksensä kaupungin sisäsatamana (Hautala 1975, 13).

Kuva 6. Ojakatu, Kaupunginojan suu ja Pokkisen puistoaluetta ennen vuoden 1882 paloa. Lähde: Hautala 1976, "Oulun kaupungin historia IV, 1856-1918".

Vielä 1882 Oulussa raivosi suurpalo, joka rajoittui Pakkahuoneenkadun ja Kaupunginojan väliselle alueelle. Taloja paloi Kirkkokadulta, Pakkahuoneenkadulta, Hallituskadulta, Torikadulta, Läntiseltä pitkältä kadulta sekä rantakadulta. Erityisesti Pakkahuoneentorilla tulipalo riehui pahana, jonka seurauksena alueelta tuhoutui useita makasiineja ja esim. vaakahuone. Sen sijaan itse pakkahuone saatiin pelastettua. (Hautala 1976, 319-321.) Vuoden 1882 palon jälkeen Pakkahuoneentorin eli Kauppatorin rakennuskanta uudistui ja tuolloin rakennettiin rantakadun kivitalot (kuva 7), mm. Tuomiokapituli (Satokangas 2005, 88-89).

Kuva 7. Torinranta ja Kaupunginojan suu vuoden 1882 palon jälkeen. Kuvan valkoinen rakennus on Tuomiokapitulin talo. Lähde: Oulun vuosisadat 1605-2005. Toim. Reija Satokangas. Jyväskylä 2005. (Museovirasto)

2. Tutkimusmenetelmät, valvonnan kulku sekä kaivannot

Koska kyseessä oli työmaan konekaivuun arkeologinen valvonta, esiintulleiden rakenteiden tutkiminen arkeologisten kaivaustutkimusten tarkkuudella ei ollut mahdollista. Kutakin kohdetta voitiin tutkia ainoastaan tietyn ajan verran, joka sekin oli työmaa-aikataulujen tiukasti sanelema. Lisäksi kentällä oli vain kaksi arkeologia, mikä asetti rajat kohteiden dokumentoinnille. Jokaisesta rakenteesta pyrittiin kuitenkin piirtämään ainakin yksi taso ja profiili.

Johtuen arkeologisen valvonnan luonteesta, ei mitään tiettyä kaivaus- tai tutkimusmenetelmää pystytty kentällä täydellisesti toteuttamaan. Näin ollen päätettiin kulttuurikerrosten dokumentoinnissa ja löytöjen talteen poimimisessa käyttää sovellettua stratigrafista menetelmää eli rakenteiden eri kulttuurimaakerrokset nimettiin omaksi yksiköikseen esim. maalajin, värin ja koostumuksen mukaan. Jokainen rakenteen yhteydessä sijainnut kerros eli yhteys (=Y) nimettiin juoksevalla numerolla siten, että jokaisessa eri rakenteessa yksiköiden numerointi alkaa numerolla 1. Kerrokset on kuvailtu raportin liitteessä yhteysluettelo (Liite 2). Tästä poikkeuksena rakenteet R4/R6, R5 ja R7/R7b, jotka sijaitsivat osin päällekkäin ja hyvin lähellä toisiaan. Näin ollen

katsottiin selkeämmäksi ketjuttaa rakenteiden yhteydet sarjaan, eikä toistaa aina samoja yhteyksiä uudelleen samoilla kohdilla hieman eri korkeudella sijainneelle rakenteelle.

Esinelöydöt otettiin talteen löytöyhteyksittäin so. löytökerroksittain. Lisäksi kentällä pyrittiin kiinnittämään huomiota siihen, mistä osasta rakennetta esineet poimittiin talteen (esim. kivijalan rakennekivien päältä, välistä tai pohjalta).

Dokumentoidut rakenteet kuvattiin digitaalikameralla (Liite 5) ja diafilmille (Liite 4). Kaikki kenttäkartat on luetteloitu karttaluettelossa (Liite 1). Kaikki rakenteet nimettiin R-kirjaimella (R = rakenne) sekä juoksevalla numerolla. Rakenteet on listattu raportin loppuun rakenneluetteloon (Liite 3). Huomioitava on, että kentällä eri rakenteiksi merkityt rakenteet ovat mahdollisesti kuitenkin saman rakenteen osia. Arkeologisessa valvonnassa on toisinaan erittäin vaikeaa seurata eri yksiköiden rajoja kuten myös eri rakenteiden rajoja. Työtä vaikeuttaa aina kaivinkoneella suoritettu kaivutyö, jossa yksikin kauhan kuopaisu voi aiheuttaa kulttuurikerroksien sekoittumisen ja rakenteen tuhoutumisen. Tällaisessa kontekstissa eri yksiköiden seuraaminen on useimmiten täysin mahdotonta.

Rakenteet mitattiin paikoilleen lähinnä olevien ja uusien viemäreiden avulla. Lisäksi mittapisteinä käytettiin kalasääski ja lohi –patsasta sekä Aleksanterinkadun siltaa. Jokaiseen mittapisteeseen otettiin kaksi eri mitta, jotta virhemarginaali jäisi mahdollisimman pieneksi. Jokaiselle rakenteelle vaaitettiin absoluuttinen korkeus vaatuskoneella. Mainittakoon vielä, että Oulun kaupungilla on käytössään NN-korkeusjärjestelmä.

Kaikki esinelöydöt otettiin talteen lukuun ottamatta eläinten luita. Osa esinelöydöistä otettiin talteen sekoittuneesta maasta ja irtolöytöpoimintoina. Jo kentällä voitiin havaita osan esinelöydöistä olevan selvästi moderneja (1900-luvulta). Esineet otettiin kuitenkin talteen ja poistettiin jälkityövaiheessa varsinaisesta löytöluettelosta erilliseen poistettujen löytöjen luetteloon. Esineet otettiin talteen, jotta kyseisen yhteyden voitiin selvästi osoittaa olevan sekoittunut. Löytömateriaalista poistettiin kaikki naulat, epämääräiset rautaesineiden katkelmat (esim. rautalevyjen katkelmia ja loppuun korrodoituneita esineitä), lasi- ja rautakuonamöykkyt sekä eläinten luut. Rakenteiden ajoituksen kannalta tärkeimmät löydöt on piirretty, ja osa myös valokuvattu (Liite 6).

Alueelle kaivettiin kaksi pitkää kaivantoa, vesiputki- ja likaviemäriputkikaivannot, joiden yhteislevyys oli n. 5 metriä (kartta 12). Vierekkäiset kaivannot on merkitty yhdeksi kaivannoksi). Vesijohtoputki kaivettiin alueella todella syvälle eli n. 4 metrin syvyyteen. Likavesiputket laitettiin 2 metrin syvyyteen. Molemmissa kaivannoissa n. 2 metrin syvyydeltä (hieman vajaa) tuli esille vaaleanharmaa kerrostunut pohjasavi, jossa oli paikoitellen isoja peruskivilohkareita. Molemmissa kaivannoissa oli nähtävissä alimpana kulttuurimaakerroksena puuroskakerros, joka häipyi alueelta kaakkoon päijntäessä kokonaan. Tällä puuroskakerroksella lienee kuivattu alueella ollutta kosteaa maata, olihan alue pitkään merenranta-alueita. Kaakossa pohjasavi nousi voimakkaasti lähemmäs nykyistä maanpintaa, mikä kertoo siitä että alueen topografia on aikoinaan ollut jyrkempi eli alue on laskenut jyrkemmin mereen kuin nykyään. Kirjallisten lähteiden mukaan Pokkitörmän alueelle on tuotu maata Kaupunginojasta 1860-luvulla, jolloin uomaa syvennettiin (Hautala 1976, 286).

3. Dokumentoidut rakenteet, tulkinta sekä ajoitus

3.1 R1

Rakennekuvaus: laakakivistä ladottu kivirakenne

Kerrokset/yhteydet: **Y1**, pintamaakerrokset/sekoittunut maa; **Y2**, hienohiekka ja sora; **Y3**, tumma savi; **Y4**, puuroskakerros; **Y5**, hiekan sekainen tumma savimaa, jossa myös puuroskaa ja tiiltä seassa; **Y6**, puuroskakerros; **Y7**, pohjasavi

Pinta-ala/koko: kaivannossa n. 1 x 3,5 m

Kartta: 1

Diat: 125721:1-3

Digitaaliset kuvat: nrot 1-5

Löydöt: KM 2007029:1-20. **Y5:** posliinia, piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varren katkelma, esine- ja ikkunalasiasia, nahkaa ja piitä; **Y6:** piiposliinia, punasavikeramiikkaa, esinelasia ja piitä; **Y7:** nahkaa (poistettu)

Poistetut löydöt: **Y5:** rautanauloja; **Y7,** kengänpohja (KM 2007029:14) ja nahkaa (KM 2007029:20).

Piirretyt/valokuvatut esineet: KM 2007029:14, kengänpohja. Kuvaliite 6 (4/4); KM 2007029:20, nahkaa. Kuvaliite 6 (4/4).

Näytteet: -

Ajoitus: 1700-luvun loppupuoli?

Rakenne R1 tuli esille aivan kaivannon luoteispäästä (kartta 12). Rakenteen R1 (kartta 1) päällä olivat seuraavat kerrokset: pintamaakerrokset ja sekoittunut maa (Y1), joiden yhteispaksuus oli n. 1 metri, hienohiekka ja sora (Y2), joiden yhteispaksuus oli n. 15 cm,

tumma savi (Y3), jonka paksuus oli 15 cm sekä puuroskakerros (Y4), joka oli 2-5 cm paksu. Rakenne itsessään sijaitsi hiekan sekaisessa tummassa savimaassa (Y5), jossa oli myös puuroskaa, eläinten luita ja tiiltä seassa (kuva 8). Tumman savimaan alla sijaitsi vielä tumma savimaa, jossa oli runsaasti puuroskaa seassa (Y6). Kerroksen paksuus oli muutamia senttejä.

Kuva 8. R1 kuvattuna luoteeseen. Digikuva nro 2. Kuvaaja Tiia Ikonen.

R1 muodostui laakakivistä (halk. 20 - 90 cm), jotka oli aseteltu osittain pohjasaveen (Y7). Kivien pinta sijaitsi korkeudella n. 0,4 m mpy ja pohja n. 0,3-0,2 m mpy. Laakakivien päällä sijaitsi myös runsaasti pienempiä kiviä ($\varnothing$ 20-30 cm) ja tiiltä sekä tiilimurskaa. Löytöinä laakakivien päältä saatiin mm. lasia, punasavikeramiikkaa, nahan paloja sekä nauvoja.

Rakenne näytti jatkuvan kaivattomaan maahan kaivannon itäpuolelle (kuva 9). Rakenteen R1 kivet jäivät myös koskemattomiksi, koska kaivantoa ei tarvinnut tällä

kohdin kaivaa enää syvemmälle. R1:n päälle laitettiin mursketta n. 30 cm ja murskeen päälle vanhaa sekoittunutta maata.

Tulkinta ja ajoitus

Kyseessä voisi olla rakennuksen pohja. Toisaalta R1:stä paljastunut ala on liian pieni, jotta rakenteesta voisi tehdä pitemmälle vietyjä johtopäätelmiä. R1 voi myös jotenkin liittyä alueella 1600-luvulta 1800-luvun alkuun sijainneeseen Hahtiperän satama-alueeseen ja sen rakennuskantaan.

Kuva 9. R1:n kiveystä kuvattuna lounaaseen. Dia 125721:1, MV/RHOA. Kuvaja: Marika Hyttinen.

R1:stä saatiin niukasti ajoittavaa esineistöä talteen. Ainoastaan piiposliinilöytöjä (yksiköt Y5 ja Y6) voidaan pitää ajoittavana. Piiposliinia alettiin valmistamaan Englannissa 1760-luvulla (Bartels 1999, 238, 419). Näin ollen rakenne ajoittunee aikaisintaan 1700-luvun loppupuolelle, mutta voi olla myös nuorempaa 1800-luvun rakennuskantaa.

3.2 R2

Rakennekuvaus: ladottu kivirakenne

Kerrokset/yhteydet: **Y1**, sora; **Y2**, sekoittunut savimaa; **Y3**, puuroskakerros; **Y4**, hiekan sekainen savimaa, jossa rakennusjätettä (sekoittunut); **Y5**, tumma likamaa; **Y6**, hiekkakerros; **Y7**, hiekan sekainen, vaalea likamaa; **Y8**, tumma saven ja puuroskan sekainen likamaa; **Y9**, pienirakeinen sora

Pinta-ala/koko: kaivannossa n. 1 x 2 m

Kartat: 2

Diat: 125721:4-6

Digitaaliset kuvat: nrot 6-8

Löydöt: KM 2007029:21-33. **Y5:** piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipunvarren katkelma, esine- ja ikkunalasia; **Y8:** veistetty puuesine, puikkari (?) (KM 2007029:30)

Poistetut löydöt: **Y5:** rautanauloja

Piirretyt/valokuvatut esineet: puikkari KM 2007029:30, Kuvaliite 6 (3/4)

Näytteet: maanäyte (MN 1) kerroksesta **Y8**, tumma saven ja puuroskan sekainen likamaa. Ks erillinen raportti. Lempiäinen 2007: ”*Oulu, Pokkisenpuisto, makrofossiilitutkimus 2007*”

Ajoitus: 1700-luvun loppupuoli

Rakenne R2 (kartta 2, kuva 10) tuli esille läheltä R1:stä kaivannon pohjoispäästä (kartta 12) seuraavien kerrosten alta: sora (Y1), jonka paksuus oli n. 20-30 cm, sekoittunut savimaa (Y2), jonka paksuus oli 1 metri ja puuroskakerros (Y3), joka oli paksuudeltaan 2-5 cm. Rakenteen R2 päällä sijaitsi hiekan sekainen savimaa (Y4), jonka paksuus oli n. 40 cm. Tämä kerros oli selvästi sekoittunutta rakennusjätettä. Rakenteen R2 kivet, joiden halkaisija oli n. 20-40 cm, oli ladottu tummaan likamaahan (Y5). Kivet oli ladottu melko tiheään kaikkiaan 1 x 2 metrin suuruiselle alueelle (kartta 2).

Kuva 10. Rakenne R2, kuvattuna luoteeseen.
Digikuva nro 8. Kuvaaja Tiia Ikonen.

Löytöinä R2:n yhteydestä saatiin piiposliinia, punasavikeramiikkaa, lasia ja nauvoja. R2:n alla sijaitsevat kaksi ohutta likamaakerrosta: hiekkakerros (Y6), jonka paksuus oli 5 cm ja sen alla vaalea, hiekan sekainen likamaa (Y7), jonka paksuus oli niin ikään 5 cm. Tämän kerroksen alla alkoi tumma saven ja puurosken sekainen, voimakkaasti haiseva likamaa (Y8), josta otettiin maanäyte. Maanäytteestä analysoitiin ahomansikan, kirjopillikkeen, hanhentataren, konnanleinikin ja ahosuolaheinän jäänteitä. Lisäksi näytteessä esiintyi sarojen rantaluikan jäänteitä sekä harmaaleppää että kuusen neulasia. Kulttuuririkkaruohot kertovat ihmistoiminnan muokkaamista (pihat, joutomaat ja pellot) ja tyypipitoisesta maasta. (Lempiäinen 2007.) Kerroksen sisässä oli myös runsaasti eläinten luita ja kerroksen paksuus oli n. 10-20 cm ja se sijaitseva korkeudella -0,2 m mpy. Alimmaisena kaivannossa näkyi pienirakeinen sora (Y9), joka jatkui edelleen syvemmälle kaivamattomaan maahan.

R2 sijaitseva korkeudella n. 0,3 m mpy (kivien yläpinta) eli samalla korkeudella kuin rakenne R1. R1:ssä ja R2:ssa on osittain samankaltaiset kerrostumat - erityisesti rakenteen yliset kerrokset. R2:seen näyttäisi liittyvän kuitenkin enemmän kulttuurimaakerroksia. R2 näytti jatkuvan kaivannossa etelään, lounaaseen ja länteen,

jonne se suurimmaksi osaksi jäi kaivamattomaan maahan. Kaivannon kohdalta R2:n kaikki kerroksen tuhoutuivat.

Tulkinta ja ajoitus

Kyseessä on mahdollisesti rakenteen peruskiveys. R1 voi liittyä alueella 1600-luvulta 1800-luvun alkuun sijainneeseen Hahtiperän satama-alueeseen tai sen rakennuskantaan. Kuitenkin R2:sta paljastui kevään 2007 tutkimuksissa niin pieni ala, ettei rakenteen fuktiosta voida tehdä varmoja johtopäätelmiä.

Löytöjen perusteella rakenne ajoittunee aikaisintaan 1700-luvun lopulle tai sitä nuoremaksi piiposliinilöytöjen perusteella.

3.3 R3

Rakennekuvaus: kivirakenne

Kerrokset/yhteydet: Y1, pintamaakerrokset; Y2, vaalea likamaa saven sekainen, Y3, puuroska sekainen, tumma likamaa; Y4, sorakerros; Y5, pohjasavi

Pinta-ala/koko: kaivannon profiilissa n. 3,5 m

Kartta: 3

Diat: 125721:7-8

Digitaaliset kuvat: nrot 9-12

Löydöt: KM 2007029: 34-46. Y3: nahkasuikale ja nahan pala (KM 200729:34), poistettu; Y4: piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipunvarren kappaleita, esine- ja ikkunalasia ja piitä

Poistetut löydöt: KM 200729:34, nahkasuikaleen katkelma ja nahanpala, Kuvaliite 6 (4/4)

Piirretyt/valokuvatut esineet: KM2007029:36, punasavisen kolmijalkapadan putkikahva; :37, punasaviastian lasitettu reunapala, Liite 6 (2/4)

Näytteet: maanäyte (MN 2) kerroksesta Y3, tumma likamaa, joka puuroska sekaista. Ks erillinen raportti. Lempiäinen 2007: ”Oulu, Pokkisenpuisto, makrofossiilitutkimus 2007”

Ajoitus: 1700-luvun loppupuoli

Rakenne R3 tuli esille kaivannon eteläkaakkoprofiilista (kartta 12) korkeusväliltä 1,10 – 0,2 m mpy (kartta 3, kuva 11). Rakenteen päällä sijaitsi pintamaakerroksia/sekoittuneen maan kerroksia (Y1), joiden yhteispaksuus oli n. 0,8 m . Näitä kerroksia ei dokumentoitu, eivätkä ne näy R3:n profiilikartassa. Näiden kerroksien alta alkoi saven sekainen vaalea likamaa (Y2), jonka sisässä oli osittain R3:n rakennekiviä. Varsinaisesti R3:n rakennekivet sijaitsivat tumman likamaan (Y3) sisässä.

Kuva 11. R3:n kulttuurikerroksia eteläkaakkoon. Digikuva nro 10. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Likamaassa oli runsaasti puuroskaa seassa. Kerroksessa oli havaittavissa myös useita hiekkalinssejä ja vaaleansaven linssejä. R3:n kivet olivat halkaisijaltaan 10 – 70 cm:n kokoisia. Lisäksi mahdollisten rakennekivien lomassa esiintyi paikoitellen lautaa (kartta 3).

Tummasta likamaasta (Y3) otettiin maanäyte, josta tavattiin kulttuuririkkaruohojen kuten hukanputken, jauhosavikan, pihatataren, niitty- ja rönsy- ja konnanaleinikin jäänteitä sekä niitty- ja ahusolaheinää ja peltohatikkaa. Kosteikko-, suo ja rantakasveja edustivat sarat, suokurjenjalka, rantaluikka, vihvilä ja raate. Lisäksi näytteessä oli runsaasti kuusen neulasia ja yksi humalan siemenjäänne. Runsas kosteikkokasvien määrä näytteessä kertoo alueen olleen kosteikon täyttömaata tai muuten sijainneen vesistön lähellä. (Lempiäinen 2007.)

Tumma likamaan alapuolella alkoi sorakerros (Y4), jonka paksuus oli 5 - 15 cm. Kerroksesta saatiin talteen löytöjä, kuten piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsia, lasia ja piitä. Soran alla alkoi pohjasavi (Y5). R3 jäi lähes kokonaisuudessaan kaivamattomaan maahan. Rakenne näytti jatkuvan etelään, itään ja kaakkoon.

Kuva 12. Digikuva nro 12. Yksityiskohta R3:sta kulttuurikerroksista eteläkaakkoon kuvattuna. Äärimmäisenä vasemmalla kuvassa puuta. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Tulkinta ja ajoitus

Kaiken kaikkiaan R3:n funktio jäi kevään 2007 tutkimuksissa varsin epämääräiseksi. Vaikka R3:n kivien yhteydessä oli selkeästi ollut ihmisaktiviteettia löytöjen perusteella, ei rakenteen luonnetta pystytty selittämään tai edes sitä onko kyseessä ihmisen rakentama kohde vaiko luonnonmuodostelma. Rakenteen kivet eivät näyttäneet olevan selkeästi ladottuja (kuva 12). Myös kivien välissä olleet muutamat laudan kappaleet näyttivät epämääräisen hajanaisilta. Kyseessä voisi mahdollisesti olla vanha ranta-alue, johon myös rakenteen alla ollut löytörikas soramaa (rantasoraa?) sekä maanäytteen kasvijäänteet viittaisivat. Tumma ja puuroskainen likamaa kivineen voisi olla ihmisen myöhemmän aktiviteetin aikaan saannosta esim. siten, että merestä paljastunutta vetistä ja pehmeää maaperää on kuivattu puuroskan ja isojen kivien avulla. Mahdollisen kuivikekerroksen päällä on ollut pitempiaikaista ihmisaktiviteettia, minkä todistaa kivien päälle kertynyt vaalea likamaakerros (Y2). Kivirakenne liittyyneen aikaan, jolloin alue oli vielä merenrantaa ja alueella toimi Hahtiperän satama.

Esineistön perusteella soramaakerros ajoittunee 1700-luvun loppupuolelta 1800-luvulle (piiposliini).

3.4 R4 ja R6

Rakennekuvaus: kivirakenteita

Kerrokset/yhteydet: **Y1**, pintamaakerros/nurmi; **Y2**, punainen hiekka; **Y3**, sekoittunut maa; **Y4**, saven sekainen tumma likamaa; **Y5**, hiekan sekainen vaalea likamaa; **Y6**, tumma likamaa, jossa hiiltä, tiiltä, soraa; **Y7**, vaalea hienon hiekan kerros; **Y8**, tumma likamaa; **Y9**, likamaa; **Y10**, soran sekainen tumma likamaa; **Y11**, sorakerros I; **Y12**, vaalea savi; **Y13**, hiekkalinssi, **Y15**, musta soran sekainen likamaa, jossa pieniä kiviä

Pinta-ala/koko: kaivannossa profiilin pituus n. 9 m

Kartat: 4, 5, 6 ja 7

Diat: 125721:10-12, 16-20, 23-30, 32

Digitaaliset kuvat: nrot 13-18, 22-34, 37-39, 41

Löydöt: KM2007029:47-78. **Y3:** piiposliinia, esine- ja ikkunalasia; **Y4:** punasavikeramiikkaa; **Y6:** punasavi- ja valkosavikeramiikkaa, liitupiipunpesän katkelma ja ikkuna/tasolasia; **Y10:** piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsi, ikkuna- ja esinelasia; **Y11:** piiposliinia, fajanssia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsi ja esine/ikkunalasia; **Y14:** liitupiipunvarsi ja esine/pullolasia; **Y15:** kivisavi- ja punasavikeramiikkaa, ikkuna- ja esinelasia.

Poistetut löydöt: **Y3:** rautanaula ja lekan pää, jossa lukee "OULU" ja sulanutta lasia; **Y6:** rautanaula ja kuonaa; **Y10:** rautanaula; **Y15:** rautanaula.

Piirretyt/valokuvatut esineet: KM2007029:69, lasinauhakoristeisen lasiesineen katkelma, Kuvaliite 6 (1/4). KM2007029:54, valkosavesta valmistetun padan/paistinpannun putkikahvan katkelma, Kuvaliite 6 (2/4).

Näytteet: -

Ajoitus: 1700-luvun loppu/1800-luku

Profiilissa pohjois-eteläsuuntainen rakenne R4 tuli esille kaivannon itäprofiilissa (kartta 12). Rakenteen päällä sijaitsivat seuraavat kerrokset: pintamaakerros (Y1), punainen hiekka (Y2), sekoittunut maa (Y3), saven sekainen tumma likamaa (Y4), hiekan sekainen vaalea likamaa (Y5) ja tumma likamaa (Y6) (kartta 4). Kaivettaessa pidemmälle etelään alkoi profiilista paljastui valtavia kiviä (suurimpien Ø 0,7 – 1,2 m). Osa rakenteesta tuhoutui ennen dokumentointia. Paljastettaessa profiilia lisää lastoin, huomattiin pienempien (Ø 20-30 cm) kivien rivi profiilissa (kartta 4). Kivet sijaitsivat rakenteen alkupäässä (pohjois) vaaleassa hiekkamaassa (Y7) ja loppupäässä (etelä) tummassa, soran sekaisessa likamaassa (Y10). Luodepäädyssä hienon hiekan (Y7) alla näkyi tumma likamaa (Y8), joka ei kuitenkaan liittynyt R4:een.

Kuva 13. Rakenne R4/R6 alkaa keskikokoisilla kivillä pohjois-koillisprofiilissa. Kuvattu pohjoiseen. Digikuva nro 17. Kuvaaja Tiia Ikonen.

Edelleen rakenteen eteläpäädyssä hienon hiekan sisällä sijaisti tumma likamaakerros (Y9). Koko profiilissa rakenteen R4 hienon hiekan (Y7) ja tumman likamaan (Y10) alla alkoi sorakerros (Y11), josta saatiin runsaasti löytöjä. Y12 (vaalea savi) ja Y13 (hiekkä) olivat yksittäisiä linssejä isomman kerroksen sisäessä (kartta 4). Y15 sijaitsi sorakerroksen (Y11) alla, eikä varsinaisesti kuulunut enää R4/R6:n kerrokseen. Kerros on kuitenkin mainittu myös R4/R6:n yhteydessä, koska R4/R6:n profiilista, suoraan rakenteen alapuolelta on Y15:sta poimittu talteen löytöjä. Y15:sta lisää rakenteen R5 yhteydessä

Profiilin pohjoispäässä kivet esiintyivät korkeudella n. 1,0 – 0,90 m mpy ja eteläpäässä korkeimmalla olleet kivet sijaitsivat 1,95 – 1,80 m mpy. Edettäessä etelään kivet (R4) painuivat syvemmälle aina 0,4 m mpy saakka. Rakenteen R4 keskiosassa, jossa kivet painuivat syvemmälle, sijaitsivat edellä mainitut valtavat kivet (kartat 6 ja 7). Isojen kivien (kuva 14) lomaan oli aseteltu pienempiä kiviä (Ø 10-40).

Kuva 14. Rakenteen R4/R6 tasoa (isot kivet) kuvattuna ylhäältä. Digikuva nro 29. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Pienten ja isojen kivien välissä oli tummaa likamaata Y10, mutta kivien välissä näkyi myös ”tyhjää tilaa”, joten kiviä ei oltu ladottu päällekkäin tiiviisti (kartta 7). Osassa rakennetta pienien kivien päälle oli aseteltu isoja laakakiviä (kartat 6 ja 7), joka teki rakenteesta epäloogisesti kasatun oloisen ja melko hataran näköisen.

Rakenteeksi R6 (kuva 15) nimetty pienikivinen ($\varnothing$ 10-20 cm) latomus sijaitsi aivan rakenteen R4 isojen kivien päällä tummassa likamaassa (Y6) (kartta5). Aluksi nämä kivikerrat tulkittiin erillisiksi rakenteiksi, joten ne saivat omat rakennenumeronsa. Tutkittaessa ja paljastettaessa lisää rakenteita R4 ja R6 kävi aivan selvästi ilmi, että kyseessä on yksi ja sama rakenne – pienet kivet eli R6 oli ladottu R4:n isojen kivien päälle. Kivet sijaitsivat vain eri kerroksissa.

Kuva 15. Rakenne R4/R6 kuvattuna itään. Ylempi mitta osoittaa rakenteesta R6:n eli pienten kivien latomuksen isojen kivien (R4) päällä. Digikuva nro 25. Kuvaaja Tiia Ikonen.

Kaikkiaan rakenne jatkui kaivannon koillis-itäprofiilissa 9,8 metrin pituudelta. Pienten kivien kerros (R6) jatkui isojen kivien (R4) päällä lähes koko profiilin pituudelta. Rakenne R4/R6 jäi suurimmaksi osaksi kaivattomaan maahan, joskin siitä tuhoutui hieman länsipuolisia rakenteita. Rakenne jatkunee ainakin itään kaivamattomaan maahan.

Tulkinta ja ajoitus

Rakenteen R4/R6 luonne jäi varsin epäselväksi kevään 2007 tutkimusten perusteella. Rakenteesta pitäisi paljastaa isompi alue, jotta rakenteen koko laajuus ja muoto voitaisiin selvittää. Rakenne voisi mahdollisesti olla jonkinlainen kivijalka tai kellarirakenne, mutta ottaen huomioon rakenteen kivien hataran ja epämääräisesti ladotun muodon (kuva 16), on todennäköisempää että rakenne liittyy jotenkin Hahtiperän alueen satamatoimintaan 1700- ja 1800-luvuilla. Kyseessä voisi olla aallonmurtaja tai vastaava pitkänmallinen kivilatomus, jolla on pyritty suojaamaan sataman alue myrskyävältä mereltä ja rauhoittamaan alueen vesi kovalta aallokolta (kuva 17).

Kuva 16. R4/R6:n profiilia. Etualalla rakenne R7.
Kuvattuna itään. Digikuva nro 32. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Kivien välissä sijainneesta tummasta, soran sekaisesta likamaasta (Y10) saatiin talteen piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsi, ikkuna- ja esinelasia. Näiden esinelöytöjen valossa rakenne ajoittuu aikaisintaan 1700-luvun lopulle (piiposliini). Kerroksesta Y11 (R4/R6:n rakennekivet sijaitsivat tämän kerroksen päällä) saatiin myös talteen muutamia ajoittavia löytöjä. KM2007029:54 (Liite 6(2/4)) oli valkosavesta valmistetun astian, todennäköisesti paistinpannun, katkelma (jalka). Valkosavi on mahdollisesti aina Saksasta tai Hollanista tuotua, koska Suomen maaperästä valkosavea ei löydy. Valkosaviset astiat, lähinnä kolmijalkapadat (myös paistinpannuja valmistettiin), alkoivat yleistyä 1500-luvun puolivälistä lähtien. Useimmiten ne voidaan ajoittaa 1600-luvun taitteeseen. (Niukkanen 1994, 316.) Oulusta ei ole juurikaan saatu

valkosavikeramiikkaa talteen, mutta ne harvat katkelmat, joita on löydetty, ajoittuvat ns. keskimmäiseen vaiheeseen eli vuosiin 1550-1700 (Luostarinen 2005, 209). Toinen mielenkiintoinen ja kerrosta ajoittava löytö oli KM2007029:69 eli pieni, kulmikkaan, vaaleanvihreän lasiesineen seinäpala, jossa on ulkopinnalla lasinauhaa koristeena (Liite 6(1/4)). Katkelma on todennäköisesti peräisin lasinauhalla koristetusta passglasista, joka on kahdeksankulmainen suurikokoinen pikari. Passglaseista vanhimmat ovat Keski-Eurooppalaisia ja ne on ajoitettu 1400-luvun lopulle. Pikarityyppi oli kuitenkin yleinen vielä 1600-luvullakin. (Haggrén 1994, 288, ks. myös kuva s. 295.)

Kuva 17. Oulu. Myrskynäkymä Neumanin rannasta. Taustalla näkyy Pokkisen silta. Pokkisenpuisto jää kuvan ulkopuolelle, oikealle yläkulmaan. Lähde: Uno Laukan kuvakokoelma, kuva nro. 1322. PPM.

Edellisen perusteella rakenne R4/R6 voisi ajoittua 1700-luvun toiselle puoliskolle tai 1800-luvun alkupuolelle. Sen sijaan kerros Y11 eli kerros, joka sijaitti rakenteen R4/R6 alla, voisi ajoittua itse rakennetta vanhemmaksi, jopa 1600-luvulle tai 1700-luvun alkupuolelle.

3.5 R5/kulttuurimaakerroksia

Rakennekuvaus: kulttuurimaakerroksia ja puolikas hirsi

Kerrokset/yhteydet: Y11, soran sekainen hiekka; Y14, musta saven sekainen likamaa, jossa puuroskaa, ja pieniä kiviä; Y15, musta soranja hiekan sekainen savilikamaa, jossa pieniä kiviä; Y16, pohjasavi, jossa peruskalliolohkareita

Pinta-ala/koko: -

Kartat: -

Diat: 125721:13-15

Digitaaliset kuvat: nrot 19-24

Löydöt: KM 2007029:79. Y14: kengänpohja (poistettu)

Poistetut löydöt: KM 2007029:79, kengänpohja.

Piirretyt/valokuvatut esineet: KM 2007029:79, kengänpohja, Kuvaliite 6 (4/4)

Näytteet: -

Ajoitus: -

Todettakoon heti alkuun, että rakenne R5 ei ollut varsinaisesti rakenne, vaan paikalla havaittiin kulttuurimaakerroksia (kuva 18), joista yhden sisässä tavattiin puolikas veistetty hirsi. Hirsi nimettiin kentällä R5:ksi, mutta tutkittaessa kohdetta lisää kävi ilmi, että kyseessä ei ole rakenne, vaan irtopuu.

Kuva 18. Ylin kivikerta R4/R6, jonka alapuolella R5 eli hirren katkelma (vasen profiili) ja kulttuurimaakerroksia kuvattuna koilliseen. Digikuva nro 23. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

R5:een kuuluvat kulttuurimaakerrokset tulivat esille suoraan R4:ksi merkityn rakenteen alapuolelta (kartta 11, kuva 18). Rakenteen R5 päällä sijaitsi hiekan sekainen

soramaa I (Y11), joka näkyy mm. kartassa 4. Sorakerroksen paksuus oli tällä kohdin n. 60 cm ja se ulottui 0,4 m mpy saakka. Tämän kerroksen alla alkoi musta likamaa, jossa oli seassa puuroskaa (kuivikkeita) sekä pienehköjä kiviä (Y14), R5:ksi merkitty salvotun hirren katkelma sijaitsi tässä kerroksessa. Vaakatasossa oleva hirsi näkyi kaivannon länsiluode-profiilissa (kuva 19). Hirren katkelman pituus oli 0,9 m, leveys 0,12. Osittain maatuneen hirren länsipäässä näkyi salvoskohta. Salvoskohdan huonon säilyneisyyden vuoksi salvostyyppiä ei voitu selvittää. Hirsi sijaitsi kerroksen yläosassa ja sen yläpinnan korkeus oli n. 0,3 m mpy. Hirren alapuolella sijaitsi muutamia pienehköjä kiviä, joiden korkeus oli n. 0,2 - 0,1 m mpy. Kivet vaikuttivat satunnaisesti kerroksessa olevilta eli niitä ei oltu ladottu. Kaiken kaikkiaan kerros Y14 (tumma puuroskan sekainen likamaa) vaikutti täyttökerrokselta (kerroksen paksuus n. 25 cm). Puuroskan sekaisella maalla on todennäköisesti kuivattu merestä noussutta kosteaa maata, ja kuivikkeiden avulla siitä on tehty kovempaa ja käyttökelpoisempaa kuivaa maata.

Tumman puuroskan sekaisen likamaan (Y14) alla alkoi musta soran sekainen likamaa, jossa oli pienehköjä kiviä seassa (Y15). Kerroksen kokonaispaksuus oli 15 cm. Tämä kerros on todennäköisesti ollut aikoinaan rantahietikkaa, jota on myöhemmin puuroskan avulla kuivatettu. Y15 alla alkoi vaaleanharmaa pohjasavi korkeudella 0,00 - 0,1 m mpy, jossa sijaitsi isoja kivenlohkareita (peruskalliota). Kerroksen paksuus kaivannossa oli 30 cm, mutta kerros jatkui syvemmälle kaivamattomaan maahan.

Kuva 19. R5 eli hirren katkelma ja kulttuurimaakerroksia kuvattuna länteen.
Digikuva nro 19. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Tulkinta ja ajoitus

Kuten edellä mainittiin R5 ei ollut varsinainen rakenne, vaan kulttuurimaakerroksia, joihin liittyi hirrenkatkelma. Kulttuurimaakerrokset liittyvät mahdollisesti aikaan, jolloin alue oli vielä merenrantaa. Maaperää on todennäköisesti kuivattu puuroskan avulla. Kerroksessa Y14 sisässä ollu hirsi ja kivet ovat kerrokseen joutunut/laitettua rakennusjätettä. Kerrostumien ajoitus jäi epämääräiseksi löytöjen lähes tyystin puuttuessa, mutta kuten rakenteen R4/R6 kohdalla selvitettiin, että kerroksesta Y10 eli soran sekaisesta likamaasta, joka sijaitti rakenteen R4/R6 kivien välissä, saatiin talteen 1700-luvun lopulle/1800-puolelle ajoittuvia esinelöytöjä. Tämä merkitsee sitä, että alemmat kerrokset ovat tätä vanhempia ja voivat hyvinkin ajoittua jopa 1600-luvun puolelle, jolloin satamatoiminta aloitettiin alueella.

3.6 R7/R7b

Rakennekuvaus: kivirakenne

Kerrokset/yhteydet: **Y1**, hiekkakerros; **Y2**, hiekan sekainen multakerros; **Y3**, sekoittunut maa; **Y4**, saven sekainen tumma likamaa; **Y5**, hiekan sekainen vaalea

likamaa; **Y6**, tumma likamaa, jossa hiiltä, tiiltä, soraa; **Y7**, vaalea hienon hiekan kerros; **Y8**, tumma likamaa; **Y9**, likamaa; **Y10**, soran sekainen tumma likamaa; **Y11**, sorakerros I; **Y12**, vaalea savi; **Y13**, hiekka, **Y14**, musta saven sekainen likamaa, jossa puuroskaa ja pieniä kiviä; ns. Puuroska I; **Y15**, musta soran ja hiekan sekainen savilikamaa, jossa pieniä kiviä; **Y16**, vaalea savimaa, **Y17**, savimaa; **Y18**, soramaa

Pinta-ala/koko: kaivannossa R7: 2,1 x 2,3 m ja R7b: 0,7 x 2 m

Kartat: 8 ja 10

Diat: 125721:21-28, 32-33, 38-39

Digitaaliset kuvat: nrot 31-36, 40, 46-48

Löydöt: KM 2007029: 80-127. **Y14:** fajanssia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsia, esinelasia, nahkaa, punottua pajunaruua (?), puinen vanne (kiulusta?) ja piitä; **Y15:** piiposliinia, fajanssia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun kopan katkelma, liitupiipun varsien katkelmia, esine- ja ikkunalasia, piitä; **Y18:** piiposliinia, fajanssia, kivisavi- ja punasavikeramiikkaa, kolme liitupiipun kokonaista pesää ja kaksi pesän katkelmaa, liitupiipun varsia, esine- ja ikkunalasia, työkaluja, raha (v. 1761, Adolf Fredrik) ja piitä; **Y19:** liitupiipun varsi

Poistetut löydöt: **Y14:** palamaton eläimen leukaluu; **Y15:** punasavitiili, jossa lasitetta; **Y18:** rautanauloja, palanutta luuta, metalliesineen katkelma.

Piirretyt/valokuvatut esineet: KM2007029:**108**, leimakoristeinen liitupiipun koppa; **:109**, liitupiipun koppa, jonka kannassa merkinnät "N" ja "2"; **:110**, kaksi pesän katkelmaa, joissa toisessa neliöleima, jossa kirjaimia, toisen kopan katkelman reunassa koristelua; **:121**, kohokuviollinen liitupiipun kopan katkelma; **:112**, lasinauhoin koristeltu lasinkatkelma, Liite 6 (1/4). KM2007029:**91**, koristeltua fajanssia; **:102**, kivisavikeramiikkaa; **:103**, punasavinen padanjalka ja puolikas putkikahva 2 kpl; **:104**, punasaviastian "korva"; **106**, punasavikeramiikka-astioiden bolus-koristeisia katkelmia, Liite 6(2/4)

Näytteet: maanäytteet (MN 3 ja MN 4) kerroksista: **Y14**, musta saven sekainen likamaa, jossa puuroskaa ja pieniä kiviä; ns. Puuroska I (MN 3) ja **Y18**, sorakerros II (MN 4). Ks. erillinen raportti: Lempiäinen 2007 "Oulu, Pokkisenpuisto, makrofossiilitutkimus 2007".

Ajoitus: 1700-lukun puolivälistä 1700-luvun lopulle

Mainittakoon aluksi, että R7 ja R7b ovat saman rakenteen samaa tasoa, mutta eri kohdasta piirrettynä (kartta 12). Tästä syystä rakenne nimettiin kahdella ei tavalla.

Rakenne R7 tuli esille rakenteen R4/R6 alapuolelta (kuva 20, kartta 8) korkeudelta n. 0,80 m mpy. Rakenteen päällä sijaitsivat siis R4/R6:n kerrokset ja muutamia lisäkerroksia (kuva 21). R4/R6:n

Kuva 20. Etualalla rakennetta R7. Taka-alalla osa R4/R6:sta. Kuvattu itään. Digikuva 34. Kuvaaja Tiia Ikonen.

profiilikartan alimpana olleen sorakerros I:n (Y11, jonka paksuus oli tällä kohdin vain 10 - 20 cm). alapuolella sijaitsi vielä tumma puuroskan sekainen savimaa (Y14, sama kuin R5:ssa) ja sen alapuolella Y15 eli tumma soran ja hiekan sekainen savi- ja hiekka (sama kuin R5:ssa). Kerroksesta Y14 otettiin maanäyte (MN 3), josta tavattiin rönsy- ja konnaleinikin jäänteitä, peltotaskuruohon, sarojen ja vihvilöiden jäänteitä sekä yksi hillan siemen. Lisäksi näytteessä oli kuusen neulasia ja yksi vadelman siemen. Kosteikkokasvien runsas määrä viittaa vesistön lähellä oloon tai vesijättömaahan. (Lempiäinen 2007, 5-8.)

Kuva 21. Kulttuurimaakerroksia R4/R6:n alapuolelta. R7 alkoi alimman kerroksen (Y15) jälkeen. Kuvattu itään. Dia 125721:33, MV:RHOA.Kuvaaja: Marika Hyttinen.

Tällä kohdalla Y14 ja Y15 olivat huomattavasti ohuempia kuin R5:n yhteydessä. Näiden kerrosten alla alkoi sormaa (Y18, sora II), jossa R7 sijaitsi korkeudella n. 0,85 – 0,65 m mpy. Rakenne R7 ja R7b muodostuivat palaneen oloisista pienehköistä kivistä (Ø 20 – 40 cm, joukossa oli myös muutamia isompia Ø 50-60 cm olevia kiviä) (kuva 22). Tasossa (kartta 8) oli myös nähtävissä tiilenpaloja ja tiilimurskaa. Sora II vaikutti ruosteenomaiselta ja kivet olivat halkeilleet. Kivet eivät näyttäneet muodostavan mitään varsinaista, selkeää rakennetta.

Kuva 22. R7:n kiveys kuvattuna länteen. Digikuva nro 36. Kuvaaja: Tiia Ikonen

Joka tapauksessa paikalla oli ollut aktiivista ihmistoimintaa, koska sora II:sta (Y18) saatiin runsaasti löytöjä talteen, joita olivat piiposliini, fajanssia, kivilavi- ja punasavikeramiikkaa, kolme liitupiipun kokonaista pesää (Liite 6 (1/4)) ja kaksi pesän katkelmaa, liitupiipun varsia, esine- ja ikkunalasia, työkaluja, raha ja piitä. Kiviä oli paikoitellen ladottu (?) myös päällekkäin. Kerroksesta Y18 otettiin maanäyte (MN 4), josta analysoitiin yksi viikunna siemenjäännöksi, jauhosavikkaa, sarojen sekä rantaluikkajäänteitä. Viikunan siemenjäännös on kiintoisin jäännös näytteestä. Viikunaa tuotiin Suomeen jo keskiajalla ja se onkin melko yleinen jäännös keskiaikaisten kaupunkine kulttuurikerroksissa. (Lempiäinen 2007, 6.) Rakenteen ja soran II (Y18) alla alkoi vaalea savimaa, jossa oli hiekkaa seassa (Y16).

Rakenne R7 jatkui mahdollisesti kaivattomaan maahan itään. Kaivannossa rakenne loppui tasoon R7b (kuva 23, kartta 10), eikä näin ollen jatkunut kaivannossa enää kaakkoon päin mentäessä.

Kuva 23. R7b:n kiveys kuvattuna etelään. Digikuva nro:47. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Kevään 2007 kaivetuilta alueilta R7:n rakenteet tuhoutuivat kokonaisuudessaan, koska tällä kohdin putket kaivettiin maahan reilun 3 metrin syvyyteen. R7:n loputtua, muuttuivat maakerrokset – toinen sorakerros hävisi ja tilalle tuli paksu puuroskakerros (mahdollisesti Y14), jonka alla sijaitsee ohut sorakerros (Y18).

Tulkinta ja ajoitus

R7:n tulkinta jäi epäselväksi kevään 2007 tutkimuksissa. R7:n olisi pitänyt saada paljastettua enemmän, jotta mahdollisen rakenteen koko ja muoto oltaisiin saatu paremmin esille. Kivirakenne R7 liittyy alueella 1600-luvulta 1800-luvun alkuun toimineeseen satamaan. Kivimuodostelma voi myös olla luontainen.

Liitupiipun koppien perusteella voidaan etsiä R7:lle ja sen kerroksille ajoitusta. Sora II (Y18) saatiin talteen kaksi ehyttä koppaa ja yksi leimallisen kopan katkelma. Ehyet kopat ovat ruotsalaisvalmisteisia, mutta kopan katkelmasta valmistajaa ei saatu selville. Toinen piipuista on ns. tähti/kukkaleimallinen piipun koppa, KM2007029:108, jossa kopan etuosassa on leima, joka muistuttaa lähinnä aurinkoa sakaroineen ja kannan sivuissa kirjain ”N” (”nummer”) ja numero ”3” (Liite 6 (1/4)). Vastaavanlaisia

piipunkoppia on löytynyt Oulusta kaksi – Oulun Kaupungintalon tontin valvonnasta vuonna 2003 (Hyttinen & Rajala 2003, KM 2003103:179) ja Oulun Vanhatullin pelatuskaivauksilta vuonna 2004 (Rossi 2004). Oulun vanhatullin kopassa (KM 2004063:6) on leiman keskellä kirjaimet ”T”, ”L” ja ”G” (Rossi 2004, 11. Ks. myös löytöluettelo), joka osoittaa piipun olevan ruotsalaisen T. Liungrenin valmistama. Liungren valmisti piippuja ainostaan vuosina 1785-1786 (Åkerhagen 2004, 27, ks. myös kuvasarja sivun keskellä), joten piipulle saadaan varsin tarkka ajoitus. Pokkisenpuiston piipussa :108 leiman keskellä erottuvat myös todella himmeästi samat kirjaimet.

Esine KM2007029: 109 oli koristelmaton, lähes ehjä koppa, jonka kannan sivuilla oli erotettavissa merkinnät ”N” ja ”2” (Liite 6 (1/4)). Piippu on ns. numeropiippu ja ruotsalaisvalmisteinen. Numeropiippuja oli no 1-, no 2- ja no 3-laatuisia, joista no 3:set kalleimpia ja no 1:set halvimpia. Varhaisin maininta numeropiipuista löytyy vuodelta 1743 tupakka kauppiain Jacob Cromin perunkirjoituksesta. Nyös *Olof Aspegren, Carl Wettervik ja Mathias Nybergin* peruskirjoituksissa mainitaan 2- ja 3- numeropiiput. (Makkonen 1991, 48-49; ks. myös Åkerhagen 2004, 19, 24.)

Lisäksi samasta kerroksesta (Y18) tuli esille koppa, KM2007029:121, jonka etuosassa oli kohokuviona tähti (Liite 6 (1/4)) Makkosen mukaan kohokuviollisten tähtipiippujen valmistusaikaväli on 1740-luvulta aina vuosisadan loppuun saakka ja ne ovat todennäköisesti ruotsalaisvalmisteisia (Makkonen 1991, 44, liitteet 4, 12 ja 24). Mika Ainasoja toteaa sen sijaan Pro gardu -tutkielmassaan, joka käsittelee Turusta löydettyjä 1600-1800-lukujen liitupiippuja, tähtipiippujen ajoittuvan 1700-luvun puolestavälistä aina 1800-luvulle (Ainasoja 2001, 81).

Kolmas liitupiippukoppalöytö oli fragmentaarinen. Kopan etuosan kappaleessa KM2007029:110 on nähtävissä puolikas neliö, jonka sisässä erottuu heikosti kirjaimia kahdessa rivissä. Ylärivin kirjaimista ei saa selvää, mutta alarivissä voisivat olla kirjaimet ”J”, ”T” sekä ”N” (Liite 6 (1/4)). Vastaavuutta leimalle ei löydetty.

Mielenkiintoinen ja kerrosta ajoittava löytö oli myös KM2007029:112 eli pieni, kulmikkaan, vaaleanvihreän lasiesineen seinäpala, jossa on ulkopinnalla lasinauhaa koristeena (Liite 6(1/4)). Katkelma on todennäköisesti peräisin lasinauhalla koristetusta passglasista, joka on kahdeksankulmainen suurikokoinen pikari. Passglaseista vanhimmat

ovat Keski-Eurooppalaisia ja ne on ajoitettu 1400-luvun lopulle. Pikarityyppi oli kuitenkin yleinen vielä 1600-luvullakin. (Haggrén 1994, 288, ks. myös kuva s. 295).

R7/R7b:n kerroksesta Y18 saatiin talteen muutama pala kivilavakeramiikkaa, joista toisessa on nähtävissä koboltin sinistä lasitusta (KM 2007029:102, Liite 6 (2/4)). Katkelmat ovat peräisin samasta astiasta. Ns. *westerwaldin* keramiikkaa valmistettiin 1500-luvun lopulta eteenpäin 1600-luvulle. Westervaldissa. Tyypillinen esinemuoto oli westervald-kannu, jossa käytettiin kirkkaan koboltinsinistä lasitusta. (Niukkanen 1994, 327.) Katkelmat KM 2007028:102 voisivat mahdollisesti olla peräisin tällaisesta kannusta.

Kerroksesta saatiin talteen myös kolikko (:125), joka oli pahoin korrodoitunut. Konservoinnissa kolikko saatiin puhdistettua ja kävi ilmi, että kyseessä oli Adolf Fredrikin aikainen äyri vuodelta 1761. Rahalöytö tukee kerroksen Y18 ja samalla rakenteen R7 ajoittumista 1700-luvun puolestavälistä 1700-luvun loppupuolelle.

3.7 R8

Rakennekuvaus: kivirakenne

Kerrokset/yhteydet: Y1, pintamaakerrokset; Y2, likamaa; Y3, harmaa hiekka; Y4, keltainen hiekka

Pinta-ala/koko: kaivannossa n. 0,8 x 2 m (osa rakenteesta ehti tuhoutua)

Kartta: 9

Diat: 125721:35-37

Digitaaliset kuvat: nrot 42-45

Löydöt: KM 2007029:128-132. Y2: piiposliinia, punasavikeramiikkaa, esine/pullolasia ja R8:n läheisyydestä kaksi simpukan kappaletta.

Poistetut löydöt: -

Piirretyt esineet:

Näytteet: -

Ajoitus: 1800-luvulta 1900-luvun alkuun

Rakenne R8 tuli esille Aleksanterinkadun läheisyydestä, aivan Pokkisenpuiston kaakkoispäädystä vesiputkikaivannosta (kartta 9). R8 muodostui tiiviisti vierä vieren ladotuista pyöreäkulmaisista kivistä, joten se tulkittiin mukulakiveyksellä päällystetyksi kaduksi (kuva 24).

R8 tuli esille n. 35 cm alla nykyisen maanpinnan eli korkeudelta n. 3,40 m mpy. Pintamaakerrokset (Y1) muodostuivat kävelytien pohjauskerroksista ja sekoittuneesta maasta, joita ei dokumentoitu tarkemmin. Välittömästi pintamaakerrosten alla alkoi

tumma tiivis likamaa (Y2), joka sijaitsi R8:n kivien päällä ja välissä. Kerroksen paksuus oli n. 20 cm. Tästä kerroksesta saatiin talteen muutamia löytöjä, piiposliinia, punasavikeramiikkaa ja lasia. Tumma likamaan alla alkoi harmahtava, hieno hiekka, johon mukulakivet oli ladottu. Hiekan paksuus oli n. 10-20 cm. Tämän kerroksen alla alkoi hiekkakerros (Y4). Enempää kerroksia ei tältä kohdin dokumentoitu. R8:n alapuolella voitiin kuitenkin erottaa muutamia ohuita kulttuurikerroksia, jotka olivat alkuperäisellä paikallaan. Lisäksi kaivannon seinämässä näkyi puuroskakerros n.30-20 cm paksu puuroska, jonka alla alkoi vaaleanharmaa pohjasavi.

Kuva 24. R8 eli mukulakiveys kuvattuna koilliseen. Digikuva nro 42. Kuvaaja: Tiia Ikonen.

Eteläpuoli rakenteesta oli tuhoutunut jo aiemmissa kaivutöissä – mukulakiveyksen eteläpuolella kulki n. 2 m syvyydessä vesiputki suunnassa luodekaakko. Mukulakiveys katkesi tähän kuin seinään. Vesiputki sijaitsi itsessään vaaleanharmaassa savimaassa, joka lienee pohjasavi. Putken päällä oli hienoa hiekkaa ja sen päällä rakennusjätettä, erityisen paljon tiilimurskaa. Putkikaivanto on voitu aikoinaan

täyttää alueelta kaivetulla maalla tai tuoda täytemaata muualta. Lisäksi rakenteesta R8 ehti tuhoutua tason luodepuoli ennen rakenteen havaitsemista. Rakenne ei jatkunut enää pitkälle koillisessa ja idässä (max. 20 cm), eikä viereen avatussa jätevesiputkikaivannossa enää havaittu mukulakiveystä lainkaan. Myös kaakossa rakenne on täysin varmasti tuhoutunut, koska alueella sijaitsee useita viemärikaivoja. Tasokartassa 9 näkyy siis kutakuinkin R8:n kaikki säilyneet osat.

Tulkinta ja ajoitus

Rakenteen luonne kävi heti selväksi - pyöreät ja sileät pienehköt (Ø 10-15 cm) kivet oli ladottu tiiviisti hienoon hiekkaan. Kiviä oli vain yksi kivikerta. Mukulakiveyksen päälle oli muodostunut kadun käyttöaikana n. 20 cm paksu tumma likamaakerros (Y2).

Eselöydöt (lähinnä piiposliini) viittaavat rakenteen ajoittuvan 1700-luvun loppupuolelle ja/tai 1800-luvulle, jopa 1900-luvulle. Rakenteen yhteydestä saatiin talteen myös punasavikeramiikkaa, joka ei ole ajoittavasti kovin informatiivista materiaalia - punasavikeramiikka on ollut käytössä jo 1400-luvun puolestavälistä aina 1900-luvun alkuun asti (Niukkanen 2007, 26).

Kuva 25. Yks. kohta Pokkisenpuiston alueesta v. 1748. R8:n kohdalla on korttelialuetta (vihreä). Karttaan on asemoitu päällekkäin Oulun kantakartta ja Jakob Johan Wikarin Oulusta laatima kartta vuodelta 1748. (Ikonen & Mökkönen 2002, Liite 3.5)

Kuva 26. Yks. kohta Pokkisenpuiston alueesta v. 1824. R8:n kohdalla on korttelialuetta (vihreä). Karttaan on asemoitu päällekkäin Oulun kantakartta ja C. L. Engelin laatima kartta Oulusta vuodelta 1824. (Ikonen & Mökkönen 2002, Liite 3.6)

Vanhon karttojen perusteella, jotka on asemoitu Oulun nykyisen kantakartan päälle, voidaan havaita, että R8 alueella on esim. vuosina 1748 ja 1824 sijainnut korttelialuetta (kuvat 25 ja 26). R8:n läheisyydessä kulki vesiputki, joka oli suurelta osin

tuhonnut R8:n rakenteita. Putki oli kaivettu maahan 1930-luvun loppupuolella. Koska 1930-luvun lopulla kaivettu putki oli tuhonnut R8:n rakenteita on R8 selvästikin tätä aikaa vanhempi – jos mukulakiveys olisi rakennettu vasta putken laitton jälkeen olisi mukulakiveys ehjä. Mukulakiveystä ei myöskään ole voitu rakentaa putkivaivannon viereen samaan aikaan, koska 1930-luvun putkikaivanto oli selvästi tuhonnut R8:n rakenteita. Näin ollen R8 on ainakin 1930-lukua varhaisemmalta ajalta.

Vuoden 1748 ja vuoden 1824 (kuva 25 ja 26) kartoissa kulkee R8:n paikkeilla tielinjaukset. R8 voikin olla jäännös jommankumman tien mukulakiveyksestä. V. 2002 Oulun kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa vanhojen karttojen asemointi mykyisen kantakartan päälle onnistui hyvin, mutta virhemarginaali saattoi kuitenkin paikoitellen olla 5 metriä (Ikonen & Mökkönen 2002, 13). Tämä mahdollistaa sen, että vaikka R8 ei näyttäisikään näiden karttojen perusteella aivan osuvan vanhojen tielinjausten kohdalle, sattaa virhemarginaali olla tällä kohdilla 5 m eli R8 osuisikin tielinjauksen kohdalle.

Kaiken kaikkiaan R8:n ajoitus jäi kuitenkin täsmällisesti selvittämättä. Aikaväli, jolle rakenne vois ajoittua on 1700-luvun lopulta/1800-luvun alusta aina 1900-luvun alkuun saakka.

3.8 R9

Rakennekuvaus: kivirakenne

Kerrokset/yhteydet: Y1, pintamaakerrokset/sekoittuneen maankerros; Y2, harmaa savi; Y3, ruskea turvemaa; Y4, likamaa; Y5, hiekan sekainen savi; Y6, musta puuroskakerros; Y7, hiekkamaa; Y8, harmaanmusta puuroskakerros; Y9, vaaleanharmaa hiekkakerros, jossa hieman puuta seassa; Y10, tumma, saven sekainen maa, jossa hiekkaraitoja; Y11, rautahiekka; Y12, vaaleanruskea ”sammalmainen” kerros/kasvijätekerros; Y13, kerrostunut pohjasavi

Pinta-ala/koko: profiilissa pituus n. 3 m

Kartta: 11

Diat: 125721:40-42

Digitaaliset kuvat: nrot 49-51

Löydöt: KM 2007029:133-142. Y4: piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsia, esine/pullolasia; Y5: esine- ja ikkunalasia; Y6: punottua pajuköyttä; Y8: punottua pajunyöriä.

Poistetut löydöt: -

Piirretyt esineet: -

Näytteet: maanäytteet kerroksista: Y6, musta puuroskakerros (MN 5) ja Y12, sammal/kasvijätekerros (MN 6). Ks erillinen raportti: Lempiäinen 2007: ”Oulu, Pokkisenpuisto. Makrofossiilitutkimus 2007”

Ajoitus: 1800-luku (?)

Rakenne R9 (kuva 27) tuli esille likaviemäriputkikaivannon itäkoillisprofiilista n. 1 m nykyisen maanpinnan alapuolelta ainoastaan 2,5 m matkalla (kartta 11). Rakenteen päällä oli pintamaakerroksia (Y1), joiden yhteispaksuus oli n. 70-80 cm. Pintamaakerrokseen kuului alueella kulkevan hiekkatien pohjauskerrokset ja sekoittuneen maankerros. Pintamaakerroksien alapuolella alkoi harmaa savimaa (Y2), jonka paksuus vaihteli 20-30 cm välillä. Harmaan saven alla alkoi rakenne R9. Tosin paikoitellen R9:n kuuluneiden kivien päällä oli muutaman senttimetrin paksuinen ruskea turvemaakerros (Y3).

Itsessään rakenne sijaitsi likamaan (Y4) sisässä. Likamaan paksuus oli 40-50 cm. Rakenteen R9:n kivet olivat halkaisijaltaan 10-40 cm kokoisia ja sijaitsivat korkeudella 1,8 – 1,4 m mpy. Paikoitellen kivien lomassa ja likamaan seassa (Y4) voitiin havaita tiilenpaloja ja tiilimurskaa. Likamaasta Y4, saatiin talteen suurin osa rakenteen yhteydessä tavatuista löydöistä – piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsien katkelmia ja esinelasia. Profiilin itäpäässä alkoi hiekan sekainen savimaa (Y5), josta saatiin talteen muutamia löytöjä (lasia).

Rakenteen alla alkoi musta ja erittäin pahanhajuinen puuroskakerros (Y6), josta otettiin myös maanäyte (MN 5). Maanäytteestä analysoitiin niittyleinikin ja orvokin jäänteitä sekä kuusen neulasia. Lisäksi näytteessä tavattiin runsaasti puuroskaa ja tuohta. Voimakas haju, joka maakerroksesta lähti, todettiin olevan peräisin polttoöljystä, joka oli imeytynyt kerrokseen. (Lempiäinen 2007, 4 ja 5.) Puuroskakerros esiintyi kaivannon itäkoillisprofiilissa ainoastaan tällä kohdalla. Puuroska ”syveni” kuopaksi rakenteen keskikohdalla, jossa kerroksen paksuus oli n. 30 cm. Rakenteen reunoilla puuroska kapeni ainoastaan muutaman senttimetrin paksuiseksi ja hävisi kokonaan (kartta 11).

Kuva 27. R9:n kulttuurikerroksia kuvattuna koilliseen. Dia 125721:42, MV/RHOA.
Kuvaaja: Marika Hyttinen.

Puuroskan alla alkoi profiilin itäpäässä hiekkakerros (Y7) ja sen alla harmaa puuroskakerros (Y8). Tästä kerroksesta saatiin talteen punottua pajunyöriä (mahdollisesti saavin kantohihnaa?) Profiilin koillispäässä puuroskan alla alkoi vaalean harmaa hiekkakerros (Y9), jossa oli hieman puuta seassa ja tämän alla tumma saven sekainen maa, jossa oli hiekkarantuja (Y10). Tämän kerroksen alla oli vielä rautahiekka (Y11). Noin 0,9 - 0,8 m mpy sijaitsi kerroksen Y9 alla vaaleanruskea sammalmainen (kasvijätettä?) kerros (Y12). Kerroksen paksuus oli ainoastaan muutamia senttejä. Tästä kerroksesta otettiin myös maanäyte (MN 6, kartta 11), josta analysoitiin harmaasaran jäänteitä ja kuusen neulasia. Näytteessä oli myös runsaasti puu- ja kasviroskaa sekä mahdollinen olkipunos. (Lempiäinen 2007, 5.) Koko rakenteen alla alkoi kerrostunut pohjasavi (Y13).

Rakenne R9 esiintyi ainoastaan likaviemäriputkikaivannon itäkoillisprofiilista. Tasoja ei siis rakenteesta paljastunut lainkaan. Rakenne jatkui kaivamattomaan maahan itään ja koilliseen. R9 ei tuhoutunut kevään 2007 tutkimuksissa.

Tulkinta ja ajoitus

Rakenteen funktio jäi kevään 2007 tutkimuksissa epämääräiseksi. Rakenne R9:n alinen puuroskakerros (Y6) voisi olla jäännös jonkinlaisesta likamaa/jätekuopasta, jonka päälle oli kasattu kiviä. Tätä tulkintaa tukee se seikka, että puuroskaan (Y6) oli imeytynyt polttoöljyä. Toisaalta polttoöljy on voinut imeytyä aueen kerrokseen paljon myöhemmin eli se ei todennäköisesti kuulu R9:n kerrostumiin alunperin. Toinen mahdollinen tulkinta kiville on rakennuksen perusta, joka oli rakennettu puuroskakerroksen päälle. Tätä ei voida kuitenkaan varmuudella todistaa, koska suurin osa rakenteesta jäi kaivamattomaan maahan. R9 voi liittyä myös alueen satamatoimintaan (Hahtiperä) 1700- ja 1800-luvuilla. Jos R9:n luonteeseen halutaan lisäselvitystä, olisi rakennetta tutkittava lisää sen itäpuolelta.

Rakenteen yhteydestä talteen saatujen esineiden avulla voidaan hahmottaa hieman R9:n ajoitusta. Lähinnä piiposliinilöytöjen perusteella rakenne ei voi ajoittua 1700-luvun loppua vanhemmaksi. Todennäköisesti rakenne ajoittunee kuitenkin 1800-luvulle (loppupuolelle?).

Vaikka rakenteiden R8 ja R9 jälkeen ei kaivannossa esiintynyt enää rakenteita, voitiin kaivannon profiileissa nähdä kulttuurimaakerrosten katkuvan. Irtolöytönä alueelta saatiinkin kengänpohjia (KM 2007029:142 ja :169 poistettu, Liite 6 (4/4)), kolmijalkapadan jalka (KM 2007029:145, Liite 6 (2/4)), pieni ja paksu, todennäköisesti hollantilaisvalmisteinen (1600-l.) liitupiipun pesä (KM 2007029:148, Liite 6 (3/4)) ja punasavikeramiikan kappaleita (KM 2007029:154, Liite 6 (2/4)) sekä kopeekka vuodelta 1842 (KM 2007029:168, Liite 6 (2/4)). Irtolöydöt todistavat, että alueella on runsaasti säilyneitä kulttuurimaakerroksia aina 1600-luvulta 1800-luvulle saakka.

4. Loppulause

Jo talvella 2006/2007 Kaupunginojan kunnostustöiden takia Pokkisenpuistoon kaivettu työmaa-aikainen avo-oja osoitti, että Pokkisenpuiston puolella on runsaasti hyvinsäilyneitä kulttuurikerroksia, joista osa alkoi jo noin 0,5 syvyydellä nykyisestä maanpinnasta. Tämä voitiin havaita jälleen kevään 2007 viemärikaivantojen kaivutöiden arkeologisen valvonnan yhteydessä. Alueelta dokumentoitiin useita kivrakenteiden jäännöksiä, mm. mukulakiveystä ja rakennusten perustuksia, jotka liittyivät alueella 1600- luvulta aina 1800-luvulle saakka sijainneeseen sisäsatamaan, Hahtiperään.

Tarkemmilla arkeologisilla tutkimuksilla saataisiin uutta tietoa sataman laajuudesta ja sen toiminnasta.

Joka tapauksessa työmaa-aikaista avo-ojaa (kartta 12) voidaan pitää suuntaa-antavana rajana arkeologiselle mielenkiinnolle Pokkisenpuiston alueella – ojan länsipuoliset kulttuurikerrokset lienevät tuhoutuneet lähes kokonaan, kun taas ojan itäpuoliset kerrokset ovat todennäköisesti säilyneitä. Jos avo-ojan itäpuolella tullaan suorittamaan kaivutöitä, on alueella otettava huomioon arkeologinen aspekti. Kulttuurikerrosten rikkauden ja säilyvyysasteen perusteella arkeologiset kaivaukset alueella olisivat hyvin perustellut. Paras vaihtoehto kuitenkin olisi, ettei alueen kulttuurikerrokseen kajottaisi minkäänlaisilla kaivutöillä. Näin saataisiin Oulussa ratkaisevasti vähentyneitä kulttuurikerrostumia säilytettyä myös tuleville sukupolville.

Oulussa 24.10. 2007

Marika Hyttinen

OULU, Pokkisenpuisto 2007 (PP-07)

Karttalueettelo

1. **Pokkisenpuisto.** Tasokartta rakenteesta 1 (taso1). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 14.5.2007.
2. **Pokkisenpuisto.** Tasokartta rakenteesta 2 (taso1). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 14.5.2007.
3. **Pokkisenpuisto.** Profiilikartta rakenteesta 3 (kaakkoisprofiili). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 21.5.2007.
4. **Pokkisenpuisto.** Profiilikartta rakenteesta 4 (itäprofiili). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 22.5.2007.
5. **Pokkisenpuisto.** Profiilikartta rakenteesta 6 (itäprofiili). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 23.5.2007.
6. **Pokkisenpuisto.** Tasokartta rakenteesta 4 (taso1). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 23.5.2007.
7. **Pokkisenpuisto.** Tasokartta rakenteesta 7 (taso1). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 23.5..2007.
8. **Pokkisenpuisto.** Profiilikartta rakenteesta 10 (itäprofiili). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 23.-24.5.2007.
9. **Pokkisenpuisto.** Tasokartta rakenteesta 8 (taso1). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 24.5.2007.
10. **Pokkisenpuisto.** Tasokartta rakenteesta R7b (taso 1). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 28.5.2007.
11. **Pokkisenpuisto.** Profiilikartta rakenteesta 9 (itäprofiili). Mk 1:10. Piirtänyt M. Hyttinen & T. Ikonen 28.5.2007.
12. **Pokkisenpuisto.** Yleiskartta Pokkisenpuistosta ja dokumentoiduista rakenteista. Mk 1:250. Työmaakartoista koonnut ja jäljentänyt Tiia Ikonen 27.6.2007.

OULU, Pokkisenpuisto 2007 (PP-07)
Yhteysluettelo

- R1:Y1 Pintamaakerrokset/sekoittunut maa. Kerroksien yhteispaksuus oli n. 0,95 m ja ne esiintyivät korkeudella 1,95 – 1,0 m mpy. Ei karttoja.
- R1:Y2 Hienon hiekan kerros ja sora. Kerroksen paksuus oli n. 15 cm ja se sijaitsi korkeudella 1 - 0,70 m mpy. Ei karttoja.
- R1:Y3 Tumma savi, jonka paksuus oli n. 15 cm. Kerros sijaitsi korkeudella 0,85-0,70 m mpy. Ei karttoja.
- R1:Y4 Puuroskakerros, jonka paksuus oli 2 - 5 cm. Kerros esiintyi korkeudella 0,70 – 0,65 m mpy. Ei karttoja.
- R1:Y5 Hiekan sekainen tumma savimaa, jossa myös puuroskaa ja tiiltä seassa. Kerroksen paksuus 30 cm. Rakenteen R1 kivet sijaitsivat osittain tämän kerroksen sisässä. Kerros esiintyi korkeudella 0,65 - 0,35 m mpy. Kartta 1.
- R1:Y6 Puuroskakerros, jonka paksuus muutamia senttejä. Esiintyi korkeudella n. 0,35 – 0,30 m mpy. Kartta 1.
- R1:Y7 Vaaleanharmaa pohjasavi, joka alkoi korkeudella 0,3 m mpy ja jatkui syvemmälle kaivamattomaan maahan. R1:n rakennekivet olivat osittain tämän kerroksen sisällä. Ei karttoja
- R2:Y1 Soramaa (kävelytien pohjausta). Kerroksen paksuus n. 25 cm. Esiintyi korkeudella 2,00 – 1,75 m mpy. Ei karttoja.
- R2:Y2 Sekoittunut savimaa, jonka paksuus oli n. 1 m. Esiintyi korkeudella 1,75 – 0,75 m mpy. Ei karttoja.
- R2:Y3 Puuroskakerros, jonka paksuus oli n. 2-5 cm. Kerros esiintyi korkeudella 0,75 – 0,70 m mpy. Ei karttoja.
- R2:Y4 Hiekan sekainen savimaa, jossa rakennusjätettä (sekoittunut). Kerroksen paksuus oli n. 40 cm. Esiintyi korkeudella 0,70 – 0,30 m mpy. Savimaa esiintyi rakenteen R2 kivien päällä ja välissä. Ei karttoja.
- R2:Y5 Tumma likamaa, jonka paksuus oli n. 15 cm. Kerros sijaitsi korkeudella 0,30 – 0,15 m mpy. Rakenteen R2 kivet sijaitsivat tässä kerroksessa. Kartta 2.

- R2:Y6 Hiekkakerros, jonka paksuus oli n. 5 cm. Esiintyi korkeudella 0,15 - 0,10 m mpy. Ei karttoja.
- R2:Y7 Hiekan sekainen, vaalea likamaa, jonka paksuus oli n. 5 cm. Esiintyi korkeudella 0,10 – 0,05 m mpy. Ei karttoja
- R2:Y8 Tumma saven ja puurosken sekainen likamaa. Kerroksen paksuus oli n. 10-20 cm. Kerros esiintyi korkeudella 0,05 - -0,15 m mpy. Kerroksesta otettiin maanäyte (MN 1). Ei karttoja.
- R2:Y9 Pienirakeinen sora, joka jatkui syvemmälle kaivamattomaan maahan. Alkoi n. -0,15 m mpy. Ei karttoja.
- R3:Y1 Pintamaakerros/nurmi, joka esiintyi korkeudella 0,95 - 0,55 m mpy. Kartta 3.
- R3:Y2 Vaalea saven sekainen likamaa, jota havaittavissa rakenteen 3 itäpuolella korkeudella 1,20 - 0,90 m mpy. Kartta 3.
- R3:Y3 Tumma likamaakerros, jossa paljon kuivikkeita, esiintyy korkeudella 0,95 - 0,30 m mpy. Kerroksesta otettiin maanäyte (MN 2). Kartta 3.
- R3:Y4 Soramaakerros korkeudella 0,75 - 0,30 m mpy. Kartta 3.
- R3:Y5 Punaisen saven linssi R3:Y3:n sisällä, korkeudella 0,65 - 0,5 m mpy. Kartta 3.
- R3:Y6 Pohjasavi alkaen 0,70 m mpy. Kartta 3.
- R4-R7B:Y1 Pintamaa/nurmi korkeudella 2,6 - 2,4 m mpy. Kartta 8.
- R4-R7B:Y2 Punainen hiekka korkeudella 2,4 - 2,3 m mpy. Kartta 8.
- R4-R7B:Y3 Sekoittunut maakerros korkeudella 2,3 -1,9 m mpy. Kartat 5 ja 8.
- R4-R7B:Y4 Saven sekainen tumma likamaa korkeudella 2,1 - 1,55 m mpy. Kartat 4, 5 ja 8.
- R4-R7B:Y5 Vaalea hiekan sekainen likamaa, paikoin erottuu punaisen hiekan kerros. Kerros sijaitsee korkeudella 2,05 - 1,5 m mpy. Kartat 4, 5 ja 8.
- R4-R7B:Y6 Tumma soran, hiilen ja tiilimurskan sekainen likamaakerros, mahdollinen palokerros korkeudella 2,05 - 1,4 m mpy. Kartat 4, 5 ja 8.
- R4-R7B:Y7 Hiekkakerros esiintyy eri vahvuisena korkeuksilla 2,05 - 0,95 m mpy. Kartat 4 ja 8.

- R4-R7B:Y8 Tumma likamaa korkeudella 1,05 - 0,9 m mpy. Kartta 4.
- R4-R7B:Y9 Tumma likamaa korkeudella 1,45 - 1,3 m mpy. Kartta 4.
- R4-R7B:Y10 Soran sekainen tumma likamaa korkeudella 2,0 - 0,8 m mpy. Kartat 4, 6 ja 8.
- R4-R7B:Y11 Sorakerros I korkeudella 1,0 - 0,75 (kartassa 4 yhteys jatkuu alemmaksi). Kartat 4 ja 8.
- R4-R7B:Y12 Vaalean saven linssi korkeudella 0,9 - 0,8 m mpy. Kartta 4.
- R4-R7B:Y13 Hiekkalinssi korkeudella 1,05 - 0,8 m mpy. Kartta 4.
- R4-R7B:Y14 Musta likamaa, jossa kiviä ja kuiviketta max. n. 10 cm:n levyinen kerros korkeudella n. 0,9 - 0,7 m mpy. Kerroksesta otetu maanäyte (MN 3). Ei karttoja.
- R4-R7B:Y15 Hiekan sekainen tumma savimaa korkeudella n. 0,9 - 0,8 m mpy. Kartta 7.
- R4-R7B:Y16 Vaalea savimaa jossa oranssin hiekan linssejä rakenteen 7 kivien alapuolella korkeudella alkaen n. 0,7 m mpy. Pohjasavi. Kartta 7.
- R4-R7B:Y17 Savimaa korkeudella 1,0 - 0,8 m mpy. Kartat 6 ja 8.
- R4-R7B:Y18 Soramaa, jossa oranssia isorakeista hiekkaa seassa, rakenteen R7 ja R7B:n löytörikkain kerros. Sijaitsee korkeudella n. 0,85 - 0,65 m mpy. kerroksesta otettu maanäyte (MN 4). Kartat 7 ja 10.
- R8:Y1 Pintamaakerrokset 3,05 – 2,70 m mpy. Ei karttoja.
- R8:Y2 Likamaakerros 2,70 - 2,55 Kartta 9.
- R8:Y3 Harmaan hiekan kerros 2,55- 2,50. Ei karttoja.
- R8:Y4 Keltaisen hiekan kerros 2,50 alaspäin. Ei karttoja.
- R9:Y1 Pintamaakerrokset korkeudella 2,7 - 1,8 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y2 Harmaa savimaa korkeudella 2,0 – 1,4 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y3 Muutaman sentin levyinen ruskea turvemainen maa korkeudella 1,75 - 1,6 m mpy. Kartta 11.

- R9:Y4 Tumma likamaa korkeudella 1,6 - 1,05 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y5 Hiekan ja saven kerrostumia rakenteen 9 itälaidassa korkeudella 1,8 - 1,4 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y6 Musta puuroskakerros korkeudella 1,4 - 0,85 m mpy. Kerroksesta otettu maanäyte (MN 5). Kartta 11.
- R9:Y7 Hiekkamaa korkeudella 1,15 - 0,95 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y8 Harmaa puuroskakerros korkeudella 1,1 - 0,9 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y9 Vaalean harmaa hiekkakerros, jossa hieman puuta korkeudella 1,2 - 0,85 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y10 Tumma savensekainen maa, jossa hiekkaraitoja korkeudella 1,2 - 0,9 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y11 Raudan sekainen hiekka korkeudella 1,05 - 0,85 m mpy. Kartta 11.
- R9:Y12 Vaaleanruskea sammalmainen kerros korkeudella 0,9 - 0,8 m mpy. Kerroksesta otettu maanäyte (MN 6). Kartta 11.
- R9:Y13 Kerrostunut pohjasavi alkaen korkeudelta 1,05 m mpy. Kartta 11.

OULU, Pokkisenpuisto 2007 (PP-07)
Rakenneluettelo

- R1** Koillis-lounais -suuntainen rakenne muodostui halkaisijaltaan 20 – 90 cm olevista laakakivistä, jotka sijaitsivat korkeudella n. 0,3 m mpy. Kivien päällä sijaitsi likamaata (Y5), josta saatiin talteen posliinia, piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varren katkelma, esine- ja ikkunalasia, nahkaa ja piitä.
- Rakenteen funktio jäi epäselväksi kevään 2007 valvonnassa, koska kaivannosta paljastui vain pienialainen pätkä R1:stä. R1 voi esim. liittyä alueella 1600-luvulta 1800-luvun alkuun sijainneeseen Hahtiperän satama-alueeseen ja sen rakennuskantaan. R1 ajoittuu löytöjensä (piiposliini) perusteella aikaisintaan 1700-luvun loppupuolelle.
- Kartta:** 1
Löydöt: KM 2007029:1-20
- R2** Rakenne R2 muodostui melko tiheään ladotusta pienehköstä (Ø 10 – 35 cm) kivistä, jotka sijaitsivat korkeudella n. 0,25 m mpy. Mahdollista rakennetta esiintyi kaivannossa 1 x 2 m suuruisella alueella. Kivien päällä sijaitsi tumma likamaa (Y5), josta saatiin talteen piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipunvarren katkelma, esine- ja ikkunalasia.
- Kyseessä on mahdollisesti rakenteen peruskiveys. R1 voi liittyä alueella 1600-luvulta 1800-luvun alkuun sijainneeseen Hahtiperän satama-alueeseen tai sen rakennuskantaan. R2:sta paljastui kevään 2007 tutkimuksissa niin pieni ala, ettei rakenteen fuktiosta voida tehdä varmoja johtopäätelmiä. Löytöjen (piiposliini) perusteella rakenne ajoittunee aikaisintaan 1700-luvun lopulle tai sitä nuoremaksi.
- Kartta:** 2
Löydöt: KM 2007029:21-33
- R3** Mahdollinen rakenne koostui kivistä, jotka olivat halkaisijaltaan 10 – 70 cm:n kokoisia. Lisäksi mahdollisten rakennekivien lomassa esiintyi paikoitellen lautaa. Rakenteeseen liittyi useita likamaakerrostumia. Kerroksesta Y3 eli tummasta likamaasta, jossa kivet pääosin sijaitsivat, saatiin talteen nahkaa. Eniten löytöjä saatiin kuitenkin sorakerroksesta (Y4), johon rakennekivet oli perustettu - piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipunvarren kappaleita, esine- ja ikkunalasia ja piitä
- R3:n funktio jäi kevään 2007 tutkimuksissa varsin epämääräiseksi. Vaikka R3:n kivien yhteydessä oli selkeästi ollut ihmisaktiviteettia löytöjen perusteella, ei rakenteen luonnetta pystytty selittämään tai edes sitä onko kyseessä ihmisen rakentama kohde vaiko luonnonmuodostelma. Rakenteen kivet eivät näyttäneet olevan selkeästi ladottuja. Myös kivien

välissä olleet muutamat laudan kappaleet näyttivät epämääräisen hajanaisilta. Kyseessä voisi mahdollisesti olla vanha ranta-alue, johon myös rakenteen alla ollut löytörikas soramaa (rantasoraa?) sekä maanäytteen kasvijäänteet viittaisivat. Mahdollinen kivirakenne liittyyneen aikaan, jolloin alue oli vielä merenrantaa ja alueella toimi Hahtiperän satama.

Esineistön perusteella soramaakerros ajoittuneen 1700-luvun loppupuolelta 1800-luvulle (piiposliini).

Kartta: 3

Löydöt: KM 2007029: 4-46.

R4

R4 muodostui valtavista kiviä (suurimmat Ø 0,7 – 1,2 m). Rakenteeseen kuului myös pienistä kivistä ladottu osio (R6) isojen kivien päällä, josta lisä kohdassa *Rakenne R6*. R4 ja R6 tulkittiin samaksi rakenteeksi.

Rakennetta R4 näkyi kaikkiaan 9,8 metrin matkalla kaivannon itäprofiilissa. Kivet sijaitsivat rakenteen alkupäässä (pohjois) vaaleassa hiekkamaassa (Y7) ja loppupäässä (etelä) tummassa, soran sekaisessa likamaassa (Y10), josta saatiin talteen piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsi, ikkuna- ja esinelasia. Alimmat kivet oli ladottu kerrokseen Y11 eli sorakerrokseen, josta saatiin talteen piiposliinia, fajanssia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsi ja esine/ikkunalasia. Profiilin pohjoispäässä kivet esiintyivät korkeudella n. 1,0 – 0,90 m mpy ja eteläpäässä korkeimmalla olleet kivet sijaitsivat 1,95 – 1,80 m mpy. Edettäessä etelään kivet painuivat syvemmälle aina 0,4 m mpy saakka. Rakenteen R4 keskiosassa, jossa kivet painuivat syvemmälle, sijaitsivat edellä mainitut valtavat kivet. Isojen kivien lomaan oli aseteltu pienempiä kiviä (Ø 10 - 40). Pienten ja isojen kivien välissä oli tummaa likamaata Y10, mutta kivien välissä näkyi myös ”tyhjää tilaa”, joten kiviä ei oltu ladottu päällekin tiiviisti. Osassa rakennetta pienien kivien päälle oli aseteltu isoja laakakiviä, joka teki rakenteesta epäloogisesti kasatun oloisen ja melko hataran näköisen.

Rakenteen R4:n luonne jäi varsin epäselväksi kevään 2007 tutkimusten perusteella. Rakenne voisi mahdollisesti olla jonkinlainen kivijalka tai kellarirakenne, mutta ottaen huomioon rakenteen kivien hataran ja epämääräisesti ladotun muodon, on todennäköisempää että rakenne liittyy jotenkin Hahtiperän alueen satamatoimintaan 1700- ja 1800-luvuilla. Kyseessä voisi olla aallonmurtaja tai vastaava pitkänmallinen kivilatomus, jolla on pyritty suojaamaan sataman alue myrskyävältä mereltä ja rauhoittamaan alueen vesi kovalta aallokolta

Löytöjensä perusteella rakenne R4 voisi ajoittua 1700-luvun toiselle puoliskolle tai 1800-luvun alkupuolelle. Sen sijaan kerros Y11 eli kerros, joka sijaitsi rakenteen R6:n alla, voisi ajoittua itse rakennetta vanhemmaksi, jopa 1600-luvulle tai 1700-luvun alkupuolelle.

Kartat: 4, 6 ja 7

Löydöt: KM2007029:47-78

R5 R5:een kuuluvat kulttuurimaakerrokset tulivat esille suoraan R4:ksi merkityn rakenteen alapuolelta R5 ei ollut varsinainen rakenne, vaan useita kulttuurimaakerrostumia, joista yhden kerroksen eli mustan, puuroskan ja pienien kivien sekaisen likamaan (Y14) sisässä sijaitsi veistetyin hirren katkelma. Vaakatasossa oleva hirsi näkyi kaivannon länsiluode-profiilissa. Hirren katkelman pituus oli 0,9 m, leveys 0,12. Osittain maatuneen hirren länsipäässä näkyi salvoskohta. Salvoskohdan huonon säilyneisyyden vuoksi salvostyyppiä ei voitu selvittää. Hirsi sijaitsi kerroksen Y14 yläosassa ja sen yläpinnan korkeus oli n. 0,3 m mpy. Hirren alapuolella sijaitsi muutamia pienehköjä kiviä, joiden yläpinta sijaitsi korkeudella oli n. 0,2 - 0,1 m mpy. Kivet vaikuttivat satunnaisesti kerroksessa olevilta eli niitä ei oltu ladottu. Kaiken kaikkiaan kerros Y14 oli tumma puuroskan sekainen likamaa vaikutti täyttökerroksesta (kerroksen paksuus n. 25 cm). Kerroksesta saatiin talteen kengänpohja (:79).

Kerroksessa Y14 sisässä ollu hirsi ja kivet ovat kerroksessa olevaa rakennusjätettä. Kerrostumien ajoitus jäi epämääräiseksi löytöjen lähes tyystin puuttuessa, mutta kuten rakenteen R4 kohdalla selvitettiin, että kerroksesta Y10 eli soran sekaisesta likamaasta, joka sijaitsi rakenteen R4 kivien välissä ja Y11 eli sorakerroksesta, joka sijaitsi aivan R4:n kivien alla, saatiin talteen 1700-luvun lopulle/1800-puolelle ajoittuvia esinelöytöjä. Tämä merkitsee sitä, että alemmat kerrokset ovat tätä vanhempia ja voivat hyvinkin ajoittua jopa 1600-luvun puolelle, jolloin satamatoiminta aloitettiin alueella.

Kartat: -

Löydöt: KM2007029:79

R6 Rakenteeksi R6 nimetty pienikivinen (Ø 10-20 cm) latomus sijaitsi aivan rakenteen R4 isojen kivien päällä tummassa likamaassa (Y6. Aluksi nämä kivikerrat tulkittiin erillisiksi rakenteiksi, joten ne saivat omat rakennenumeronsa. Tutkittaessa ja paljastettaessa lisää rakenteita R4 ja R6 kävi aivan selvästi ilmi, että kyseessä on yksi ja sama rakenne – pienet kivet eli R6 oli ladottu R4:n isojen kivien päälle. Kivet sijaitsivat vain eri kerroksissa. Rakenne R4 ja R6 ajoittuvat siis samalle ajalle.

Kartta: 5**Löydöt:** -**R7/R7b**

Rakenne R7/R7b tuli esille rakenteen R4/R6 alapuolelta korkeudelta n. 0,85 m mpy. Rakenteen päällä sijaitsivat siis R4/R6:n kerrokset ja muutamia lisäkerroksia. R4/R6:n R7:n rakennekivet sijaitsivat pääosin soramaassa (Y18, sora II) korkeudella n. 0,85 – 0,65 m mpy.

Rakenne R7/R7b muodostui pienehköistä kivistä (Ø 20 – 40 cm), joukossa oli myös muutamia isompia (Ø 50-60 cm). Sora II vaikutti ruosteenomaiselta ja kivet olivat haljenneita. Tasossa oli nähtävissä tiilenpaloja ja tiilimurskaa. Kivet oli ladottu (?) vierekkäin, mutta melko epämääräisesti. Kivet eivät näyttäneet muodostavan mitään varsinaista, selkeää rakennetta. R7/R6b:n tulkinta jäi epäselväksi kevään 2007 tutkimuksissa. R7.aa olisi pitänyt saada paljastettua enemmän, jotta mahdollisen rakenteen koko ja muoto oltaisiin saatu paremmin esille. Kivirakenne R7 liittyyne alueella 1600-luvulta 1800-luvun alkuun toimineeseen satamaan. Kivimuodostelma voi myös olla luontainen.

R7/R7b ajoittuu löytöjensä perusteella 1700-luvun puolestavälistä 1700-luvun loppupuolelle. Kerroksesta saatiin talteen mm. kolikko, joka oli Adolf Fredrikin aikainen äyri vuodelta 1761. Muita ajoittavia löytöjä olivat piiposliini, fajanssi, valko- ja kivisavikeramiikka sekä liitupiippujen kopat ja niiden katkelmat.

Kartat: 8 ja 10**Löydöt:** KM 2007029: 80-127**R8**

Rakenne R8 tuli esille Aleksanterinkadun läheisyydestä, aivan Pokkisenpuiston kaakkoispäädystä. R8 muodostui tiiviisti vieri viereen ladotuista pyöreäkulmaisista kivistä, joten se tulkittiin mukulakiveyksellä päällystetyksi kaduksi.

R8 tuli esille n. 35 cm alla nykyisen maanpinnan eli korkeudelta n. 2,70 m mpy. Pintamaakerrokset (Y1) muodostuivat kävelytien pohjauskerroksista ja sekoittuneesta maasta, joita ei dokumentoitu tarkemmin. Välittömästi pintamaakerrosten alla alkoi tumma tiivis likamaa (Y2), joka sijaitsi R8:n kivien päällä ja välissä. Tästä kerroksesta saatiin talteen muutamia löytöjä, piiposliinia, punasavikeramiikkaa ja lasia. Tumma likamaan alla alkoi harmahtava, hieno hiekka, johon mukulakivet oli ladottu. Tämän kerroksen alla alkoi hiekkakerros (Y4). Enempää kerroksia ei tältä kohdista dokumentoitu. R8:n alapuolella voitiin kuitenkin erottaa muutamia ohuita kulttuurikerroksia, jotka olivat alkuperäisellä paikallaan. Lisäksi kaivannon seinämässä näkyi puuroskakerros n. 30 - 20 cm paksu puuroska, jonka alla alkoi vaaleanharmaa pohjasavi.

Esinelöydöt (lähinnä piiposliini) viittaavat rakenteen ajoittuvan 1700-luvun loppupuolelle ja/tai 1800-luvulle, jopa 1900-luvulle. Edellä mainittu vesiputki, joka oli suurelta osin tuhonnut R8:n rakenteita, on kaivettu maahan 1930-luvun loppupuolella. Koska 1930-luvun lopulla kaivettu putki oli tuhonnut R8:n rakenteita on R8 selvästikin tätä aikaa vanhempi – jos mukulakiveys olisi rakennettu vasta putken laitton jälkeen olisi mukulakiveys ehjä. Mukulakiveystä ei myöskään ole voitu rakentaa putkivaivannon viereen samaan aikaan, koska 1930-luvun putkikaivanto oli selvästi tuhonnut R8:n rakenteita. Näin ollen R8 on ainakin 1930-lukua varhaisemmalta ajalta

Kartta: 9

Löydöt: KM 2007029:128-132.

R9

Rakenne R9 sijaitsi likamaan (Y4) sisässä. Likamaan paksuus oli 40 - 50 cm. Rakenteen R:n kivet olivat halkaisijaltaan 10 - 40 cm kokoisia ja sijaitsivat korkeudella 1,8 – 1,4 m mpy. Paikoitellen kivien lomassa ja likamaan seassa (Y4) voitiin havaita tiilenpaloja ja tiilimurskaa. Likamaasta Y4, saatiin talteen suurin osa rakenteen yhteydessä tavatuista löydöistä – piiposliinia, punasavikeramiikkaa, liitupiipun varsien katkelmia ja esinelasia. Profiilin itäpäässä alkoi hiekan sekainen savimaa (Y5), josta saatiin talteen muutamia löytöjä (lasia).

Rakenteen alla alkoi musta ja erittäin pahanhajuinen puuroskakerros (Y6), josta otettiin myös maanäyte. Puuroskakerros (Y6) ”syveni kuopaksi” rakenteen keskikohdan alapuolella, jossa kerroksen paksuus oli n. 30 cm.

Rakenteen funktio jäi kevään 2007 tutkimuksissa epämääräiseksi. Rakenne R9:n alinen puuroskakerros (Y6) voisi olla jäännös jonkinlaisesta likamaa/jätekuopasta, jonka päälle oli kasattu kiviä. Puuroskakerroksen yliset kivet voisivat mahdollisesti olla jäännös rakenteen peruskiveyksestä. Tätä ei voida kuitenkaan varmuudella todistaa, koska suurin osa rakenteesta jäi kaivamattomaan maahan. R9 voi liittyä myös alueen satamatoimintaan (Hahtiperä) 1700- ja 1800-luvuilla. Jos R9:n luonteeseen halutaan lisäselvitystä, olisi rakennetta tutkittava lisää sen itäpuolelta.

Rakenteen yhteydestä talteen saatujen esineiden avulla voidaan hahmottaa hieman R9:n ajoitusta. Lähinnä piiposliinilöytöjen perusteella rakenne ei voi ajoittua 1700-luvun loppua vanhemmaksi. R9 ajoittunee todennäköisesti 1800-luvulle.

Kartta: 11

Löydöt: KM 2007029: 133-142.

Pokkisenpuisto (PP-07), 14.5. – 1.6.2007

Arkeologinen valvonta

Kuvauspäiväkirja, diafilmi

Kuvaaja: Marika Hyttinen (M.H.)

Filmi 1

ID	Alanro	Dianro	Pvm	Klo	Suunta	Kuva-aihe	Kuvaaja
125721	:1	37	14.5.	10:00	Lounas	R1, kivet & likamaa (pohjasavi alla)	M.H.
125721	poistettu	36	14.5.	10:00	Länsi- luode	R1, kivet & likamaa (pohjasavi alla)	M.H.
125721	:2	35	14.5.	10:01	Pohj.- luode	R1, kivet & likamaa (pohjasavi alla)	M.H.
125721	:3	34	14.5.	10:02	Koillinen	R1, kivet & likamaa (pohjasavi alla)	M.H.
125721	:4	33	14.5.	13:10	Luode	R2, kivet	M.H.
125721	poistettu	32	14.5.	13:12	Luode	R2, kivet	M.H.
125721	poistettu	31	14.5.	13:14	Lounas	R2, kivet	M.H.
125721	:5	30	14.5.	13:14	Lounas	R2, kivet	M.H.
125721	:6	29	14.5.	13:15	Ylhäältä/ koillinen	R2, kivet	M.H.
125721	:7	28	21.5.	13:09	Itä	R3, kaakkoisprofiili	M.H.
125721	poistettu	27	21.5.	13:10	Etelä- kaakko	R3, kaakkoisprofiili	M.H.
125721	:8	26	21.5.	13:13	Etelä- kaakko	R3, kaakkoisprofiili, yks. kohta	M.H.
125721	:9	25	21.5.	13:18	Koillinen	Työkuva, Tiia piirtää R3:sta	M.H.
125721	:10	24	22.5.	07:30	Itä	R4, itäkoillisprofiili	M.H.
125721	:11	23	22.5.	09:08	Luode	R4, itäkoillisprofiili	M.H.
125721	:12	22	22.5.	09:09	Pohjoinen	R4, itäkoillisprofiili	M.H.
125721	:13	21	22.5.	13:15	Pohjoinen	R5, puolikas hirsi ja kulttuurimaakerroksia. Länsiluode- prof.	M.H.
125721	:14	20	22.5.	13:19	Pohjoinen	Sama	M.H.
125721	poistettu	19	22.5.	13:21	Pohjoinen	Sama	M.H.
125721	:15	18	22.5.	13:25	Pohjoinen	R5, puolikas hirsi ja kulttuurimaakerroksia + R4	M.H.
125721	:16	17	23.5.	11:30	Itä	R4, taso ja R6	M.H.
125721	:17	16	23.5.	11:30	Itä	R4, taso ja R6	M.H.
125721	:18	15	23.5.	11:32	Koillinen	R4, itäkoillisprofiili	M.H.
125721	:19	14	23.5.	11:35	Itä	R6, itäkoillisprofiili	M.H.
125721	:20	13	23.5.	11:36	Pohjoinen	R4, taso	M.H.
125721	:21	12	23.5.	14:46	Ylhäältä/ lounas	R7, taso	M.H.
125721	:22	11	23.5.	14:46	Ylhäältä/ lounas	R7, taso	M.H.
125721	poistettu	10	23.5.	14:51	Itä	R7, taso ja R4, isot kivet	M.H.
125721	:23	9	23.5.	14:51	Itä	R7, taso ja R4, isot kivet	M.H.
125721	:24	8	23.5.	14:52	Kaakko	R7, taso ja R4, isot kivet	M.H.
125721	:25	7	23.5.	14:52	Kaakko	R7, taso ja R4, isot kivet	M.H.

Liite 4 (2/2)

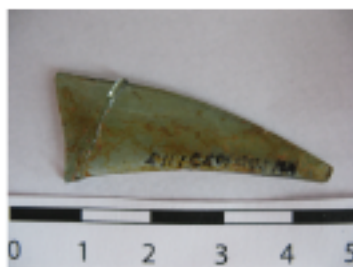
125721	:26	6	23.5.	14:54	Itä	Yleiskuva, kaivausalue. Taustalla kaivannossa R4 ja R7, isot kivet (profiili).	M.H.
125721	:27	5	23.5.	14:57	Koillinen	R7, taso ja R4, isot kivet (profiili), yleiskuva	M.H.
125721	:28	4	23.5.	14:57	Koillinen	R7, taso ja R4, isot kivet (profiili), yleiskuva	M.H.
125721	:29	3	24.5	07:46	Itä	R4, isot kivet jatkuvat kaivannon itäprofiilissa	M.H.
125721	:30	2	24.5	07:50	Itä	R4:n koko profiili	M.H.
125721	:31	1	24.5	08:00	Länsi	Kalasääski & lohi -patsas	M.H.

Filmi 2

ID	Alanro	Dianro	Pvm	Klo	Suunta	Kuva-aihe	Kuvaaja
125721	:32	37	24.5	09:30	Koillinen	R4:n ja R7:n profiilit pohjaan saakka	M.H.
125721	:33	36	24.5	09:30	Itä	R7:n profiilia tason yläpuolelta	M.H.
125721	:34	35	24.5	13:45	Etelä- kaakko	Yleiskuva, vesijohtokaivanto	M.H.
125721	:35	34	24.5	14:25	Koillinen	R8, mukulakiveys, taso	M.H.
125721	:36	33	24.5	14:25	Länsi- luode	R8, mukulakiveys, taso	M.H.
125721	:37	32	24.5	14:26	Länsi- luode	R8, mukulakiveys, taso	M.H.
125721	poistettu	31	24.5	14:27	Ylhäältä	R8, mukulakiveys, taso	M.H.
125721	:38	30	28.5.	13:30	Ylhäältä/ lounas	R7b, taso	M.H.
125721	:39	29	28.5.	13:30	Länsi- Luode	R7b, taso	M.H.
125721	poistettu	28	28.5.	13:32	Ylhäältä	R7b, taso	M.H.
125721	poistettu	27	28.5.	15:00	Itä	Työkuva, Tiia piirtää R9:ä	M.H.
125721	:40	26	28.5.	15:05	Koillinen	Työkuva, Tiia piirtää R9:ä	M.H.
125721	:41	25	28.5.	15:57	Koillinen	R9, itäprofiili	M.H.
125721	:42	24	28.5.	15:57	Koillinen	R9, itäprofiili	M.H.
125721	:43	23	29.5.	09:11	Länsi	Yleiskuva, vesijohto- ja likavesiviemärikaivannot	M.H.
125721	poistettu	22	29.5.	09:12	Länsi	Yleiskuva, vesijohto- ja likavesiviemärikaivannot	M.H.
125721	poistettu	21	1.6	08:00	Kaakko	Yleiskuva, viimeinen kaivanto aivan Aleksanterinkadun vieressä	M.H.
125721	poistettu	20	1.6	08:00	Koillinen	Yleiskuva, viimeinen kaivanto aivan Aleksanterinkadun vieressä	M.H.
125721	:44	19	1.6	08:07	Lounas	Yleiskuva, tutkimusalue	M.H.
125721	poistettu	18	1.6	08:07	Kaakko	Yleiskuva, tutkimusalue	M.H.
125721	poistettu	17	1.6	08:10	Luode	Yleiskuva, tutkimusalue (Kaupunginoja)	M.H.
125721	poistettu	16	1.6	08:12	Luode	Yleiskuva, tutkimusalue (Kaupunginoja)	M.H.
125721	:45	15	1.6	08:12	Luode	Yleiskuva, tutkimusalue (Kaupunginoja)	M.H.

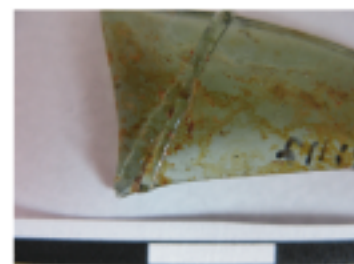
OULU, Pokkisenpuisto 2007, Digitaaliset kuvat						
Kuvanro	Alanro	Pvm	Klo	Suunta	Kuva-aihe	Kuvaaja
1	1	14.5.2007	10:00	Luode	R1, yleiskuva	T.I.
2	2	14.5.2007	10:00	Luode	R1, yleiskuva	T.I.
3	3	14.5.2007	10:00	Koillinen	R1, yleiskuva	T.I.
4	4	14.5.2007	10:00	Koillinen	R1, yleiskuva	T.I.
5	poistettu	14.5.2007	10:00	Kaakko	R1, yleiskuva	T.I.
6	5	14.5.2007	10:00	Kaakko	R1, yleiskuva	T.I.
7	6	14.5.2007	13:10	E	R2, yleiskuva	T.I.
8	7	14.5.2007	13:10	E	R2, yleiskuva	T.I.
9	poistettu	14.5.2007	13:10	Kaakko	R2, yleiskuva	T.I.
10	8	14.5.2007	13:10	Kaakko	R2, yleiskuva	T.I.
11	9	21.5.2007	13:07	E-Kaakko	R3, kaakkoisprofiili	T.I.
12	10	21.5.2007	13:07	E-Kaakko	R3, kaakkoisprofiili	T.I.
13	poistettu	21.5.2007	13:08	E-Kaakko	R3, kaakkoisprofiili	T.I.
14	11	21.5.2007	13:08	E-Kaakko	R3, kaakkoisprofiili	T.I.
15	12	21.5.2007	13:08	E-Kaakko	R3, kaakkoisprofiili	T.I.
16	13	22.5.2007	07:35	P	R4, kivijalka, yleiskuva	T.I.
17	poistettu	22.5.2007	07:35	P	R4, kivijalka, yleiskuva	T.I.
18	14	22.5.2007	07:35	P	R4, kivijalka lähempää	T.I.
19	15	22.5.2007	07:35	P	R4, kivijalka lähempää	T.I.
20	16	22.5.2007	07:35	P	R4, kivijalka lähempää	T.I.
21	17	22.5.2007	07:35	P	R4, kivijalka, yleiskuva	T.I.
22	18	22.5.2007	08:20	P	R4, työkuva, yleiskuva (M.H. piirtää)	T.I.
23	19	22.5.2007	13:15	L	R5, hirsi kokonaan	T.I.
24	20	22.5.2007	13:15	L	R5 hirsi, lähikuva	T.I.
25	21	22.5.2007	13:15	L	R5, yleiskuva	T.I.
26	poistettu	22.5.2007	13:15	Koillinen	R5 + R4	T.I.
27	poistettu	22.5.2007	13:15	Koillinen	R5 + R4	T.I.
28	22	22.5.2007	13:20	Koillinen	R5 + R4 osittain	T.I.
29	23	22.5.2007	13:20	Koillinen	R5 + R4	T.I.
30	24	22.5.2007	13:20	Koillinen	R5, hirsi pyöröpuu alapuolella	T.I.
31	25	23.5.2007	11:30	I	R4 + R6, yleiskuva	T.I.
32	poistettu	23.5.2007	11:30	I	R4 + R6, yleiskuva	T.I.
33	26	23.5.2007	11:30	Koillinen	R6, yleiskuva	T.I.
34	27	23.5.2007	11:32	Koillinen	R6, yleiskuva	T.I.
35	28	23.5.2007	11:32	Koillinen	R4 + R6, yleiskuva	T.I.
36	29	23.5.2007	11:33	Ylhäältä	R4, yleiskuva	T.I.
37	30	23.5.2007	11:33	Ylhäältä	R4, yleiskuva	T.I.
38	31	23.5.2007	14:50	I	R4 + R7, yleiskuva	T.I.

OULU, Pokkisenpuisto 2007, Digitaaliset kuvat						
Kuvanro	Alanro	Pvm	Klo	Suunta	Kuva-aihe	Kuvaaja
39	32	23.5.2007	14:50	I	R4 + R7, yleiskuva	T.I.
40	33	23.5.2007	14:50	I	R4 + R7, yleiskuva	T.I.
41	34	23.5.2007	14:50	I	R4 + R7, yleiskuva	T.I.
42	35	23.5.2007	14:50	L	R7 ylhäältä	T.I.
43	36	23.5.2007	14:50	L	R7 ylhäältä	T.I.
44	37	24.5.2007	07:50	I	R4, panorama	T.I.
45	38	24.5.2007	07:50	Koillinen	R4, panorama	T.I.
46	poistettu	24.5.2007	07:50	P	R4, panorama	T.I.
47	39	24.5.2007	07:50	Koillinen	R4, yleiskuva	T.I.
48	poistettu	24.5.2007	09:35	I	R4, alapuolelta kerroksia	T.I.
49	poistettu	24.5.2007	09:35	I	R4, alapuolelta kerroksia	T.I.
50	40	24.5.2007	09:45	I	R4, alapuolelta kerroksia	T.I.
51	41	24.5.2007	11:20	I	Yleiskuva kaivannosta	T.I.
52	42	24.5.2007	15:00	Koillinen	R8, tienpohja	T.I.
53	43	24.5.2007	15:00	Koillinen	R8, tienpohja	T.I.
54	44	24.5.2007	15:00	Luode	R8, tienpohja, ylhäältä	T.I.
55	45	24.5.2007	15:00	Luode	R8, tienpohja, ylhäältä	T.I.
56	46	28.5.2007	13:30	E	R7b ylhäältä	T.I.
57	47	28.5.2007	13:30	E	R7b ylhäältä	T.I.
58	48	28.5.2007	13:30	E	R7b ylhäältä	T.I.
59	49	28.5.2007	15:57	Koillinen	R9, koillisprofiili	T.I.
60	50	28.5.2007	15:57	Koillinen	R9, koillisprofiili	T.I.
61	51	28.5.2007	15:57	Koillinen	R9, koillisprofiili	T.I.

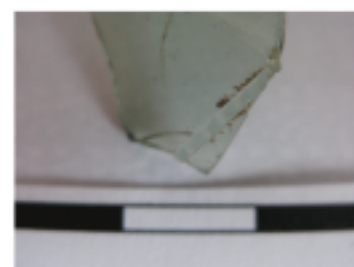
1:1

KM2007029:112

1:1

KM2007029:69

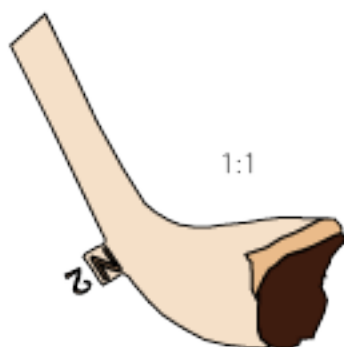

2:1

KM2007029:108

1:1

1:1

KM2007029:109

1:1

KM2007029:121

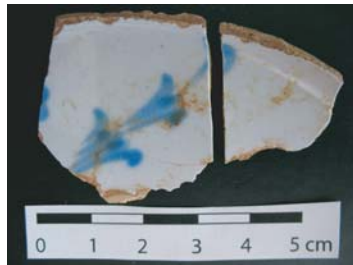
2:1

KM:2007029:110

1:1
KM:2007029:168

KM2007029:91

KM2007029:102

KM2007029:37

KM2007029:54
(vier.kuva alh. vasemmalla)

KM2007029:145
(vier.kuva ylh. vasemmalla)

KM2007029:103
(vier.kuva ylh. ja
alh. oikealla)

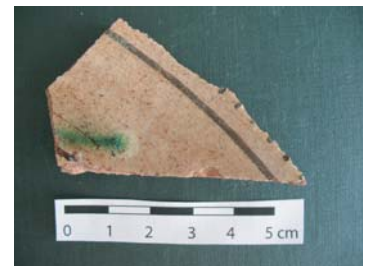
KM2007029:106

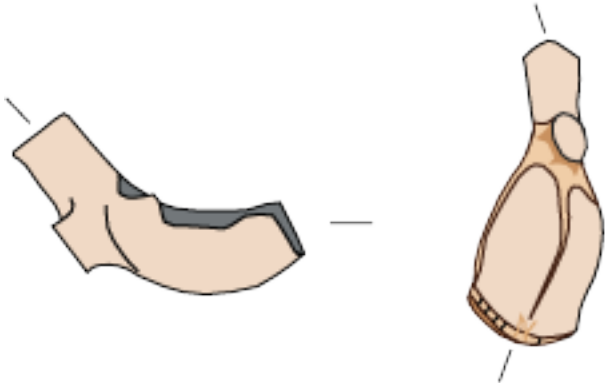
KM2007029:104

KM2007029:36

KM2007029:154

KM2007029:148
1:1

KM2007029:30

KM2007029:169 (poistettu)

KM2007029:34 (poistettu)

KM2007029:20 (poistettu)

KM2007029:142 (poistettu)

KM2007029:79 (poistettu)

KM2007029:14 (poistettu)

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	1	Y5	R1	savi	posliini	astia	reunapala	1		1,9 g	
2007029	2	Y5	R1	savi	posliini	astia	pohjapala	2		3,8 g	toisessa palassa leima, toisessa kultareunus
2007029	3	Y5	R1	savi	posliini	astia	seinäpala	1		0,1 g	rosa kukkakuviointi
2007029	4	Y5	R1	savi	piiposliini	astia	reunapala	2		2,3 g	
2007029	5	Y5	R1	savi	piiposliini	astia	seinäpala	10		12,4 g	yhdessä kohokuviointia
2007029	6	Y5	R1	savi	punasavi	astia	reunapala	3	halk. n. 27 cm	40,3 g	kaksi yhteensopivia, lasitus
2007029	7	Y5	R1	savi	punasavi	astia	seinäpala	1		3 g	
2007029	8	Y5	R1	savi	valkosavi	liitupiippu	varren katkelma	6	halk.5-6 mm	7,4 g	
2007029	9	Y5	R1	lasi	kirkaslasi	esine		2		7,5 g	
2007029	10	Y5	R1	lasi	kirkaslasi	ikkuna		1		4,1 g	
2007029	11	Y5	R1	lasi	vihreälasi	esine		18		100 g	3 pohjapalaa
2007029	12	Y5	R1	lasi	vihreälasi	ikkuna/taso		3		7,4 g	
2007029	13	Y5	R1	lasi	ruskealasi	esine		8		58,2 g	1 pullon suukappale
2007029	14	Y5	R1	nahka	nahka	esine		4		35,7 g	kengän osia. Poistettu. Kuvialite 6 (4/4)
2007029	15	Y5	R1	pii	pii	pii		13		224,6 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	16	Y6	R1	savi	piiposliini	astia		2		2,4 g	
2007029	17	Y6	R1	savi	punasavi	astia		1		77,4 g	jäänteitä lasituksesta
2007029	18	Y6	R1	lasi	vihreälas	esine		1		5,8 g	
2007029	19	Y6	R1	pii	pii	pii		2		5,3 g	
2007029	20	Y7	R1	nahka	nahka			1		6 g	Nahanpala. Poistettu. Kuvaliite 6 (4/4)
2007029	21	Y5	R2	savi	piiposliini	astia	reuna- ja seinäpala	2		10,4 g	samasta astiasta, sinistä kukkakoristetta
2007029	22	Y5	R2	savi	piiposliini	astia	reunapala	1	halk. n. 14 cm	2,4 g	
2007029	23	Y5	R2	savi	piiposliini	astia	seinäpala	5		11,9 g	
2007029	24	Y5	R2	savi	punasavi	astia	seinäpala	1		13,6 g	ulkopuolella jäänteitä lasituksesta
2007029	25	Y5	R2	savi	valkosavi	liitupiippu		1	halk. 10 mm	2,4 g	
2007029	26	Y5	R2	lasi	kirkaslasi	esine		6		28,6 g	
2007029	27	Y5	R2	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		6		18,2 g	
2007029	28	Y5	R2	lasi	vihreälas	esine		1		2,7 g	
2007029	29	Y5	R2	lasi	ruskealasi	esine		1		4,7 g	
2007029	30	Y8	R2	puu	puu	esine		1	pituus	36,3	veistetty

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
									20 cm		"puikkari". Konservoitu. Kuvaliite 6 (3/4)
2007029	31	irtomaa	R2	savi	piiposliini	astia	seinäpala	4		65,2 g	
2007029	32	irtomaa	R2	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		2		10,1 g	
2007029	33	irtomaa	R2	lasi	vihreälasi	pullo	pohjapala	1		64,8 g	
2007029	34	Y3	R3	nahka	nahka	suikale ja pala		2		19,9 g	
2007029	35	Y4	R3	savi	piiposliini	astia	seinäpala	2		3,6 g	
2007029	36	Y4	R3	savi	punasavi	astia	kolmijalkapadan otin	1		168,8 g	padan sisäpinta lasitettu. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	37	Y4	R3	savi	punasavi	astia	reunapala	5	halk. 26-39 cm	107,6 g	erivärisiä lasitteita. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	38	Y4	R3	savi	punasavi	astia	seinäpala	9		82,6 g	erivärisiä lasitteita
2007029	39	Y4	R3	savi	valkosavi	liitupiippu	1 suukappale, varrenpaloja	5	halk. 5-8 mm	10,7 g	
2007029	40	Y4	R3	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		1		6,3 g	
2007029	41	Y4	R3	lasi	vihreälasi	esine/pullo		2		22,4 g	
2007029	42	Y4	R3	lasi	vihreälasi	ikkuna/taso		5		22,9 g	
2007029	43	Y4	R3	lasi	koristelasi	pullo		1			
2007029	44	Y4	R3	pii	pii	pii		2		31,1 g	
2007029	45	irtomaa	R3	savi	punasavi	astia	pohjapala	1		264,6	lasitettu sisältä,

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
										g	koko pohja
2007029	46	irtomaa	R3	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		2		4,5 g	
2007029	47	Y3	R4	savi	piiposliini	astia	reunapala	1		2,1 g	
2007029	48	Y3	R4	savi	piiposliini	astia	seinäpala	5		10,8 g	yhdessä raitakoristelu, yhdessä sininen kukkakoristelu
2007029	49	Y3	R4	lasi	kirkaslasi	esine		1		2,3 g	
2007029	50	Y3	R4	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		5		21,6 g	
2007029	51	Y3	R4	lasi	vihreälasi	esine/pullo		5		19,8 g	
2007029	52	Y4	R4	savi	punasavi	astia		1	halk. 34 cm	13,8 g	kellertävä lasite sisäpinnalla
2007029	53	Y6	R4	savi	punasavi	astia	seinäpala	1		6,7 g	lasite
2007029	54	Y6	R4	savi	valkosavi	astia	padan osa	1		19,7g	sisäpinta lasitettu. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	55	Y6	R4	savi	valkosavi	liitupiippu	pesän pala	3		3g	samasta kopasta
2007029	56	Y6	R4	lasi	vihreälasi	ikkuna/taso		2		4,1 g	palaneita
2007029	57	Y10	R4	savi	piiposliini	astia	seinäpala	1		0,8 g	
2007029	58	Y10	R4	savi	punasavi	astia	reunapala	1	halk. 28 cm	23,7 g	
2007029	59	Y10	R4	savi	punasavi	astia	seinäpala	2		31 g	lasitettuja
2007029	60	Y10	R4	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	1	halk. 7 mm	2 g	
2007029	61	Y10	R4	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		2		5,9 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	62	Y10	R4	lasi	vihreälasi	esine/pullo	yksi pullon suuosa	2		9,5	
2007029	63	Y10	R4	lasi	vihreälasi	ikkuna/esine		3		3,3 g	
2007029	64	Y11	R4	savi	piiposliini	astia	reunapala	1	halk. 15 cm	0,8 g	
2007029	65	Y11	R4	savi	fajanssi	astia	reunapala	1	halk. 19 cm	3,3 g	siniharmaa lasite molemmin puolin
2007029	66	Y11	R4	savi	fajanssi	astia	seinäpala	4		4,7 g	sininen koristekuvio
2007029	67	Y11	R4	savi	punasavi	astia	pohjapala	1	halk. 8 cm	24,5 g	sisäpuolella lasite
2007029	68	Y11	R4	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	1	halk. 7 mm	2,5 g	
2007029	69	Y11	R4	lasi	vihreälasi	esine		1		1,5 g	ulkopinnalla lasinarua koristeena. Kuvaliite 6 (1/4)
2007029	70	Y11	R4	lasi	vihreälasi	ikkuna/taso		2		2 g	
2007029	71	Y14	R4	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	1	halk. 7 mm	3,1	varressa lukee Stockholm
2007029	72	Y14	R4	lasi	vihreälasi	esine/pullo		1		19,5 g	
2007029	73	Y15	R4 profiili	savi	kivisavi	astia	seinäpala	1		1,4 g	
2007029	74	Y15	R4 profiili	savi	punasavi	astia	reunapala	1	halk. 22 cm	1,9 g	vaalea lasite
2007029	75	Y15	R4 profiili	savi	punasavi	astia	seinäpala	1		1,4 g	vaalea lasite
2007029	76	Y15	R4 profiili	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		3		13,8 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	77	Y15	R4 profiili	lasi	vihreälas	esine/pullo	yksi pohjapala	3	pohjan halk. 9 cm	21,3 g	
2007029	78	Y15	R4 profiili	lasi	vihreälas	ikkuna/taso		1		5,7 g	
2007029	79	Y14	R5	nahka	nahka	kengänpohja		1		62,8 g	kengänpohjan kappale. Poistettu. Kuvaliite 6 (4/4)
2007029	80	Y14	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	1	halk. 8 mm	2,9 g	
2007029	81	Y14	R7 läheltä	savi	fajanssi	astia	pohjapala	1	pohjan halk. 16 cm	5,8 g	
2007029	82	Y14	R7 läheltä	savi	punasavi	astia	seinäpala	4		56,9 g	erilaisia lasitteita
2007029	83	Y14	R7 läheltä	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	5	halk. 6-7 mm	9,7 g	yksi suukappale
2007029	84	Y14	R7 läheltä	lasi	vihreälas	esine/pullo		2		9,8 g	
2007029	85	Y14	R7 läheltä	nahka	nahka	nahka		1		66,6 g	
2007029	86	Y14	R7 läheltä	kasvi	paju?	naru		3		16,3 g	konservoitu.
2007029	87	Y14	R7 läheltä	kasvi	puu	vanne		1	halk. 20,5 cm	60 g	kokonainen. Konservoitu.
2007029	88	Y14	R7 läheltä	pii	pii	pii		1		46,4 g	
2007029	89	Y15	R7	savi	piiposliini	astia	reunapala	1		0,4 g	
2007029	90	Y15	R7	savi	piiposliini	astia	seinäpala	4		15,8 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	91	Y15	R7	savi	fajanssi	astia	pohjapala	2	pohjan halk. 19 cm	8,2 g	yhteensopivat, sinistä kukkakoristelua. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	92	Y15	R7	savi	fajanssi	astia	seinäpala	3		0,6g	sinistä koristelua
2007029	93	Y15	R7	savi	punasavi	astia	seinäpala	2		9 g	yhteensopivat
2007029	94	Y15	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	kopan osa	1		0,4 g	
2007029	95	Y15	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	4		15,2 g	
2007029	96	Y15	R7	lasi	vihreälas	esine/pullo		11		166,7 g	
2007029	97	Y15	R7	lasi	vihreälas	ikkuna/taso		3		2,7 g	
2007029	98	Y15	R7	pii	pii	pii		1		6,1 g	
2007029	99	Y18	R7	savi	piiposliini	astia	seinäpala	2		2,5 g	
2007029	100	Y18	R7	savi	fajanssi	astia	reunapala	2	halk. 17 cm	2,1 g	
2007029	101	Y18	R7	savi	fajnsi	astia	seinäpala	10		14,6 g	yhdessä sinikukkaista koristekuviota
2007029	102	Y18	R7	savi	kivisavi	astia	seinäpala	2		2,5 g	toisessa sininen lasite. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	103	Y18	R7	savi	punasavi	astia	1 padanjalka ja 1 putkikahvan puolikas	2		96 g	toisessa pieni jalka. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	104	Y18	R7	savi	punasavi	astia	korva	1		36,8 g	Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	105	Y18	R7	savi	punasavi	astia	reunapala	3	halk.	60,5 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
									20-26 cm		
2007029	106	Y18	R7	savi	punasavi	astia	seinäpala	12		95,9 g	
2007029	107	Y18	R7	savi	valkosavi	astia	reunapala	1		15,2 g	vadin reunapala, jonka sisäpinnalla on keltainen laste ja ulkopinnalla dreijauskoristelua
2007029	108	Y18	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	pesä	1		8,6 g	kopassa "aurinkoleima" ja "N" ja "3". Kuvaliite 6 (1/4)
2007029	109	Y18	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	pesä	1		8,8 g	Kopan kannan sivuilla "N" ja "2". Kuvaliite 6 (1/4)
2007029	110	Y18	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	pesän kappale	2		2,1 g	toisen kopan reunassa koristelua, toisessa kopassa neliöleima, jossa kirjaimia. Kuvaliite 6 (1/4)
2007029	111	Y18	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	33	halk. 4-8 mm	66,8 g	2 suukappaletta ja yksi koristeltu
2007029	112	Y18	R7	lasi	vihreälasi	esine/pikari?		1		2,1 g	koristeena ulkopinnalla lasinarua.

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
											Kuvaliite 6 (1/4)
2007029	113	Y18	R7	lasi	vihreälas	esine/pullo		33		281,3 g	
2007029	114	Y18	R7	lasi	vihreälas	ikkuna/taso		10		25,5 g	yhdessä nyrhitty reuna
2007029	115	Y18	R7	metalli/nahka	rauta/nahka	työväline	puukko ja tuppi?	1		79 g	konservoitu
2007029	116	Y18	R7	metalli	rauta	työväline	atulat?	1		125,6 g	
2007029	117	Y18	R7	pii	pii	pii		5		309,7g	
2007029	118	Y19	R7	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	1	halk. 6 mm	3,3 g	suukappale
2007029	119	Y18	R7b	savi	piiposliini	astia	seinäpala	1		0,2 g	
2007029	120	Y18	R7b	savi	fajanssi	astia	seinäpala	2		2,3 g	
2007029	121	Y18	R7b	savi	valkosavi	liitupiippu	koppa	1		7,2 g	kopan etuosassa "tähtileima". Kuvaliite 6 (1/4)
2007029	122	Y18	R7b	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	13	halk. 5-8 mm	26,1 g	yksi suukappale
2007029	123	Y18	R7b	lasi	vihreälas	esine/pullo		7		45,5 g	
2007029	124	Y18	R7b	lasi	vihreälas	ikkuna/taso		5		7,8 g	
2007029	125	Y18	R7b	metalli	kupari	raha		1		20,5 g	Adolf Fredrikin aikainen äyri vuodelta 1761. Konservoitu

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	126	Y18	R7b	pii	pii	pii		2		10,7 g	
2007029	127	irtolöytö	R7b	savi	piiposliini	astia	seinäpala	1		4 g	
2007029	128	Y2	R8	savi	piiposliini	astia	seinäpala	1		3 g	
2007029	129	Y2	R8	savi	punasavi	astia	seinäpala	2		12,6 g	
2007029	130	Y2	R8	lasi	kirkaslasi	esine		1		8,6 g	aaltokoristelu
2007029	131	Y2	R8	lasi	ruskealasi	esine/pullo		1		2,1 g	
2007029	132	irtolöytö	R8 läheltä	kalkki	kalkki	simpukka		2		0,9 g	erilaiset
2007029	133	Y4	R9	savi	piiposliini	astia	seinäpala	1		0,9 g	
2007029	134	Y4	R9	savi	punasavi	astia	seinäpala	1		9 g	
2007029	135	Y4	R9	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	2	halk. 6-7 mm	2,8 g	
2007029	136	Y4	R9	lasi	vihreälas	esine/pullo		1		8,1 g	
2007029	137	Y5	R9 läheltä	lasi	vihreälas	esine		1		7,4 g	
2007029	138	Y5	R9 läheltä	lasi	vihreälas	ikkuna/taso		1		1,7 g	
2007029	139	Y6	R9 läheltä	kasvi	paju	köysi		1		70,8 g	konservoitu
2007029	140	Y8	R9 läheltä	kasvi	paju	nyöri		3		18,7 g	konservoitu
2007029	141	irtolöytö	R9 läheltä	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	1		2,2 g	
2007029	142	irtolöytö	R9 läheltä	nahka	nahka	kengänpohjan osa		1		3,7 g	Kengänpohjan puolikas. Poistettu. Kuvaliite 6 (4/4)
2007029	143	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	posliini	astia/esine	seinäpala	1		0,4 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	144	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	fajanssi	astia	seinäpala	2		3,6 g	
2007029	145	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	punasavi	kolmijalkapata	jalka	1		31,8 g	Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	146	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	punasavi	astia	reunapala	1	halk. 21 cm	5 g	
2007029	147	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	punasavi	astia	seinäpala	1		14,8 g	
2007029	148	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	valkosavi	liitupiippu	koppa	1		6 g	pieni ja paksu varsi, koriste ura pesän reunassa. Kuvaliite 6 (3/4)
2007029	149	irtolöytö	vesiputkikaivanto	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	3	halk. 6-8 mm	6,2 g	
2007029	150	irtolöytö	vesiputkikaivanto	lasi	kirkaslasi	ikkuna/taso		2		5,3 g	
2007029	151	irtolöytö	viemärikaivanto	savi	posliini	astia	reunapala	2	halk. 8 cm	28,1 g	eri astioista
2007029	152	irtolöytö	viemärikaivanto	savi	piiposliini	astia	seinäpala	4		55,8 g	
2007029	153	irtolöytö	viemärikaivanto	savi	fajanssi	astia	seinäpala	1		0,2 g	
2007029	154	irtolöytö	viemärikaivanto	savi	punasavi	astia	seinäpala	2		28,3 g	eri astioista. Kuvaliite 6 (2/4)
2007029	155	irtolöytö	viemärikaivanto	savi	valkosavi	liitupiippu	koppa	2		2,6 g	
2007029	156	irtolöytö	viemärikaivanto	savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	3	halk. 5-8 mm	6,4 g	
2007029	157	irtolöytö	viemärikaivanto	lasi	kirkaslasi	esine		2		6,8 g	toisessa muotoilua
2007029	158	irtolöytö	viemärikaivanto	lasi	vihreälasi	ikkuna/taso		2		0,5 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Löytöluettelo

KM_pää	KM_ala	Yksikö	Rakenne	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
2007029	159	irtolöytö	viemärikaivanto	metalli	messinki/kupari	mansetti		1		14,7 g	
2007029	160	irtolöytö	viemärikaivanto	pii	pii	pii		2		35,7 g	
2007029	161	irtolöytö		savi	piiposliini	astia	reunapala	1	halk. 13 cm	6,5 g	ulkopinnalla koristeraitoja
2007029	162	irtolöytö		savi	punasavi	astia	reunapala	1	halk. 31 cm	26,3 g	
2007029	163	irtolöytö		savi	punasavi	astia	seinäpala	4		80,6 g	
2007029	164	irtolöytö		savi	valkosavi	liitupiippu	varsi	2	halk. 6-7 mm	5,6 g	
2007029	165	irtolöytö		lasi	kirkaslasi	esine/pullo	pohjapala	1	halk. 4 cm	8,5 g	
2007029	166	irtolöytö		lasi	kirkaslasi	esine	seinäpala	1		5,5 g	
2007029	167	irtolöytö		lasi	vihreälasi	esine/pullo		1		8,2 g	
0	168	irtolöytö		metalli	pronssi/kupari/messinki	raha		1	halk.	15,3 g	1842/9 kopeekka. Aleksanteri I. Liite 6 (2/4)
0	169	irtolöytö		nahka	nahka	kenkä	osissa	0		415,7 g	Poistettu. Kuvaliite 6 (4/4)
0	170	irtolöytö		pii	pii	pii		1		7,4 g	

OULU, Pokkisenpuisto 2007 Poistetut löydöt

Juokseva numero	Yksikkö	Rakenne	Materiaali	Päämateriaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino	Muuta
1	Y5	R1	metalli	rauta	naula		3		23,7 g	
2	Y5	R1	metalli	rauta	naula		3		23,7 g	
3	Y5	R2	metalli	rauta	naula		3		35,9 g	
4	Y3	R4	metalli	rauta	naula		1		9 g	
5	Y3	R4	metalli	rauta	leka		1		? kg	lekassa lukee "oulu"
6	Y3	R4	lasi	lasi	palanut lasi		1		13,2 g	muodottomaksi sulanut sininen lasi
7	Y6	R4	metalli	rauta	naula		1		8,1 g	
8	Y6	R4	kuona	kuona	kuona		1		18,1 g	
9	Y10	R4	metalli	rauta	naula		1		20,1 g	
10	Y15	R4 profiili	metalli	rauta	naula		1		24,7 g	
11	Y14	R7 läheltä	luu	luu	leukaluu		1		3,9 g	
12	Y15	R7	savi	punasavi	tiili		1		155,8 g	
13	Y18	R7	metalli	rauta	naula		6		189,5 g	
14	Y18	R7	luu	luu	palanut luu		3		2,7 g	
15	Y18	R7b	metalli	rauta			1		23,9 g	
16	sekoittunut maa	irtolöytö	metalli ja lasi	alumiini ja vihreälas	pullo ja pullonkorkki		17		225,4 g	1900-luvulta, 16 palaa lasia ja korkki
17	irtolöytö	vesiputkikaivanto	metalli	rauta	esine		1		71,9 g	

Oulu, Pokkisenpuisto

Makrofossiilitutkimus 2007

Tutkimusraportti

Terttu Lempiäinen

**Biodiversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto
Turun yliopisto
20014 Turku**

2007

SISÄLLYSLUETTELO

		S
1	JOHDANTO	3
2	TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	3
3	MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET	4
	Hyötykasvit	6
	Kulttuuririkkaruohot ja ruderaatit	7
	Kosteikko-, suo- ja rantakasvit	7
	Metsä- ja kalliokasvillisuus	8
	Muut kasvijäänteet	8
	Muut jäänteet	8
4	YHTEENVETO	8
5	KIRJALLISUUS	9
	Liitteet 1 – 5	11

1 JOHDANTO

Oheisessa raportissa esitetään Oulun Pokkisenpuiston (PP-07) vuoden 2007 arkeologisilta kaivauksilta tehtyjen kasvijäänneanalyysien tulokset. Kaivaus suoritettiin 14.5. – 1.6.2007 välisenä aikana. Tutkimus oli luonteeltaan kunnallisteknisten töiden eli viemäröintiurakan arkeologinen valvonta.

Museoviraston rakennushistorian osaston toimesta vastaavana valvojana toimi tutkija Marika Hyttinen, jonka toimesta myös maanäytteet on otettu. Alueelta dokumentoitiin useita mahdollisia rakenteiden peruskiveyksiä, yksi jätekuoppa sekä mukulakiveystä. Vanhimmat rakenteet ajoittuvat löytöjensä perusteella 1700-luvulle (Marika Hyttinen 2007, kaivauskertomus)(Liitteet 1-5). Kaivauksilta tutkittiin yhteensä 6 maanäytettä ja tulokset esitetään oheisessa raportissa.

Oulun kaupungin ydinkeskustan alueelta on tehty useita makrofossiilitutkimuksia, mutta ne ovat ajoittuneen pääosin 1600-lukua nuoremmiksi kerroksiksi.

Aikaisemmin on tutkittu mm. Oulun tuomiokirkon, Virastotalon ja Byströmin talon kaivauksilta kerättyjä maanäytteitä, jotka on ajoitettu 1600-1700-luvuille (Lempiäinen 1996, 2004, 2005, 2006, 2007a, Lipponen 2004).

2 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

Makrofossiilitutkimuksissa oli mukana kesän 2007 arkeologisilta valvontakaivauksilta yhteensä 6 maanäytettä. Maanäytteet on otettu kaivausjohtajana toimineen arkeologi Marika Hyttisen toimesta. Näytteiden keräyspaikat, koko ja sisältö on esitetty seuraavassa taulukossa:

Oulun Pokkisenpuiston makrofossiilinäytteet:

Näyte	Keräys-aika	Yhteys	Sijainti	m mpy	Näyte/l	Näytteen sisältö
1	14.5.07	R2	Mahdollisen rakennuksen pohjakiveyksen alta, tummasta saven ja puuroskan sekaisesta likamaasta, eläinten luita	n. 0.1	1	Savensekainen kulttuurimaa

2	21.5.07	R3	Mahdollinen rakennuksen perusta, näyte R3:een kuuluneen laudan alta	n. 0.5	0.5	Savensekainen likainen kulttuurimaa
3	28.5.07	R7b	Mahdollinen rakennuksen pohjakiveys, näyte kivien välistä, puuroskan sekaisesta savesta	-	1	Hiekkansekainen lahopuumassaa
4	28.5.07	R7b	Mahdollinen rakennuksen pohjakiveys, näyte kivien alapuolella sijainneesta sorakerroksesta, seassa vähän puuroskaa	-	1	Likainen hiekka
5	28.5.07	R9	Mahdollinen jätekuoppa, näyte kuopan pohjan puuroskakerroksesta	n. 1.1-0.9	1	Likainen öljyinen (voimakas öljyn haju!) kulttuurimaa
6	28.5.07	R9	Mahdollinen jätekuoppa, ohut kerros sammalta/kasvijätettä puuroskakerroksen alapuolella	n. 0.8	0.7	Likainen kulttuurimaa

Maanäytteet kellutettiin kyllästetyssä suolaliuoksessa, kellutusjäte pestiin siivilällä (silmäkoko 0.125 mm) ja sen jälkeen jäänteet poimittiin kellutusjätteestä mikroskoopin (OLYMPUS SZX 9) avulla, 9-12x suurennoksella. Jäänteet säilöttiin lasipulloihin 50 % alkoholiin. Jäänteet on määritetty kirjallisuuden (Cappers et al, 2007, Beijerinck 1947) ja referenssikokoelman avulla. Kasvien nimistö on Hämet-Ahti et al. (1998). Jäänteet säilytetään Turun yliopiston kasvimuseon makrofossiilikokoelmassa.

3 MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET

Oulun Pökkisenpuiston kasvijäännetulokset on esitetty taulukossa 1. Jäänteet on ilmoitettu absoluuttisina lukumäärinä (kokonaisina siemeninä, hedelminä jne.) tutkituissa maanäytteissä.

Yhteensä jäänteitä laskettiin ja määritettiin 149. Kasvilajeja/taksoneita määritettiin yhteensä 27. Lisäksi kaikista näytteistä löydettiin runsaasti määrittelemätöntä puu- ja kasviroskaa. Eläinten jäänteitä kuten hyönteisten kappaleita löytyi jonkin verran, mutta niitä ei vähäisyyden vuoksi kirjattu. Kasvilajisto ryhmiteltiin seuraavasti:

- hyötykasvit
- kulttuuririkkaruohot
- kosteikko-, suo- ja rantakasvit
- puut ja pensaat
- muut kasvijäänteet

Taulukko 1. Oulu Pokkisenpuisto, arkeologinen valvonta. Makrofossiilitutkimus 2007. + vähän, ++ kohtalaisesti, +++ runsaasti,++++ hyvin runsaasti Anal. T. Lempiäinen							
Kasvilaji	Näyte No						Yht.
	1	2	3	4	5	6	
Hyötykasvit							
<i>Ficus carica</i> , viikuna				1			1
<i>Humulus lupulus</i> , humala		1					1
Kulttuuririkkaruohot							
<i>Aethusa cynapium</i> , hukanputki		1					1
<i>Chenopodium album</i> , jauhosavikka		5		1			6
<i>Fragaria vesca</i> , ahomansikka	1						1
<i>Galeopsis speciosa</i> , kirjopillike	1						1
<i>Polygonum aviculare</i> , pihatatar		2					2
<i>Polygonum lapathifolium</i> , hanhentatar	1						1
<i>Ranunculus acris</i> , niittyleinikki		2			1		3
<i>Ranunculus repens</i> , rönsyleinikki		2	1				3
<i>Ranunculus sceleratus</i> , konnanleinikki	4	2	12				18
<i>Rumex acetosa</i> , niittysuolaheinä		1					1
<i>Rumex acetosella</i> , ahosuolaheinä	1	1					2
<i>Spergula arvensis</i> , peltohatikka		1					1
<i>Thlaspi arvense</i> , peltotaskuruoho			1				1
<i>Viola</i> sp., orvokki					1		1
Kosteikko-, suo- ja rantakasvit							
<i>Carex</i> sp., 2-/sarat	1	20	3	2			26
<i>Carex canescens</i> /brunnescens, harmaasara/polkusara/						1	1
<i>Comarum palustre</i> , suokurjenjalka		3					3
<i>Eleocharis palustris</i> , rantaluikka	1	11		3			15
<i>Juncus</i> sp., vihvilät		>10	>10				>20
<i>Menyanthes trifoliata</i> , raate		7					7
<i>Rubus chamaemorus</i> , hilla, lakka			1				1
Puut ja pensaat							
<i>Alnus incana</i> , harmaaleppä	1						1
<i>Picea abies</i> , kuusi/neul.	3	21	3		2	1	30
<i>Rubus idaeus</i> , vadelma			1				1
Yht.	14	90	32	7	4	2	149
Muut kasvijäänteet							
Bryophyta, sammalet ; lehdet/varret			+				+
Puuroskaa/tuohi	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+
Puuhiihtä	+						+
Kasviroskaa/olkipunos ?						+	+

Hyötykasvien osuus koko aineistosta oli 1.3 % (2 kpl). Hyötykasveja aineistossa edustivat humala (*Humulus lupulus*) ja viikuna (*Ficus carica*). Luonnonmarjoista löytyi ainoastaan yksi vadelman (*Rubus idaeus*) siemen, mutta kasvi luokiteltiin tässä yhteydessä luonnonkasvien ryhmään, puihin ja pensaisiin. .

Kulttuuririkkaruohojen ja ruderaattien osuus oli tässä aineistossa 28.9 % (yht. 43 kpl). Kulttuuririkkaruohojen lajikohtaiset jäännemäärät jäivät pieniksi, vain konnanleinikin (*Ranunculus sceleratus*) kokonaisjäännemäärä ylitti 10 siemenjäännettä (yht. 18 kpl). Laji- ja näytekohtaiset jäänteet vaihtelivat 1 - 12.

Lukumääräisesti suurin jäänneryhmä olivat kosteikko-, suo- ja rantakasvien jäänteet, joita oli koko aineistosta 48.9 % (> 73 kpl). Vesijättömaa- ja rantalajeja ovat sarat (*Carex* sp.), vihvilät (*Juncus* sp.) ja rantaluikka (*Eleocharis palustris*). Jäänteitä löytyi varsinkin näytteistä no:t 2 ja 3.

Metsäkasveihin kuuluvien puiden ja pensaiden (myös vadelma mukana) jäänteiden lajikohtainen osuus aineistossa oli 21.5 % ja yhteensä jäänteitä määritettiin 32 kpl, joista suurin osa oli kuusen (*Picea abies*) hiiltymättömiä neulasia. Muista jäänteistä suurimman löytöryhmän muodostivat hiiltymätön kasvi- ja puuroska ja vähän puuhiiltä.

Hyötykasvit

Sekä humalasta että viikunasta löytyi yksi siemenjäännemäärä, humalan pähkylä näytteestä no. 2 ja viikunan näytteestä no. 4. Molempia jäännelajeja on löydetty aikaisemmin Oulun kaupungin alueella tehdyissä tutkimuksissa 1700-1800-luvun kerroksista (Lempiäinen 2004, 2006, 2007a, Oulun Virastotalon kaivaukset). Etelä-Suomessa, erityisesti keskiaikaisissa kaupunkien kulttuurikerroksissa molemmat ovat melko yleisiä jäänteitä. Viikunaa tuotiin Suomeen jo varhain keskiajalla ja humalaa viljeltiin oluen mausteeksi lainkin nojalla, mutta sitä myös tuotiin kauppatavarana (Lempiäinen 2007b). Hyötykasveja ovat myös luonnosta kerätyt marjat, joista jäänteitä löytyi vain vadelmasta (*Rubus idaeus*).

Kulttuuririkkaruohot ja ruderaatit

Ihmistoimintaa suosivan rikka- ja satunnaiskasvijäänteiden ja –lajiston osuus koko jäännemäisestä oli 28.9 %. Lajikohtaiset jäännemäärät vaihtelivat 1 – 12:een. Yleisimpiä jäännelajeja olivat nykyisinkin tavallisimmat kulttuuririkkaruohot, joita kasvaa eniten pihoiden, puutarhojen, teiden varsilla, ojien pientareilla ja jätekasvialueilla: jauhosavikka (*Chenopodium album*), pihatatar (*Polygonum aviculare*), rönsyleinikki (*Ranunculus repens*) (Kuva 1), konnanleinikki (*Ranunculus sceleratus*), niittyleinikki (*Ranunculus acris*) ja harvinaisena rikkalajina hukanputki (*Aethusa cynapium*). Kaikki lajit suosivat typpipitoisia ja ihmistoiminnan muokkaamia maita ja voivat kasvaa, paitsi pihoiden ja joutomailla, myös viljelypelloilla, varsinkin jauhosavikka, pihatatar ja konnanleinikki (Hämet-Ahti et al. 1998).

Kuva 1. Rönsyleinikki (*Ranunculus repens*) kasvaa sekä pihoiden että märillä joutomailla ja ojissa. - Kuva. T. Lempiäinen.

Kosteikko-, suo- ja rantakasvit

Kosteikkokasvien korkea jäännemäärä (48.9 % koko aineistosta) viittaa ehkä tutkimuskohteen sijaintiin kosteikon täyttömaalla ja vesistön lähellä. Mm. sarojen (*Carex* sp.), viivilän (*Juncus* sp.) ja rantaluikan (*Eleocharis palustris*) jäännemäärät

olivat paikallisesti huomattavan suuria. Matalassa rantavedessä tai aivan veden rajassa maalla kasvavat myös suokurjenjalka (*Comarum palustre*)(Kansikuva) ja raate (*Menyanthes trifoliata*)(Hämet-Ahti et al. 1998). Samoja kosteikkolajeja esiintyy runsaasti myös Oulun kaupunkialueella tehdyissä muissa arkeobotaanisissa tutkimusaineistoissa (mm.Lempiäinen 2004, 2006, 2007)

Metsä- ja kalliokasvillisuus

Puiden jäänteistä ainoita olivat kuusen (*Picea abies*) neulaset, yhteensä 31 kpl, joista kaikki olivat hiiltymättömiä.

Muut kasvijäänteet

Puuhiiltä esiintyi näytteissä hyvin runsaasti. Sammalten lehtiä ja varren kappaleita havaittiin vähän, mutta määrittelemätöntä puu- ja kasviroskaa, joka sisälsi kasvien lehtien ja varsien kappaleita, silmuja ja puun kuoren ja puun kappaleita, esiintyi hyvin runsaasti kaikissa tutkituissa näytteissä.

Muut jäänteet

Muut kuin kasvijäänteet määritettiin vain satunnaisesti. Näytteistä löytyi vain muutamia hyönteisten kappaleita, joita ei luetteloitu.

4 YHTEENVETO

Oulun Pokkisenpuiston kasvijäännetutkimuksissa tutkittiin vuoden 2007 kaivauksilta otettuja maanäytteitä yhteensä 6 kpl, jotka olivat tilavuudeltaan n. 0.5 – 1 litraa ja laadultaan enimmäkseen likaista hiekkaista ja puuroskaista kulttuurimaata. Laskettuja jäänteitä määritettiin yhteensä 149. Kasvilajeja/taksoneita määritettiin yhteensä 27. Jäännetutkimuksen tärkeimmät tulokset olivat seuraavat:

- 1 Tutkimusaineisto ei sisältänyt lainkaan viljojen jäänteitä, mutta yhden humalan ja yhden viikunan siemenjäänteen. Molempia on löydetty aikaisemmissa Oulun kaupunkialueen 1700-1800-lukujen kulttuurikerrosten

tutkimuksissa. Luonnonmarjoista vain vadelman siemen esiintyi löytöaineistossa.

- 2 Kulttuuririkkaruohojen ja ruderaattien jäännemäärä oli 28.9 % koko aineistosta. Lajisto on pääosin asutuksen piirissä tavattavaa lajistoa, kuten jauhosavikkaa, pihatatarta, hanhentatarta, peltohatikkaa, peltotaskuruohoa, rönsyleinikkiä ja konnanleinikkiä. Lajikohtaiset siemenmäärät olivat pieniä, useimmiten alle 10 siementä/näyte, mutta eniten jätteitä löydettiin konnanleinikistä. Lajisto viittaa melko pitkäkestoiseen paikalliseen asutukseen ja myös melko likaiseen ympäristöön.
- 3 Suuri kosteikko-, suo- ja rantalajien määrä viittaa suoraan ympäristön alustan märkyyteen ja (ehkä?) entiseen vesijättömaahan. Kosteikkolajien määrä koko aineistosta oli suurin, 48.9 %. Yleisiä lajeja olivat sarat, vihvilät, rantaluikka ja raate, joista viimeksimainittu kasvaa yleensä kokonaan rantavedessä.
- 4 Muu kasvijäänneaines sisälsi pääasiassa hiiltymätöntä puuainesta, jota ei ole tarkemmin määritetty. Runsas kuusen neulasten määrä viittaa kuusen puuainekseen.
- 5 Muu jäänneaines oli varsin tyypillistä ja muut kuin kasvijätteet määritettiin vain satunnaisesti. Näytteistä löytyi muutamia hyönteisten kappaleita.

5 KIRJALLISUUS

Beijerinck. W., 1947: Zadenatlas der Nederlandsche Flora. - Wageningen, 316 s.

Cappers, R.T.J., Bekker, R.M., Jans, J.E.A., 2007: Digitale Zadenatlas van Nederland. Barkhuis Publishing & Groningen University Library, Groningen, 502 s.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P. & Vuokko, S., 1986: Retkeilykasvio. - Helsinki, ss. 598.

Lempiäinen, T., 1996: Oulun Tuomiokirkon arkeologinen kaivaus 1996.

Kasvijäännetutkimus. - Tutkimusraportti, Museovirasto, Rakennushistorian osasto. 12 s + 4 liitettä.

Lempiäinen, T., 2004: Oulu, Virastotalo. Kasvimakrofossiilitutkimus 2004. Tutkimustaportti. Turun yliopisto, Biologian laitos.

Lempiäinen, T., 2005: Oulu, 1. kaupunginosa, 15. korttelin makrofossiilitutkimus. Tutkimusraportti. Turun yliopisto, Biodiversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto, Turku, 12 s.

Lempiäinen, T., 2006: Oulun virastotalon arkeologinen kaivaus. Makrofossiilitutkimus. Biodiversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto, Turun yliopisto. 12+7 s.

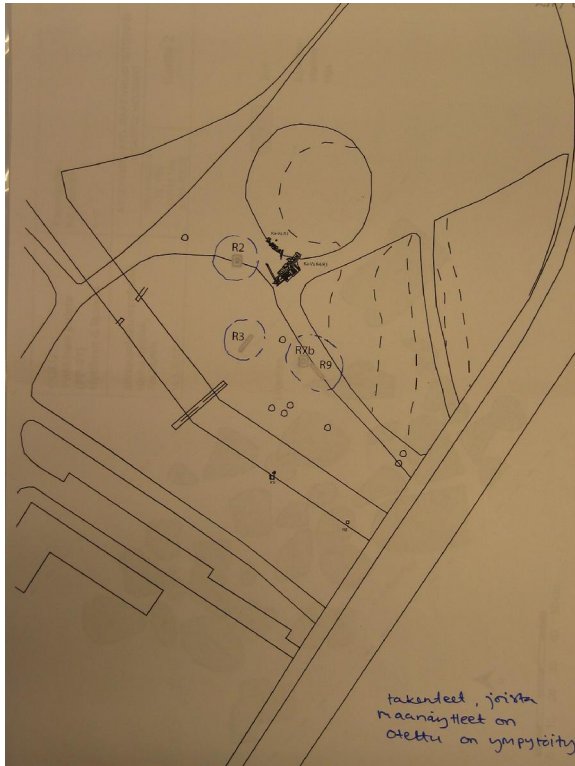
Lempiäinen, T., 2007a: Oulun Virastotalon makrofossiilitutkimus. Turun yliopisto, Biodiversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto.

Lempiäinen, T., 2007b: Archaebotanical evidence of plants from the medieval period to early modern times in Finland. – Teoksessa: Medieval Food Traditions in Northern Europe (Ed. S. Karg), PMN-Publications, Copenhagen.

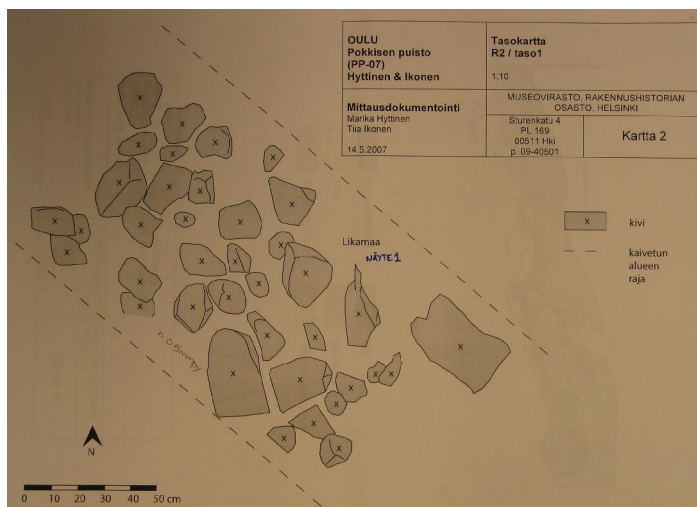
Lipponen, S., 2004: Oulun virastotalon kaupunkiarkeologinen koekaivaus. Kaivauskertomus. Museovirasto, Rakennushistorian osasto.

Liitteet 1 – 5. Oulun Pokkisenpuiston kaivauskohteen kartat ja profiilit.
– Marika Hyttinen, 2007, kaivauskertomus.

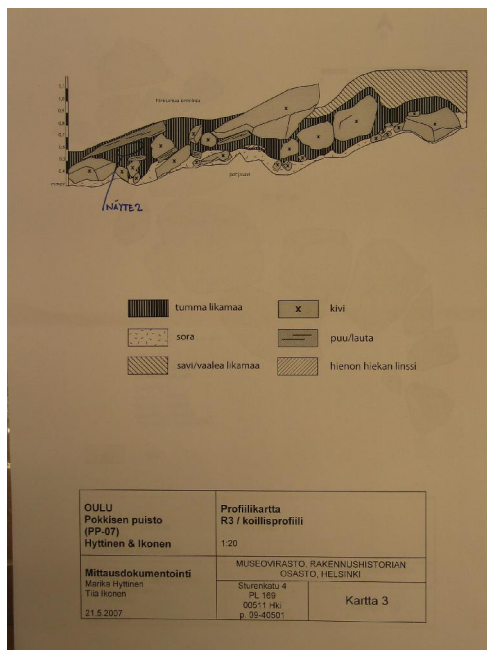
Liite 1

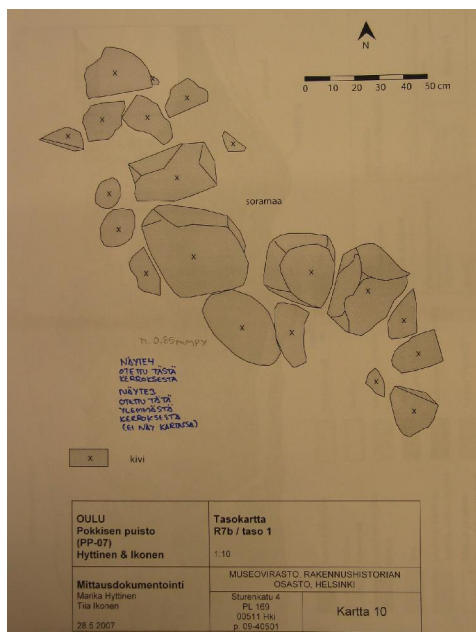
Liite 2

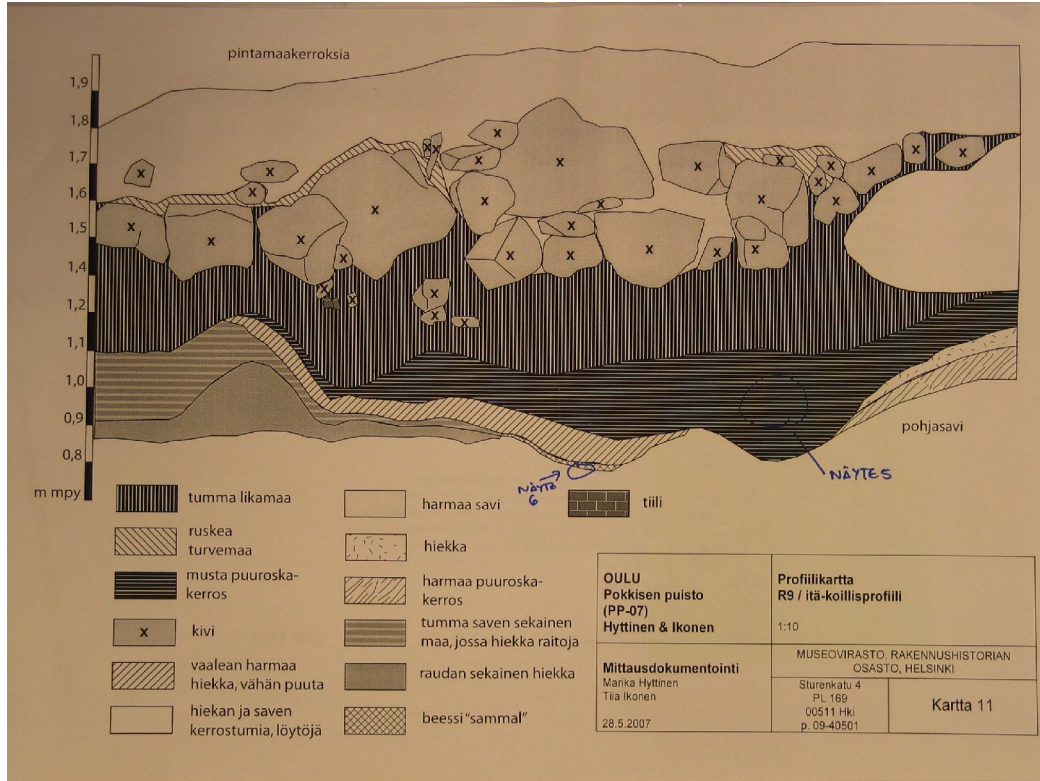
Liite 3

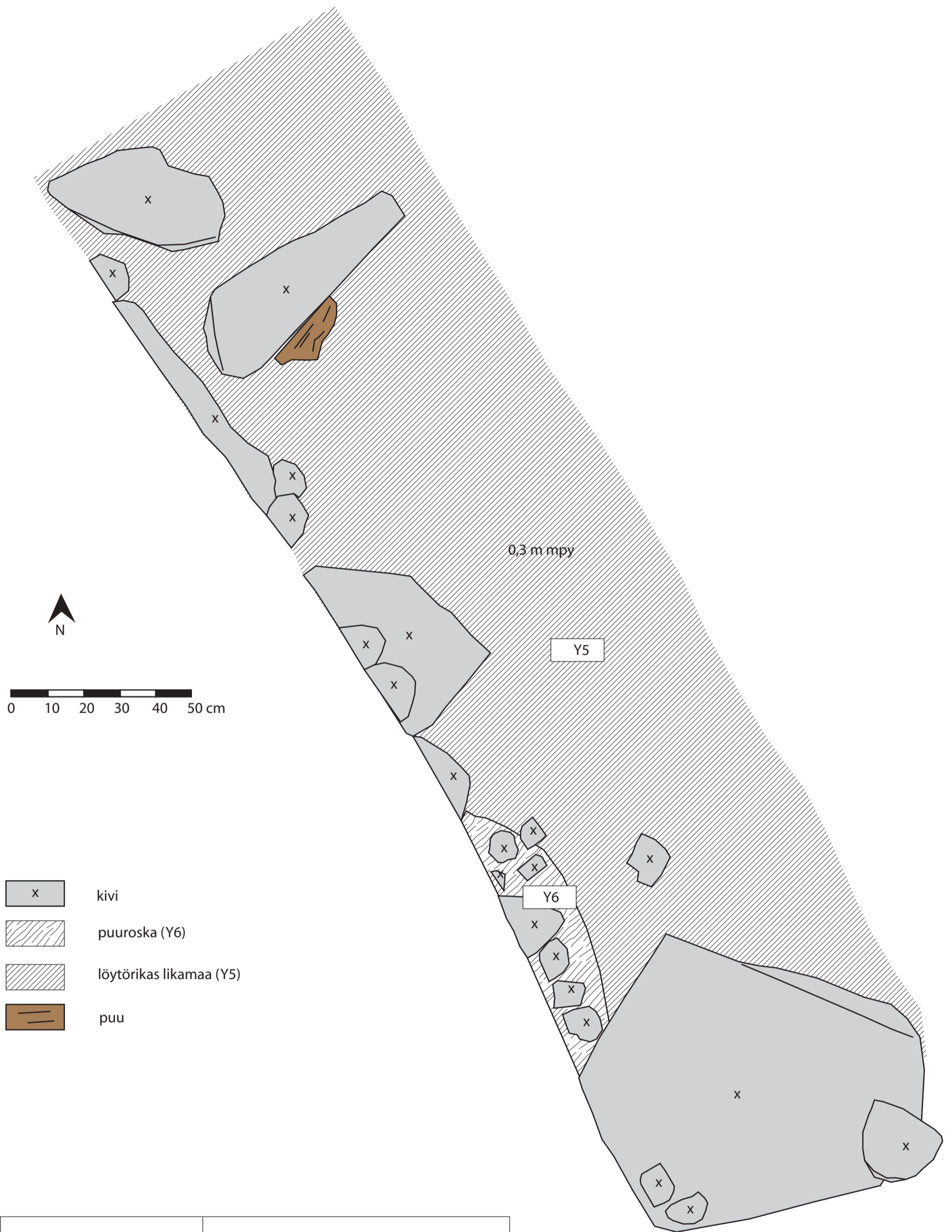

Liite 4

Liite 5

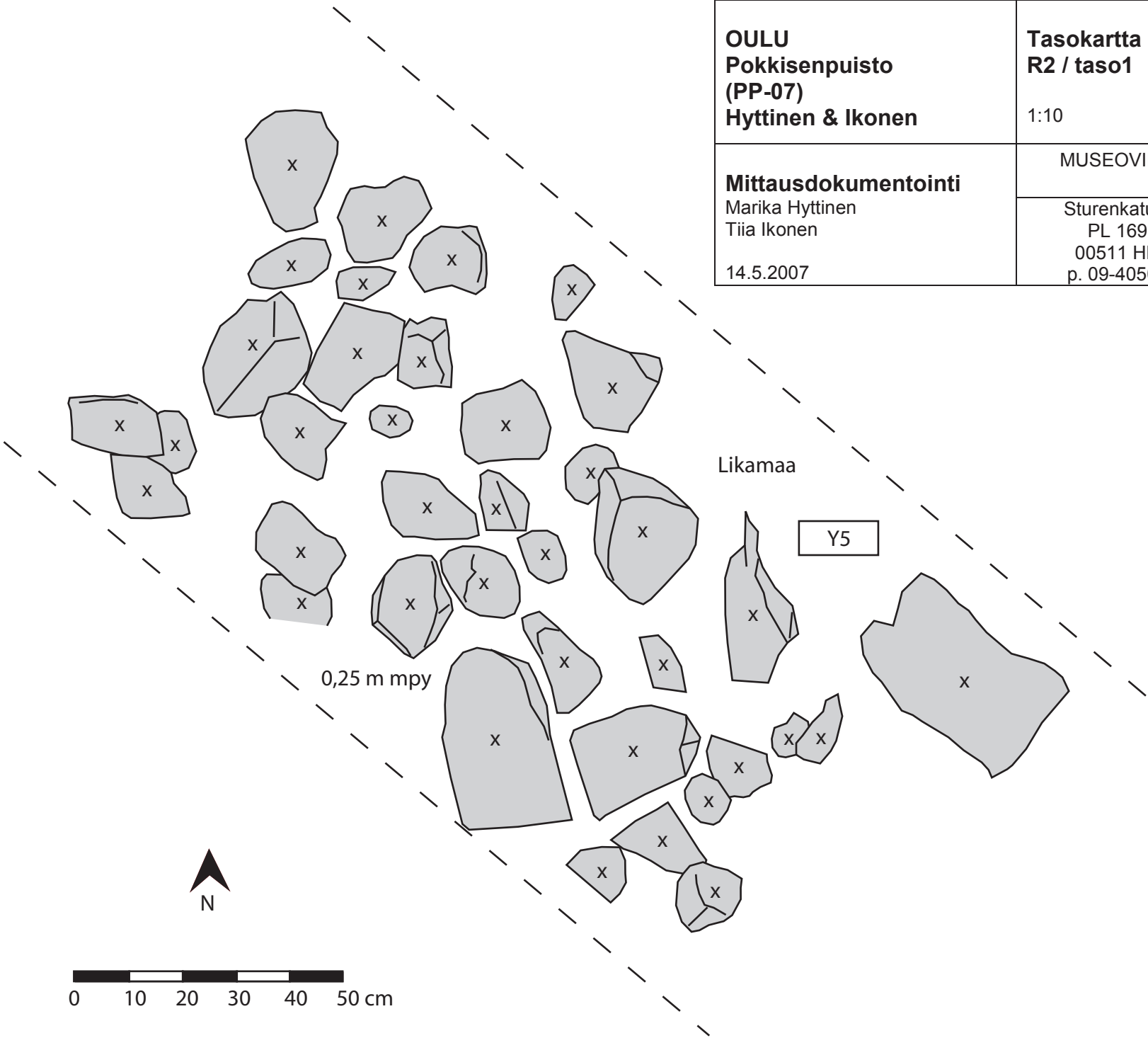

- x kivi
- puuroska (Y6)
- löytörikas likamaa (Y5)
- puu

OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Tasokartta R1 / taso1 1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 14.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI	
	Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501	Kartta 1

<p>OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen</p>	<p>Tasokartta R2 / taso1 1:10</p>			
<p>Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 14.5.2007</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI</p> <table border="1" data-bbox="1516 359 2163 481"> <tr> <td data-bbox="1516 359 1803 481"> <p>Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p> </td> <td data-bbox="1803 359 2163 481"> <p>Kartta 2</p> </td> </tr> </table>		<p>Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p>	<p>Kartta 2</p>
<p>Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p>	<p>Kartta 2</p>			

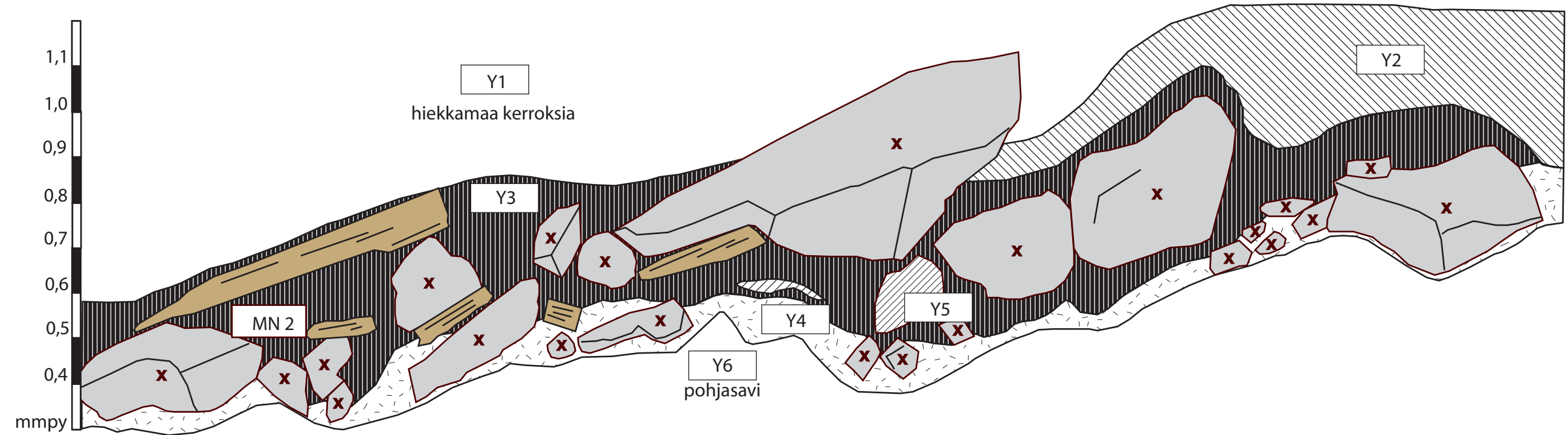
Likamaa

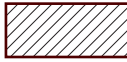

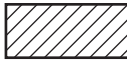

Y5

- kivi
- - - - kaivetun alueen raja
- likamaa (Y5)

0 10 20 30 40 50 cm

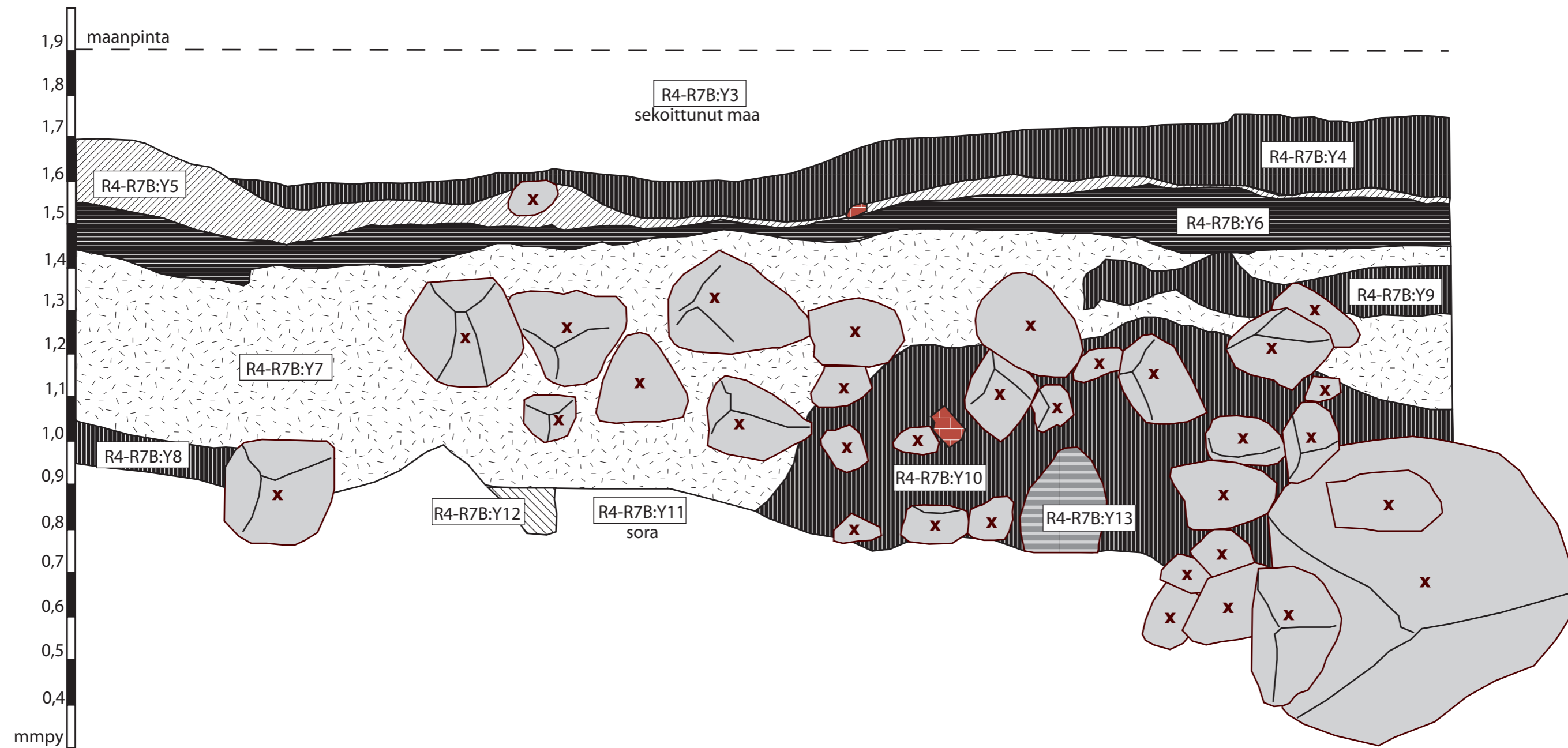

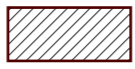

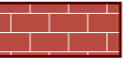

tumma likamaa (Y3)	punaisen saven linssi (Y5)
sora (Y4)	hienon hiekan linssi
savi/vaalea likamaa (Y2)	kivi
maanäyte no 2	puu/lauta

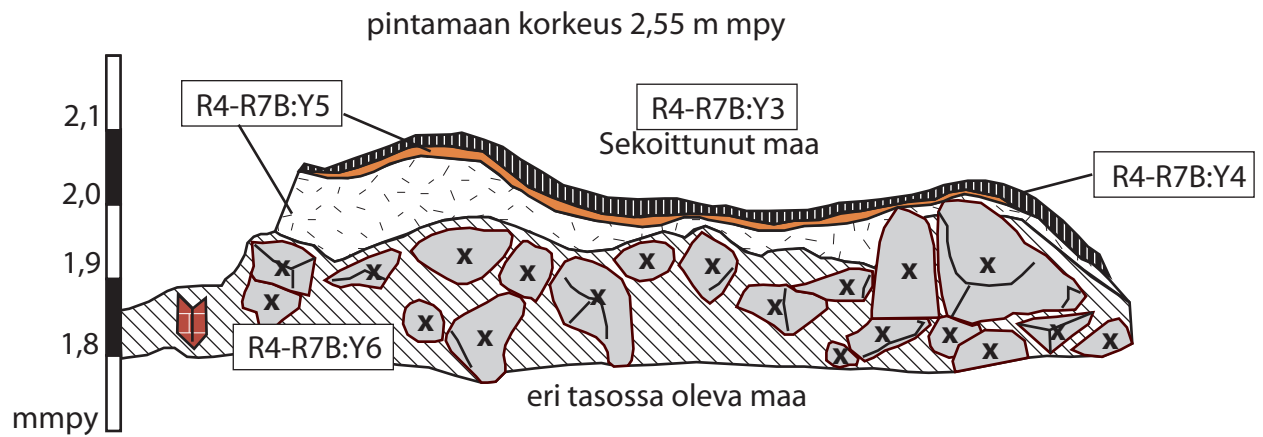
OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Profiilikartta R3 / kaakkoisprofiili	
	1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 21.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI	
	Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501	Kartta 3

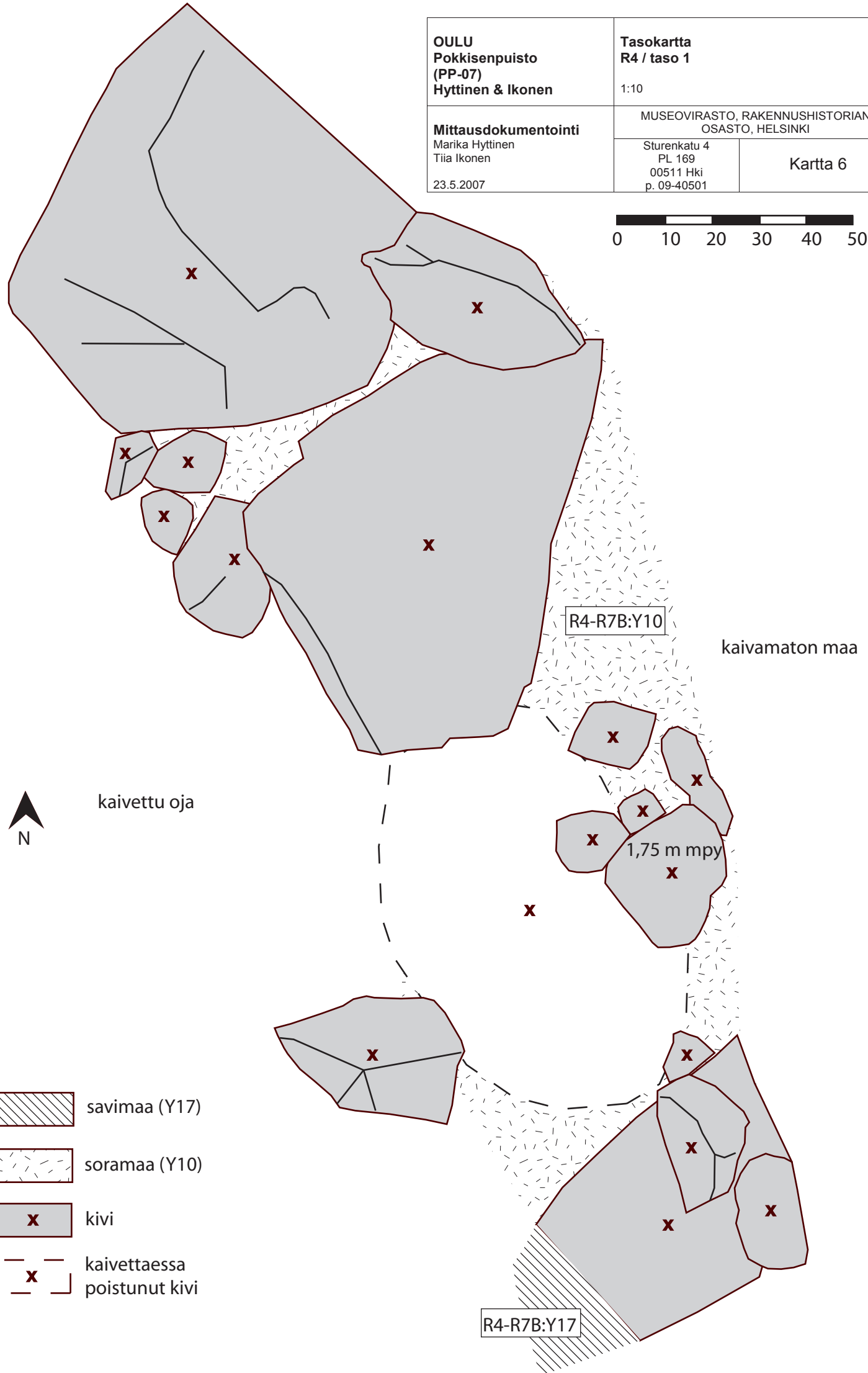
tumma likamaa Y9 ja Y10)	vaalea hiekan sekainen likamaa (Y5)	kivi
vaalea hieno hiekka (Y7)	tumma likamaa mahd. palokerros (Y6)	tiili
vaalea savi (Y12)	hiekkalinssi (Y13)	

OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Profiilikartta R4 / itäprofiili	
	1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 22.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI	
	Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501	Kartta 4

<p>OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen</p>	<p>Profiilikartta R6 / itäprofiili</p> <p>1:10</p>	
<p>Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 23.5.2007</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI</p> <p>Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p>	<p>Kartta 5</p>

OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Tasokartta R4 / taso 1 1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 23.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501 Kartta 6	

kaivettu oja

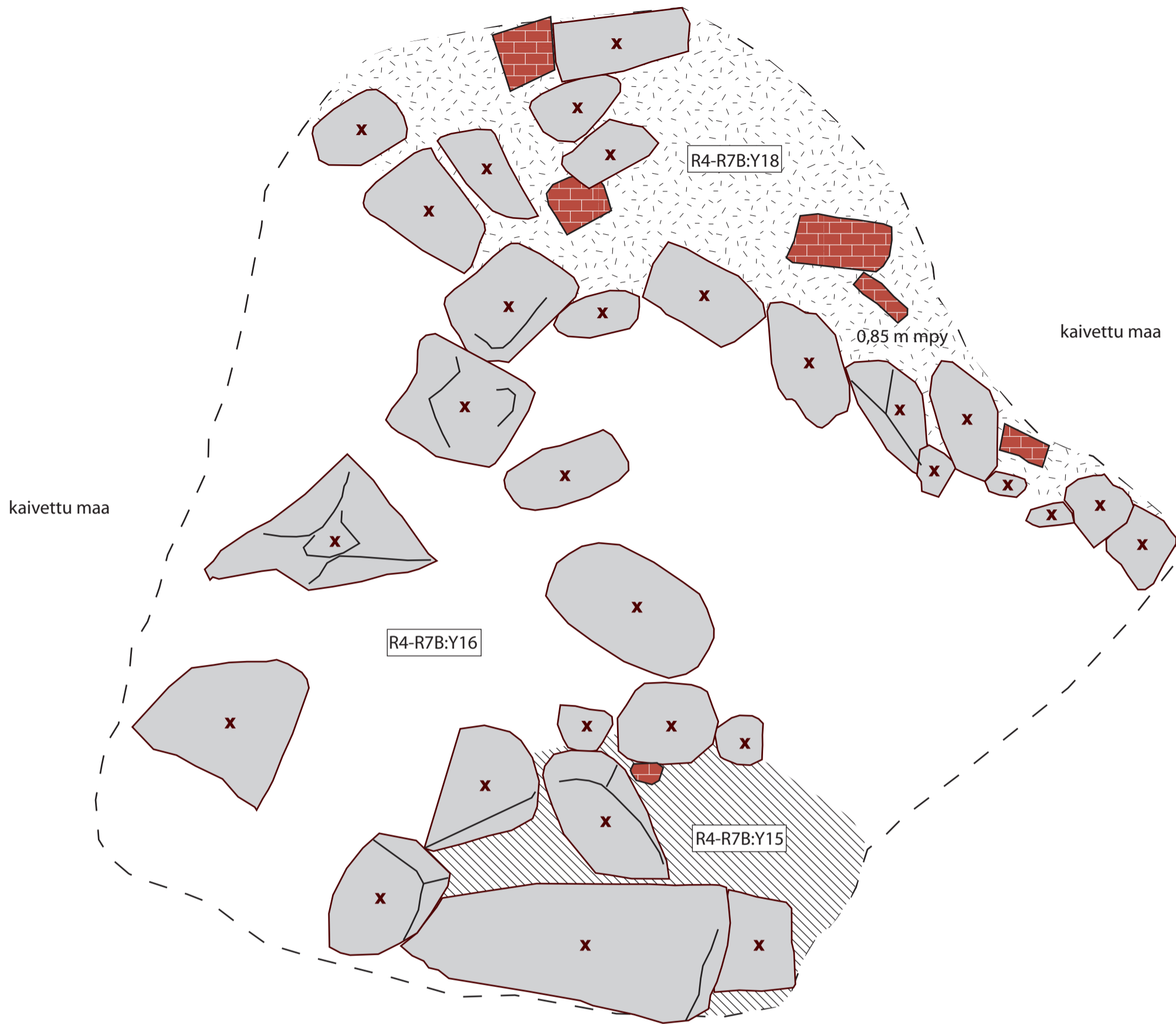
kaivamaton maa

R4-R7B:Y10

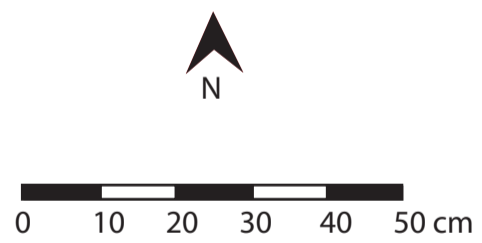
1,75 m mpy

R4-R7B:Y17

- savimaa (Y17)
- soramaa (Y10)
- kivi
- kaivettaessa poistunut kivi

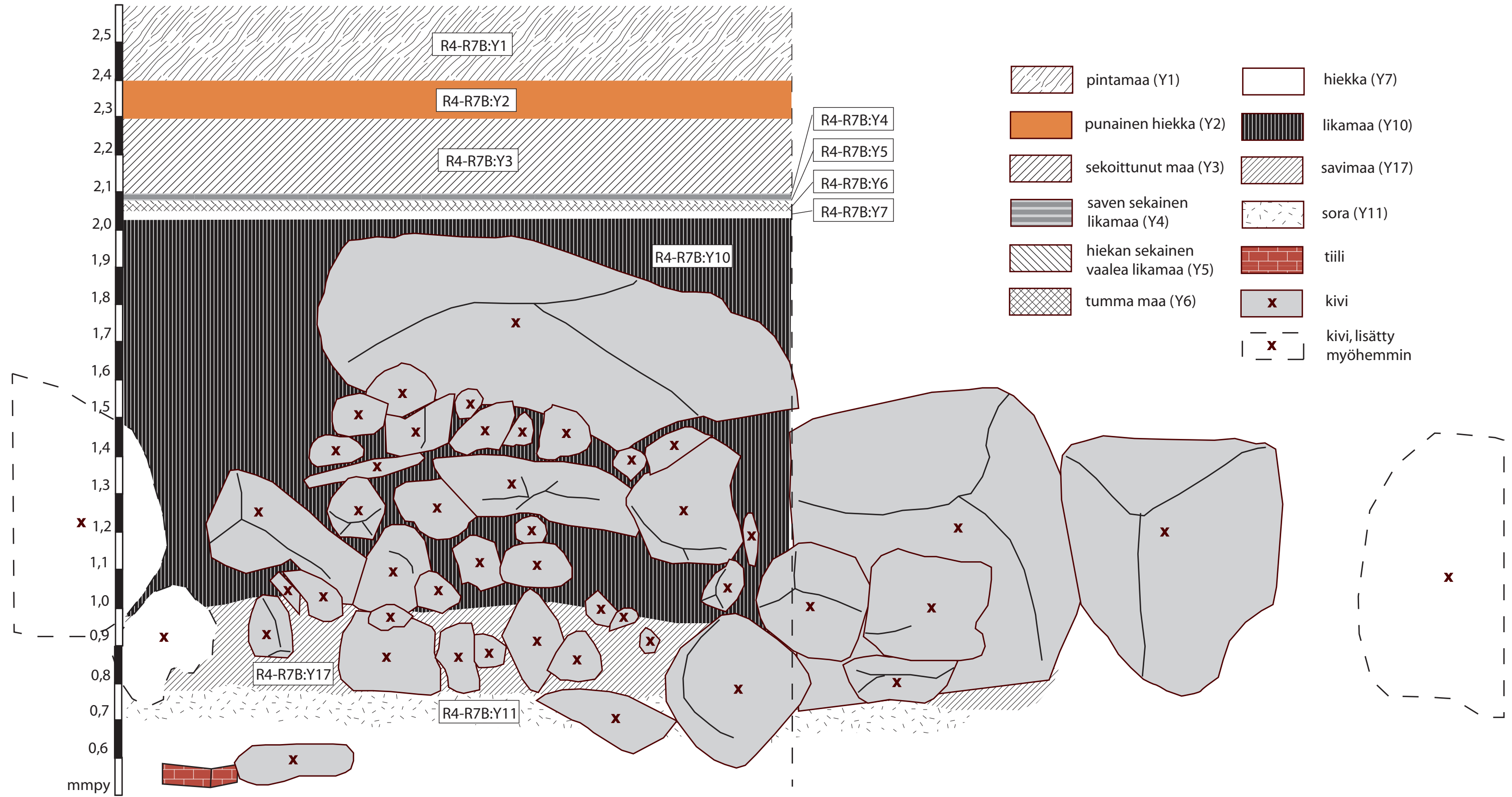
	savimaa, jossa hiekka linssejä (Y16)		kivi
	soramaa (Y8)		tiili
	hiekan sekainen savi (Y15)		

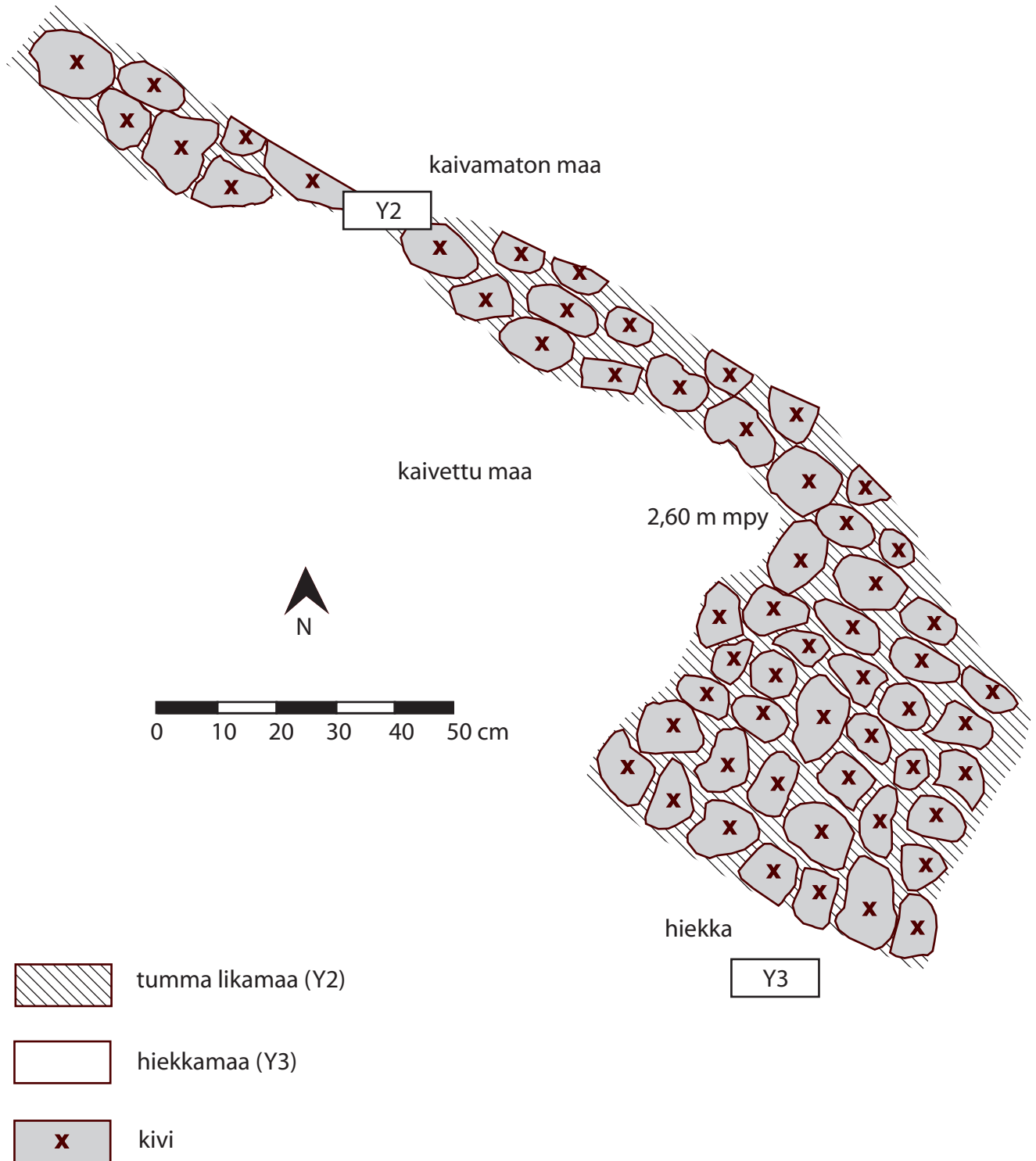

OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Tasokartta R7 / taso 1 1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 23.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501	Kartta 7

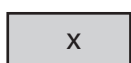
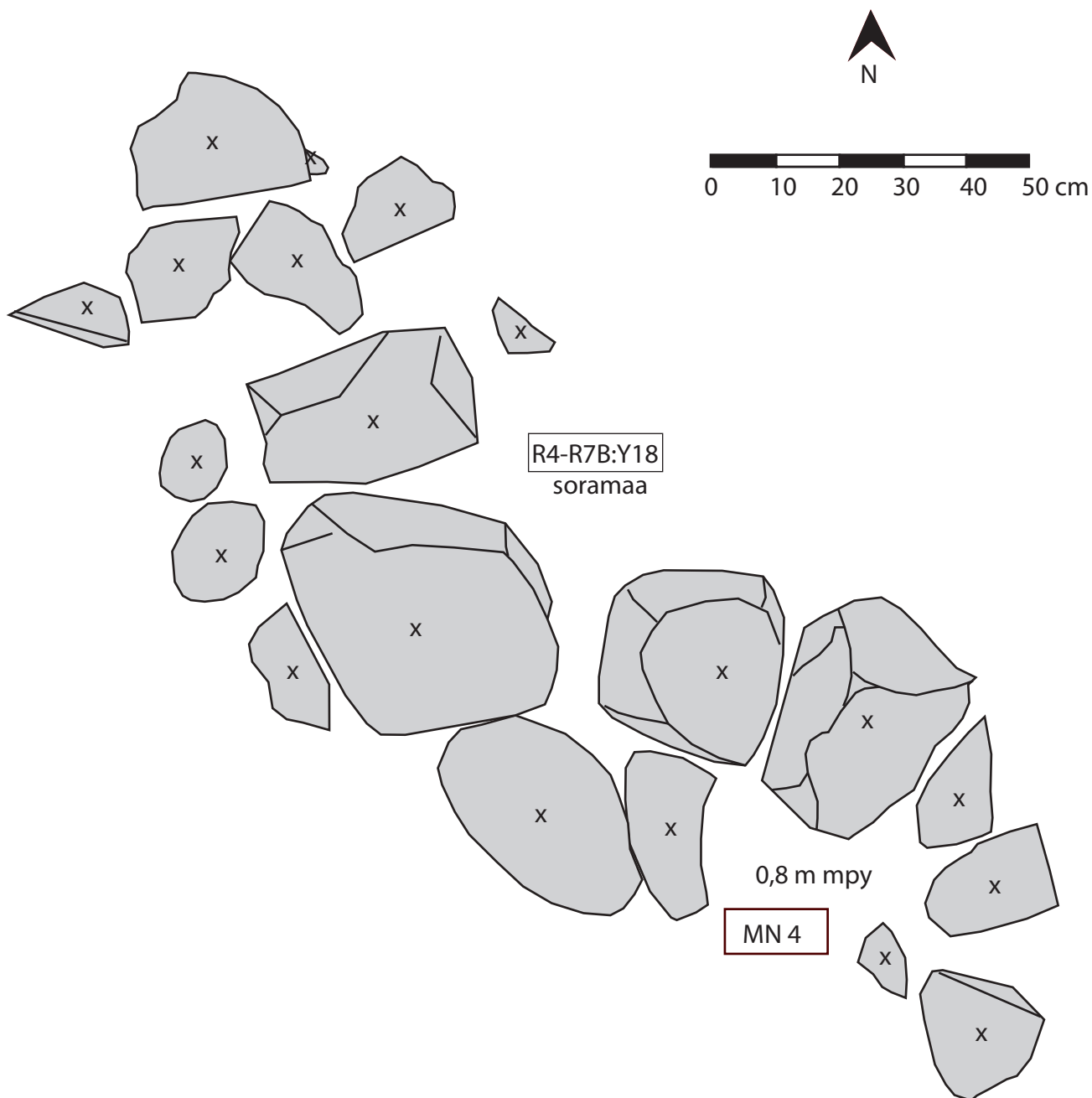
OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Profiilikartta R4 / itäprofiili	
	1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 23.-24.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI	
	Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501	Kartta 8

23.5.2007 | 24.5.2007

<p>OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen</p>	<p>Tasokartta R8 / taso 1</p> <p>1:10</p>	
<p>Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 24.5.2007</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI</p> <p>Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p> <p style="text-align: right;">Kartta 9</p>	

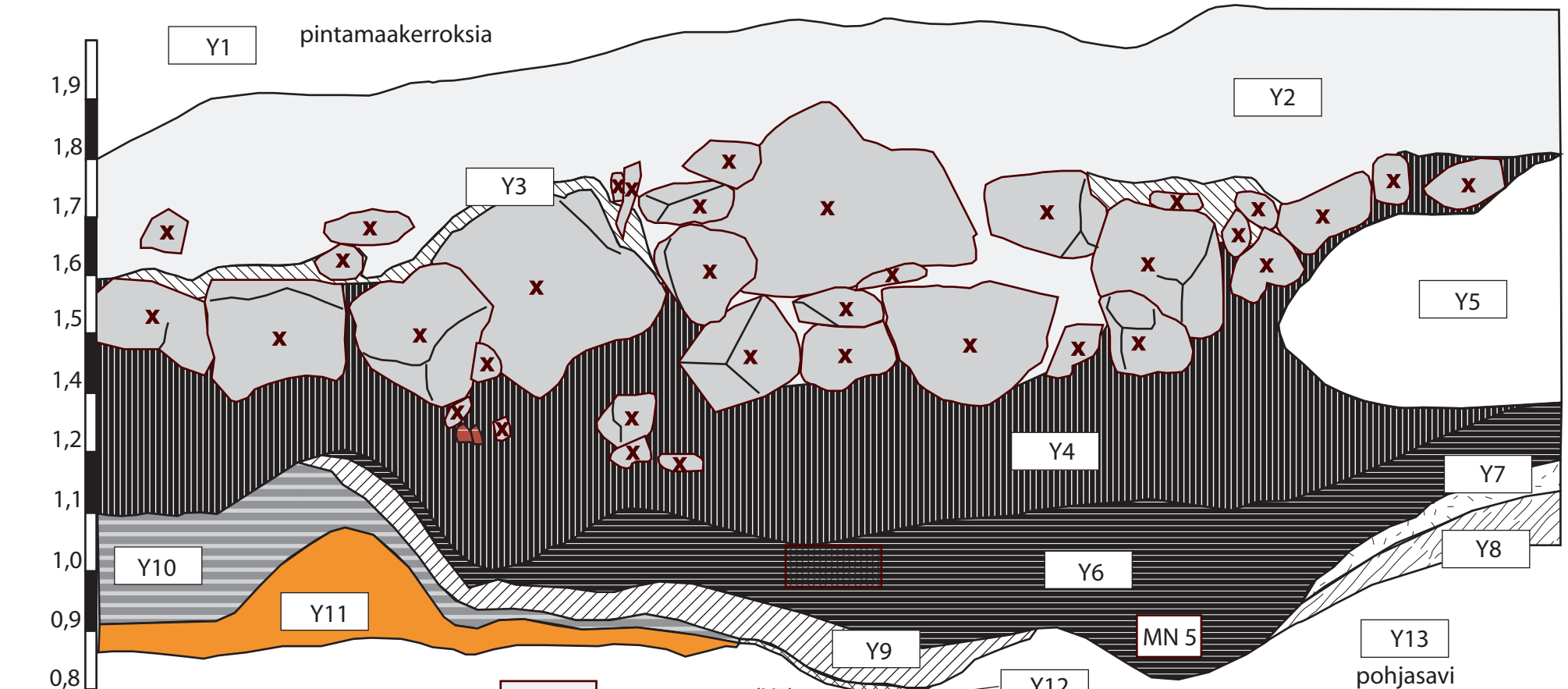

kivi

maanäyte no 4

<p>OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen</p>	<p>Tasokartta R7b / taso 1 1:10</p>	
<p>Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 28.5.2007</p>	<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p>	<p>Kartta 10</p>

- Y1 pintamaakerroksia
- Y2 harmaa savi
- Y3 ruskea turvemaa
- Y4 tumma likamaa
- Y5 hiekan ja saven kerrostumia, löytöjä
- Y6 musta puuroska-kerros
- Y7 hiekkä
- Y8 harmaa puuroska-kerros
- Y9 vaalean harmaa hiekka, vähän puuta
- Y10 tumma saven sekainen maa, jossa hiekka raitoja
- Y11 raudan sekainen hiekka
- Y12 vaaleanruskea "sammal"
- Y13 pohjasavi
- MN 5 maanäyte no 5
- MN 6 maanäyte no 6
- tumma likamaa
- ruskea turvemaa (Y3)
- musta puuroska-kerros (Y6)
- kivi
- vaalean harmaa hiekka, vähän puuta (Y9)
- hiekan ja saven kerrostumia, löytöjä (Y5)
- harmaa savi (Y2)
- hiekkä (Y7)
- harmaa puuroska-kerros (Y8)
- tumma saven sekainen maa, jossa hiekka raitoja (Y10)
- raudan sekainen hiekka (Y11)
- vaaleanruskea "sammal" (Y12)
- tiili

OULU Pokkisenpuisto (PP-07) Hyttinen & Ikonen	Profiilikartta R9 / itäprofiili	
	1:10	
Mittausdokumentointi Marika Hyttinen Tiia Ikonen 28.5.2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTO, HELSINKI	
	Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501	Kartta 11

